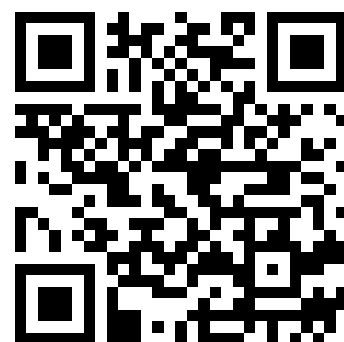

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1902-1903

m

273

BIBLIOTHEEK KITLV

0065 8789

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

GELEIDENDE BRIEF.

N°. 1.

's GRAVENHAGE, den 11den Mei 1903.

Krachtens Koninklijke machtiging heb ik de eer Uwer Excellentie, ter voldoening aan artikel 44 van het Reglement op het beleid der Regeering van Nederlandsch-Indië hiernevens met de betrekkelijke Nota's van Toelichting in afschrift te doen toekomen de navolgende contracten met inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel of daarmede gelijk te stellen stukken:

1°. de akten van verband en van bevestiging, gepasseerd bij het optreden van den nieuwen medebestuurder van Badoeng op 17 Augustus 1902;

2°. de akten van verband en van bevestiging, gepasseerd bij het optreden van den nieuwen bestuurder van Boeloengan op 16 Augustus 1902;

3°. de akten van verband en van bevestiging, gepasseerd bij het optreden van den nieuwen bestuurder van Ternate en onderhoorigheden op 30 April 1902;

4°. de akten van verband en van bevestiging, gepasseerd bij het optreden van den nieuwen bestuurder van Mampawa op 16 Augustus 1902;

5°. de akten van verband en van bevestiging, gepasseerd bij het optreden van den nieuwen bestuurder van Tagoelandang op 24 Maart 1902;

6°. de overeenkomsten met den Soesoehoenan van Soerakarta en den sultan van Djokjakarta, respectievelijk gedagteekend 14 December 1899, 12 September 1901 en 27 Juni 1901, betreffende den afstand aan het Gouvernement van alle hun toebehoorende gronden, geënclaveerd liggende in de residentie Semarang, met uitzondering van een klein gedeelte van de Solosche enclave Selo;

7°. de nieuwe contracten met Kandhar-Taroena, Manganitoe, Taboekan, Siao en Tagoelandang, respectievelijk gedagteekend 22 November 1899, 22 November 1899, 23 November 1899, 25 November 1899 en 26 November 1899;

8°. de in 1901 en 1902 met de inlandsche zelfbesturen in de residentie Menado gesloten overeenkomsten betreffende de uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie;

9°. de opgaven van de havens in het gebied van de landschappen Bwoel, Kaidipang, Bolaïng-Itang, Bolaïng-Uki, Bolaïng-Mongondou, Mooeton met Sigenti, Kasimbar, Toriboeloe en Ampibaboe, Parigi, Saesoe en Todjo;

10°. het nieuwe contract met Batjan van 9 November 1899;

11°. de in 1901 en 1902 gepasseerde verklaringen, waardoor de verhouding tot het Gouvernement van verschillende landschappen in de onderhoorigheden van Atjeh nader is geregeld;

12°. de suppletoire overeenkomsten met Tidore, Batjan en Ternate, respectievelijk gedagteekend 7 Juni 1900, 25 Mei 1900 en 13 Juni 1900, betreffende de overdracht aan het Gouvernement van het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnsen en tot uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie in hun gebied en de toepasselijkheid onzer belastingverordeningen in Batjan;

13°. de in 1901 en 1902 door verschillende zelfbestuurders in de residentie Timor en onderhoorigheden afgelegde verklaringen

Aan

Zijne Excellentie den Minister van Staat, Voorzitter
van de Tweede Kamer der Staten-Generaal.

ringen, betreffende den afstand aan het Gouvernement van het recht tot het heffen van belastingen;

14°. het nieuwe contract met Sanggar van 16 Juli 1901 en de bij het optreden van den nieuwen bestuurder gepasseerde akte van bevestiging;

15°. het suppletoir contract met Tidore van 7 October 1901, betreffende het in handen nemen door het Gouvernement van het bestuur over de Zuidkust van Nieuw-Guinea.

De Minister van Koloniën,

IDENBURG.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

BADOENG.

**AKTEN VAN VERBAND EN VAN
BEVESTIGING.**

N°. 2.

**AKTE VAN VERBAND van den radja van Badoeng
GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR.**

Ik, GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR, radja van Badoeng, verklaar, dat ik mij gebonden acht door het contract op den 13den Juli 1849 door de vroegere radja's van Badoeng met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement aangegaan en beloof, dat ik alle daaruit voortspruitende verplichtingen getrouwelijk zal nakomen.

Deze verklaring heb ik GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR bezegeld en ondertekend ten overstaan van den resident van Bali en Lombok JOHANNES ESCHBACH, in het bijzijn van GOESTI NGOERAH MADE, gevolmachtigde van mijn medebestuurder GOESTI NGOERAH PAMETJOETAN, die wegens ziekte verhinderd is tegenwoordig te zijn en van mijne landsgrooten GOESTI NGOERAH GDE KASIMAN, GOESTI GDE DJAMBE en GOESTI NGOERAH GDE BLALOEAN, die mede hunne handteekeningen hieronder hebben gesteld.

Badoeng, den 17den Augustus 1902.

Ten overstaan van mij
(w. g.) J. ESCHBACH.

Handteekening en stempel van den radja van Badoeng GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR, zoomede de handmerken van GOESTI NGOERAH MADE, gevolmachtigde van den medebestuurder van Badoeng en van de landsgrooten van dat landschap.

**AKTE VAN ERKENNING EN BEVESTIGING van
den radja van Badoeng GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR.**

Nademaal GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR door erfopvolging in de regeering over het landschap Badoeng is opgetreden, en aangezien in de op heden den 17den Augustus 1902 gehouden vergadering van den radja GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR, GOESTI NGOERAH MADE, als gevolmachtigde van den radja (medebestuurder) GOESTI NGOERAH PAMETJOETAN, die wegens ziekte verhinderd is persoonlijk tegenwoordig te zijn, en de landsgrooten van Badoeng, bijgewoond door mij JOHANNES ESCHBACH, resident van Bali en Lombok en HERMANUS JOHANNES ELIAS FRANS SCHWARTZ,

controleur voor de politieke aangelegenheden op Bali, voornoemde GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR is erkend te zijn de wettige radja (medebestuurder) van het landschap Badoeng en hij verklaard heeft zich gebonden te achten door het contract op den 13den Juli 1849 door zijne voorgangers voor zich en hunne opvolgers gesloten met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, zoo wordt voornoemde GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR door mij, onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal, van wege en in naam van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement erkend als radja (medebestuurder) van Badoeng.

Badoeng, den 17den Augustus 1902.

De resident van Bali en Lombok,
(w. g.) J. ESCHBACH.

In tegenwoordigheid van mij,
De controleur voor de politieke aangelegenheden,
(w. g.) SCHWARTZ.

De akten van verband en van erkenning en bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd op beden den 2den December 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w. g.) C. B. NEDERBURGH

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,
A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

BADOENG.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 3.

Een der beide bestuurders van het onder de residentie Bali en Lombok ressorteerende landschap Badoeng, GOESTI G'DE NGOERAH DENPASAR, als zoodanig opgetreden op 15 December 1890 (1) overleed op 28 Februari 1902 en werd opgevolgd door zijn jongeren broeder GOESTI NGOERAH MADE AGOENG, onder den naam van GOESTI GDE NGOERAH DENPASAR.

De bij zijne installatie op 17 Augustus 1902 gepasseerde akten van verband en van bevestiging worden hierbij overgelegd.

(1) Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Zitting 1891—1892 — 106, n°. 26.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

BOELOENGAN.

**AKTEN VAN VERBAND EN VAN
BEVESTIGING.**

N°. 4.

**AKTE VAN VERBAND van den sultan van Boeloengan
MAULANA SULTHAN MOHAMAD KASIM-ALDIN.**

Ik, PALAMBONG alias Si GASIM, onder den naam en titel van MAULANA SULTHAN MOHAMAD KASIM-ALDIN optredende als sultan van Boeloengan, beloof plechtig:

dat ik aan de Koningin der Nederlanden en aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als vertegenwoordiger van Hare Majesteit in deze gewesten, gehouwen getrouw zal zijn en het landschap Boeloengan, hetwelk mij in leen is afgestaan en als zoodanig door mij wordt aangenomen, met allen ijver, oplettendheid en toewijding voor en van wege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zal besturen overeenkomstig de instellingen en wetten des lands;

dat ik de tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en mijne voorgangers gesloten overeenkomsten heilig en getrouw zal nakomen;

dat ik te allen tijde genegen zal zijn mij met het Nederlandsch-Indisch-Gouvernement te verstaan omtrent punten bij die overeenkomsten niet voorzien en die nader blijken mochten in het belang van land en volk regeling te behoeven, terwijl ik mij in het bijzonder bereid verklaar om mede te werken tot eene herziening, aanvulling of vernieuwing der thans vigerende contractueele bepalingen, meer in overeenstemming met de eischen van den tegenwoordigen tijd, en

dat ik voorts alles zal doen wat een getrouw en eerlijk sultan en leenman betaamt.

Deze verklaring heb ik op heden, den 16den Augustus 1902, overeenkomende met den Elfden Djoemadilawal 1320, te Tandjoeng Seilor met eede bevestigd, bezegeld en ondertekend ten overstaan van CORNELIS ALEXANDER KROESEN, ridder der Orde van den Nederlandschen Leeuw, resident der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo en in bijzijn van mijne landsgrooten.

*Ten overstaan van mij, resident der Zuider- en
Oosterafdeeling van Borneo,*

(w. g.) KROESEN.

Stempel en handteekening van den sultan van Boeloengan, zoodanig mede de handmerken en de handteekening van zijne landsgrooten.

**AKTE VAN BEVESTIGING van PALAMBONG alias Si
GASIM, als bestuurder van Boeloengan onder den naam
en titel van MAULANA SULTHAN MOHAMAD KASIM-ALDIN.**

Nademaal in de plaats van den op den 6den September 1901 overleden bestuurder van Boeloengan SULTHAN MOHAMAD ALIMOEDIN,

overeenkomstig de instellingen des landschaps tot bestuurder is verkozen PALAMBONG alias Si GASIM, zoon van wijlen bovengenoemden bestuurder bij het Gouvernementsbesluit dd. 22 Januari 1898 n°. 9 bereids als opvolger in het bestuur erkend.

En aangezien PALAMBONG alias Si GASIM voornoemd op heden den 16den Augustus 1902, overeenkomende met den Elfden Djoemadilawal 1320, in handen van mij CORNELIS ALEXANDER KROESEN, ridder in de Orde van den Nederlandschen Leeuw, resident der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo, plechtig heeft beëdigd en ten mijnen overstaan heeft bezegeld en ondertekend de aan deze acte gehechte schriftelijke verbintenis.

Zoo wordt voornoemde PALAMBONG alias Si GASIM, bij deze door mij, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in naam en van wege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement plechtig bevestigd in zijne waardigheid van bestuurder van Boeloengan en zulks onder den naam en titel van MAULANA SULTHAN MOHAMAD KASIM-ALDIN, ten blijke waarvan hem van deze akte, zoodanig van de bovenbedoelde door hem aangegane schriftelijke verbintenis, nadat die stukken zullen zijn voorzien van het bewijs van goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal, een exemplaar zal worden uitgereikt.

Aldus gedaan te Tandjoeng Seilor ten dage en jare voorschreven.

De resident der Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo,

(w. g.) KROESEN.

Deze akten van verband en van bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 20sten Januari 1903.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

BOELOENGAN.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 5.

Op den 6den September 1901 overleed de bestuurder van het onder de residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo ressorteerende landschap Boeloengan, sultan MOHAMAD ALIMOEDIN. In December d. a. v. werd door de Indische Regeering machtiging verleend om zijn zoon PALAMBONG, ALIAS SI GASIM, die reeds in 1900 met de dagelijksche leiding der zaken was belast (Zie Koloniaal Verslag 1901 bladz. 33), als zijn opvolger te erkennen en te bevestigen.

Blijkens de overgelegde akten van verband en van bevestiging is laatstgenoemde onder naam en titel van MAULANA SULTHAN MOHAMAD KASIMALDIN als bestuurder van Boeloengan erkend en bevestigd, nadat hij zich onder anderen had verbonden om mede te werken tot het sluiten van een nieuw politiek contract. Het vigeerende contract met Boeloengan dagteekent van 2 Juni 1878 (Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zitting 1879/1880 — 86, n°. 21).

Overeenkomsten met inlandse vorsten in den Oost-Indischen Archipel.

TERNATE.

AKTEN VAN VERBAND EN VAN BEVESTIGING.

N°. 6.

AKTE VAN VERBAND van den opgetreden sultan van Ternate en onderhoorigheden.

Ik, Prins OESMAN, onder den naam en titel van assoltan TADJAL-MAHÇOEL BI'INAJAT ALLAH AL-HANNAN SIRADJAL MOLK AMIR ADDIN ISKANDAR MONAWWAR AC CADIQ MOHAMAD HADJI OESMAN WAHOWA MIN AL-ADILIN SJAH optredende als sultan van Ternate en onderhoorigheden beloof plechtig:

dat ik aan de Koningin der Nederlanden en aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië als Harer Majesteits vertegenwoordiger in deze gewesten, gehouwen en getrouw zal zijn en het sultanaat van Ternate en onderhoorigheden, dat mij in leen wordt afgestaan en als zoodanig door mij wordt aangenomen met allen ijver, oplettendheid en toewijding voor en van wege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zal besturen, overeenkomstig de instellingen en wetten des lands;

dat ik de tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en mijne voorgangers gesloten overeenkomsten heilig en getrouw zal nakomen;

dat ik te allen tijde genegen zal zijn om mij met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement te verstaan omtrent punten bij die overeenkomsten niet voorzien en die nader blijken mochten in het belang van land en volk, regeling te behoeven, terwijl ik mij in het bijzonder bereid verklaar om toe te treden tot eene herziening, aanvulling of vernieuwing der thans vigerende contractueele bepalingen meer in overeenstemming met de eischen van den tegenwoordigen tijd; en

dat ik voorts alles zal doen wat een getrouw en eerlijk sultan en leenman betaamt.

Deze verklaring heb ik met eede bevestigd, bezegeld en ondertekend ten overstaan van dr. DIRK WILLEM HORST, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, resident van Ternate en onderhoorigheden en in bijzijn van de navolgende landsgenooten.

ABDUL TATAH DJOEGOGOR, Prins ALWIE kapitein-laut, MOFTA HOEKOEK SOA-SIO DJAFAR waarnemend secretaris.

Ten overstaan van mij resident van Ternate en onderhoorigheden.

(w. g.) HORST.

Handteekening en stempel van den opgetreden sultan van Ternate en onderhoorigheden Prins OESMAN zoomede de handteekeningen van de landsgrooten.

Akte van bevestiging van Prins OESMAN als sultan van Ternate en onderhoorigheden onder den naam en titel van as-soltan TADJAL-MAHÇOEL BI'INAJAT ALLAH AL-HANNAN SIRADJAL MOLK AMIR AD-DIN ISKANDAR MONAWWAR AC-CADIQ MOHAMAD HADJI OESMAN WAHOWA MIN AL-ADILIN SJAH.

Nademaal ter vervanging van den op den 14den Februari van dit jaar overleden sultan van Ternate en onderhoorigheden as-soltan TADJAL-MAHÇOEL BI'INAJAT ALLAH AL-HANNAN SIRADJAL MOLK AMIR ADDIN ISKANDAR PATRA MOHAMAD ILHAM WAHOWA MIN AL-ADILIN SJAH, door het Gouvernement van Nederlandsch-Indië bij missive van den Gouvernements-Secretaris van den 3den April 1902 n°. 1139, machtiging is verleend om tot sultan van Ternate en onderhoorigheden te verheffen Prins OESMAN eenigst overgebleven zoon van wijlen sultan AJANHAR en aangezien Prins OESMAN voornoemd, op heden Woensdag den 30sten April des jaars 1902 in handen van mij dr. DIRK WILLEM HORST, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, resident van Ternate en onderhoorigheden, plechtig heeft beëdigd en ten mijnen overstaan heeft bezegeld en ondertekend de aan deze akte gehechte schriftelijke verbintenis zoo wordt voornoemde Prins OESMAN bij deze door mij plechtig bevestigd in zijne waardigheid van sultan van Ternate en onderhoorigheden onder den naam en titel van

as-soltan TADJAL-MAHÇOEL BI'INAJAT ALLAH AL-HANNAN SIRADJAL MOLK AMIR AD-DIN ISKANDAR MONAWWAR AC-CADIQ MOHAMAD HADJI OESMAN WAOWA MIN AL-ADILIN SJAH;

ten blijke waarvan hem van deze akte, zoomede van de bovenbedoelde door hem aangegane schriftelijke verbintenis, nadat die stukken zullen zijn voorzien van het bewijs van goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië een exemplaar zal worden uitgereikt.

Aldus gedaan te Ternate ten dage en jare voorschreven.

De resident van Ternate en onderhoorigheden.

(w. g.) HORST.

Deze akten van verband en van bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 11den Juli 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TERNATE,

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 7.

In November 1901 werd de resident van Ternate en Onderhoorigheden gemachtigd om in de plaats van den op 16 Juli 1901 overleden sultan van Ternate en onderhoorigheden AJANHAR (zie Koloniaal Verslag 1901 bladz. 38), die sedert Juli 1880 het bestuur over dat landschap voerde, zijn oudste wettige zoon, prins ILHAM, onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal als sultan te erkennen en te bevestigen. Na op 15 Januari 1902 als zoodanig te zijn geïnstalleerd overleed hij op den 14den Februari d. a. v., vóór dat nog de door hem afgelegde akte van verband en de aan hem uit te reiken akte van bevestiging door den Gouverneur-Generaal waren goedgekeurd en bekrachtigd. Hij werd vervangen door

prins OESMAN, eenig overgebleven zoon van wijlen sultan AJANHAR. Blijkens de overgelegde akten van verband en van bevestiging is hij op 30 April 1902 onder den naam en titel van As-soltan Tadjal mahçoel bi'inajat Allah al-Hannan Siradjal-Molk Amiraddin ISKANDAR MONAWWAR ac Cadiq Mohamad Hadji OESMAN Wahowa min al adilin sjah als sultan erkend en bevestigd nadat hij zich onder anderen had verbonden om tot eene nieuwe regeling van de contractueele verhouding van Ternate tot het gouvernement mede te werken. Het vigeerende contract met Ternate dagteekent van 30 October 1880. (Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal zitting 1881—1882, 100 n°. 16.)

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

MAMPAWA.

**AKTEN VAN VERBAND EN VAN
BEVESTIGING.**

N°. 8.

AKTE VAN VERBAND.

Ik, PANGERAN RATOE MOHAMAD TAUFIK, met den naam en titel van PANEMBAHAN MOHAMAD TAUFIK AKAMOEDIN, optredende als bestuurder van Mampawa beloof plechtiglijk:

dat ik aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden en aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië als vertegenwoordiger der Koningin in deze gewesten gehouw en getrouw zal zijn en het gebied van Mampawa, dat mij in leen wordt afgestaan en als zoodanig door mij wordt aangenomen met allen ijver, oplettendheid en toewijding voor en van wege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zal besturen overeenkomstig de wetten en instellingen des lands en met stipte inachtneming van de bepalingen, vervat in de met mijne voorgangers gesloten overeenkomsten;

dat ik ten allen tijde genegen zal zijn om mij met dat Gouvernement te verstaan omtrent punten in die overeenkomsten, die nader blijken mochten in het belang van land en volk regeling te behoeven;

dat ik alles zal aanwenden, wat tot heil en voordeel van het landschap Mampawa kan strekken;

dat ik niets met raad en daad zal doen wat in het nadeel van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement of van zijne onderhoorigen zal zijn, noch zal gedoogen dat zulks door anderen worde gedaan, maar dat ik integendeel, ingeval mij zoodanige daden mochten ter oore komen, deze naar mijn beste vermogen afweren en daarvan kennis geven zal aan den meest nabijzijnden ambtenaar van het Gouvernement;

dat ik wijders alle verbintenissen, voortvloeiende uit de tusschen het Gouvernement en mijne voorgangers gesloten overeenkomsten heilig en getrouw zal nakomen en voorts alles zal doen, wat een getrouw en eerlijk bestuurder en leenman betaamt.

Deze verklaring heb ik met eede bevestigd en ondertekend ten overstaan van A. J. CH. DE NEVE, resident der Westerafdeeling van Borneo en in bijzijn van:

PANGERAN ANOM;
PANGERAN BANDAHARA;
PANGERAN ADI PATI;
RADEN MANTRI;
RADEN TEMENGGONG, en
RADEN ANOM,

landsgrooten van Mampawa, alsmede van Hadji Soleiman, Iman negri Mampawa, welke alle hunne handteekeningen mede hieronder gesteld hebben, terwijl de laatste mij den eed heeft afgenomen.

Geschreven te Mampawa, den 16den Augustus 1902.

Handteekeningen van den optredenden radja van Mampawa en zijne landsgrooten.

Ten overstaan van mij,
Resident der Westerafdeeling van Borneo,
(w. g.) A. J. CH. DE NEVE.

N°. 174. 8-9.

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal de bestuurder van het landschap Mampawa, PANEMBAHAN IBRAHIM MOHAMAD TSAFIOEDIN, op den 28sten Augustus 1892 is overleden en aangezien PANGERAN RATOE MOHAMAD TAUFIK, wiens aanwijzing tot opvolger in het bestuur over genoemd landschap werd goedgekeurd en bekrachtigd bij Gouvernementsbesluit van 22 Juni 1884, n°. 26, thans meerderjarig is en op heden den 16den Augustus des jaars 1902, in handen van mij A. J. CH. DE NEVE, resident der Westerafdeeling van Borneo plechtig heeft beëdigd en te mijnen overstaan heeft ondertekend de aan deze akte gehechte schriftelijke verbintenis, zoo wordt voornoemde PANGERAN RATOE MOHAMAD TAUFIK bij deze door mij, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in naam en van wege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement plechtig bevestigd in zijne waardigheid van bestuurder van Mampawa en zulks onder den naam en titel van PANEMBAHAN MOHAMAD TAUFIK AKAMOEDIN, ten blijke waarvan hem van deze akte zoomede van de bovenbedoelde door hem aangegane schriftelijke verbintenis nadat die stukken zullen zijn voorzien van het bewijs van goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal, een exemplaar zal worden uitgereikt.

Aldus gedaan te Mampawa ten dage en jare voorschreven.

De resident der Westerafdeeling van Borneo,
(w. g.) A. J. CH. DE NEVE.

In tegenwoordigheid van den controleur
van Mampawa,
(w. g.) KLOPROGGE.

Deze akten van verband en van bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 10den November 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,
De f. g. Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) DE GROOT.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,
A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

MAMPAWA.

NOTA VAN TOELICHTING.

Nº. 9.

Bij het bereiken van zijne meerderjarigheid is de aangewezen opvolger in het bestuur over het onder de residentie Westerafdeeling van Borneo ressorteerende landschap Mampawa onder den naam en titel van PANEMBAHAN MOHAMAD TAUFIK AKAMOEDIN op 16 Augustus 1902 als bestuurder van dat landschap opgetreden,

nadat PANGERAN ANOM, de sinds 1893 (zie Koloniaal Verslag 1893 bladz. 19) met de waarneming van het bewind belaste lands-groote, eervol van zijn taak was ontheven.

De akte van verband en de hem uitgereikte akte van bevestiging worden hierbij overgelegd.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TAGOELANDANG.

**AKTEN VAN VERBAND EN VAN
BEVESTIGING.**

N°. 10.

**AKTE VAN VERBAND van den opgetreden radja
van Tagoelandang.**

Ik LAURENTIUS MANUEL TAMARA, radja van Tagoelandang, beloof plechtig dat ik aan de Koningin der Nederlanden en aan den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als vertegenwoordiger der Koningin in deze gewesten, gehouwen en getrouw zal zijn, en het landschap Tagoelandang, dat mij in leen wordt afgestaan en als zoodanig door mij wordt aangenomen, met allen ijver, alle oplettendheid en toewijding voor en van wege het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zal besturen overeenkomstig de instellingen en wetten des lands;

dat ik de tusschen het Nederlandsch Indisch Gouvernement in mijne voorgangers gesloten overeenkomsten heilig en getrouw zal nakomen;

dat ik te allen tijde genegen zal zijn, om mij met dat Gouvernement te verstaan, omtrent punten in die overeenkomsten, die nader blijken mochten in het belang van land en volkregeling te behoeven en dat ik voorts alles zal doen wat een getrouw en eerlijk radja en leenman betaamt.

Deze verklaring heb ik met eede bevestigd, bezegeld en onteekend ten overstaan van HENDRIK FREDERIK NIKOLAAS ROSKOTT, controleur der afdeling Sangi- en Talauer-eilanden, daartoe gemachtigd door den resident van Menado en in bijzijn van de navolgende mantris.

Stempel en handteekening van
den radja van Tagoelandang en
zijne mantris.

Ten overstaan van mij, controleur der afdeling Sangi- en
Talauer eilanden.

(w. g.) H. F. N. ROSKOTT.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

**AKTE VAN BEVESTIGING van LAURENTIUS MANUEL
TAMARA als radja van Tagoelandang.**

Nademaal door de hoofden en de bevolking van Tagoelandang tot radja van dat landschap is gekozen: LAURENTIUS MANUEL TAMARA.

En aangezien LAURENTIUS MANUEL TAMARA op heden den 24sten Maart 1902 in handen van mij HENDRIK FREDERIK NIKOLAAS ROSKOTT, controleur der afdeling Sangi- en Talauereilanden, daartoe gemachtigd door den resident van Menado, plechtig heeft beëdigd en ten mijnen overstaan heeft bezegeld en onteekend de aan deze akte gehechte schriftelijke verbintenis.

Zoo wordt voornoemde LAURENTIUS MANUEL TAMARA bij deze door mij onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië van wege en in naam van meergenoemd Gouvernement plechtig bevestigd in zijne waarheid van radja van Tagoelandang onder den naam en titel van LAURENTIUS MANUEL TAMARA, PADOEKA radja van Tagoelandang.

Aldus gedaan te Tagoelandang ten dage en jare voorschreven.

De controleur der afdeling Sangi- en Talauereilanden,
(w. g.) H. F. N. ROSKOTT.

Deze akten van verband en van bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 12den Juni 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,
A. E. ELIAS.

ZITTING 1902 — 1903. — 174.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TAGOELANDANG.

NOTA VAN TGELICHTING.

N°. 11.

De radja van Tagoelandang (afdeeling Sangi- en Talauer eilanden, residentie Menado) SALMON BAWOLE werd bij Gouvernements besluit van 28 April 1901 n°. 24 op zijn verzoek eervol als zoodanig ontslagen.

Door de hoofden en bevolking werd als zijn opvolger verkozen LAURENTIUS MANUEL TAMARA.

Blijkens de hierbij overgelegde akten van verband en van bevestiging is hij op 24 Maart 1902 als bestuurder van Tagoelandang erkend en bevestigd.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

SOERAKARTA.

CONTRACT.

N°. 12.

OVEREENKOMST.

Krachtens bij missive van den waarnemenden Gouvernements-Secretaris van 7 November 1899 n°. 2466 verleende machtiging van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië, den heer WILLEM ROOSEBOOM, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, commandeur der orde van Oranje-Nassau, commandeur der orde van Dannebrog van Denemarken, ridder van de 2de klasse met de ster der orde van den Rooden Adelaar van Pruisen, onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van Zijne Excellentie, gesloten tusschen den resident van Soerakarta WILLEM DE VOGEL, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw en Zijne Hoogheid den Soesoehoenan van Soerakarta PAKOE BOEWONO SENOPATI INGALOGO ABDUR RACHMAN SAJIDIN PANOTO GOMO DEN TIENDEN, commandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw, groot-officier der orde van Oranje-Nassau, groot-officier der orde van de Kroon van Siam, groot-officier der Leopolds-orde van België, generaal-majoor bij de legers van Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, hofhoudende te Soerakarta-Adiningrat.

Artikel een.

Zijne Hoogheid de Soesoehoenan verbindt zich om aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië af te staan alle Hem toebehoorende gronden thans geëncloveerd liggende in de afdeelingen Semarang, Demak, Salatiga en Ambarawa van de residentie Semarang groot 120¹/₄ (eenhonderd twintig en een vierde) djoeng tegen betaling door het Gouvernement van eene altijddurende geldelijke schadeloosstelling.

Artikel twee.

De afstand aan het Gouvernement van de in artikel een bedoelde gronden zal plaats vinden voor zooveel betreft:

1. de Javaansche of Kedjawen gronden op den eersten Januari van het jaar negentienhonderd;
2. het huurland Gesangan op den drie en twintigsten Februari van het jaar negentienhonderd;
3. de huurlanden Getas en Asinan op den zestienden Mei van het jaar negentienhonderd, en
4. het huurland Plaoer op den zesden Mei van het jaar negentienhonderd en een,

en Zijne Hoogheid de Soesoehoenan verbindt zich om van af gemelde tijdstippen geen aanspraak meer te doen gelden op de daarbij genoemde gronden, noch op derzelver opgezetenen, noch op iets wat tot die gronden behoort.

Artikel drie.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië verbindt zich om als schadeloosstelling voor het gemis aan inkomsten voort-spruitende uit den afstand van de in artikel een genoemde gronden aan Zijne Hoogheid den Soesoehoenan te betalen:

- a. over het jaar negentienhonderd een bedrag van f 37 222,64⁵

(zeven en dertig duizend tweehonderd twee en twintig gulden, vier en zestig en een halven cent);

b. over het jaar negentienhonderd en één een bedrag van f 56 541,68 (zes en vijftig duizend vijfhonderd een en veertig gulden, acht en zestig cent);

c. over het jaar negentienhonderd en twee en over elk der daarop volgende jaren een bedrag van f 57 474,56 (zeven en vijftig duizend vierhonderd vier en zeventig gulden zes en vijftig cent).

Artikel vier.

De in artikel drie genoemde bedragen zullen aan Zijne Hoogheid den Soesoehoenan worden betaald bij gelijke maandelijksche paymenten op dezelfde wijze als en gelijktijdig met de schadeloosstelling geregeld en vastgesteld bij de nadere acte van overeenkomst op den 22sten Juni 1831 gesloten tusschen Jan Isaïc van Sevenhoven, commissaris aan de hoven van Soerakarta en Djokjakarta als daartoe speciaal gemachtigd door Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal in Rade en Zijne Hoogheid den Soesoehoenan PAKOE BOEWONO SENOPATI INGALOGO ABDUR RACHMAN SAJIDIN PANOTO GOMO DEN ZEVENDE.

Aldus gedaan en overeengekomen te Soerakarta en in triplo opgemaakt op den 14den December 1899.

De resident van Soerakarta,
(w. g.) W. DE VOGEL.

Stempel van Zijne Hoogheid
den Soesoehoenan van Soerakarta.

Deze overeenkomst is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 10den Januari 1900.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,
(w. g.) C. B. NEDERBURGH,

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,
A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

SOERAKARTA.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 13.

Bij de thans overgelegde overeenkomst heeft zich de Soesoehoenan van Soerakarta verbonden om op de in art. 2 vermelde tijdstippen en tegen eene schadeloosstelling als in art. 3 is omschreven, aan het Gouvernement af te staan alle hem toebehoorende gronden thans geënclaveerd liggende in de afdeelingen

Samarang, Demak, Salatiga en Ambarawa der residentie Samarang. Uitvoerige mededeelingen omtrent deze aangelegenheid zijn verstrekt bij de Indische begrooting voor 1900 (zie Memorie van Toelichting bladz. 6 en Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag van de Tweede Kamer der Staten-Generaal bladz. 22).

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

SOERAKARTA.

CONTRACT.

N°. 14.

OVEREENKOMST

krachtens bij missive van den Gouvernements-Secretaris van 27 April 1901 n°. 146, geheim, verleende machtiging van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, den heer WILLEM ROOSEBOOM, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, commandeur der orde van Oranje-Nassau, ridder van de 1ste klasse der orde van Osmanië van Turkije, ridder grootkruis der orde van Dannebrog van Denemarken, ridder van de 2de klasse met de ster der orde van den Rooden Adelaar van Pruisen, onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van Zijne Excellentie, gesloten tusschen den resident van Soerakarta, WILLEM DE VOGEL, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, en Zijne Hoogheid den Soesoehoenan van Soerakarta, PAKOE BOEWONO SENOPATI INGALOGO ABDUR RACHMAN SAYIDIN PANOTO GOMO DEN TIENDEN, commandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw, groot-officier der orde van Oranje-Nassau, groot-officier der orde van de Kroon van Siam, groot-officier der Leopoldsorde van België, generaal-majoor bij de legers van Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, hofhoudende te Soerakarta Adiningrat.

Artikel een.

Zijne Hoogheid de Soesoehoenan verbindt zich om tegen betaling van eene altijd durende geldelijke schadeloosstelling, aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië af te staan alle Hem toebehoorende gronden behoorende tot het landschap Sélo, geëncloveerd liggende in de afdeeling Grobogan van de residentie Semarang, ter uitgestrektheid van 148 djoeng, met uitzondering van het stuk grond, waarop zich bevindt het graf KRADJAN SÉLO VAN KJAI AGENG SÉLO en diens beide vrouwen met inbegrip van de bijbehoorende missigiet en woning voor den grafbewaarder, welke grond in het bezit zal blijven van Zijne Hoogheid den Soesoehoenan, zullende het onderhoud van gemeld graf voor gezamenlijke rekening blijven van Hunne Hoogheden den Soesoehoenan van Soerakarta en den sultan van Jogjakarta.

Artikel twee.

De afstand aan het Gouvernement van de in artikel een bedoelde gronden zal plaats vinden op den 1sten Januari van het jaar 1902, terwijl Zijne Hoogheid de Soesoehoenan zich verbindt om van gemeld tijdstip af geen aanspraak meer te doen gelden op de afgestane gronden, noch op derzelver opgezetenen, noch op iets wat tot die gronden behoort.

Artikel drie.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië verbindt zich om als schadeloosstelling voor het gemis aan inkomsten en diensten voortspruitende uit den afstand van de in artikel één genoemde gronden aan Zijne Hoogheid den Soesoehoenan elk jaar te betalen een bedrag van f 16497,28 (zestien duizend vier honderd zeven en negentig gulden acht en twintig cent), welk bedrag aan Z. H. zal worden betaald bij gelijke maandelijksche payementen op dezelfde wijze als en gelijktijdig met de schadeloosstelling geregeld en vastgesteld bij de nadere akte van overeenkomst op den 22sten Juni 1831 gesloten tusschen JAN ISAAC VAN SEVENHOVEN, commissaris aan de hoven van Soerakarta en Jogjakarta, als daartoe speciaal gemachtigd door Zijne Excellentie

N°. 174. 14—15.

den Gouverneur-Generaal in Rade en Zijne Hoogheid den Soesoehoenan PAKOE BOEWONO SENOPATI INGALOGO ABDUR RACHMAN SAYIDIN PANOTO GOMO den zevende.

Artikel vier.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië verbindt zich om ten allen tijde in behoorlijken staat te doen onderhouden:

- 1°. het in de desa Tahoenan gelegen graf, waarin begraven zijn PANGERAN ATAS ANGIN en PANGERAN DILIMAS, ZOOH VAN PANGERAN AHIO DJIPANG;
- 2°. het in de desa Pondok gelegen graf van den Patih Wonosalam (Demak) en den Toemenggoeng Wilotikto (Toeban) en
- 3°. het graf van den Panembahan Notoprodjo (Cheribon) met diens vrouw en kind, gelegen in de desa Djoeroek.

Artikel vijf.

Van het in artikel 2 genoemde tijdstip af zullen alle personen, die alsdan op het aan Zijne Hoogheid den Soesoehoenan verblijvende gedeelte van het landschap Sélo, nader aangeduid in de tweede helft van artikel één, zullen zijn gevestigd, of er zich later mochten vestigen, op het gebied der politie en crimineele justitie blijven staan onder de jurisdictie van de Gouvernementsrechtbanken en rechters, en wat de civiele rechtspraak betreft, onder die jurisdictie gebracht worden.

Artikel zes.

Zoodra de afstand aan het Gouvernement van de gronden bedoeld in artikel één zal hebben plaats gevonden, verbindt het Gouvernement van Nederlandsch-Indië zich te betalen:

1°. in eers aan Zijne Hoogheid den Soesoehoenan de door eene gemengde commissie naar genoegen van beide partijen geschatte waarde van de op die gronden zich bevindende en aan den Soesoehoenan in eigendom behoorende gebouwen, te weten: de woning van den kliwon te Sélo, die van het districts-hoofd te Ngantroe en de gevaugenis te Ngantroe, al welke gebouwen alsdan het volle eigendom zullen worden van het Gouvernement;

2°. jaarlijks rechtstreeks aan de hieronder te noemen ambtenaren van Zijne Hoogheid den Soesoehoenan de achter hun namen vermelde sommen voor levensonderhoud ter vergoeding van het gemis der apanage gronden, die zij verliezen door den overgang aan het Gouvernement van het landschap Sélo, en wel:

- 1°. aan den kliwon RADEN MAS NGABEH POERWOWIDJOJO f 250 (tweehonderd vijftig gulden) 's maands of f 3000 (drie duizend gulden) 's jaars;
- 2°. aan den panewoe pamadjegan Sontoprawito f 50 (vijftig gulden) 's maands of f 600 (zeshonderd gulden) 's jaars;
- 3°. aan den panewoe politie Sontosoemarto f 50 (vijftig gulden) 's maands of f 600 (zeshonderd gulden) 's jaars;
- 4°. aan drie mantries pamadjegan met namen WIROSANTONO, SONTODIMOETRIE en POERWORAJITNO te zamen f 75 (vijf en zeventig gulden) 's maands of f 900 (negenhonderd gulden) 's jaars;

5°. aan den mantri politie SONTOMARDJOJO f 25 (vijf en twintig gulden) 's maands of f 300 (driehonderd gulden) 's jaars;

6°. aan den mantri pradikan AMATDALEM f 6 (zes gulden) 's maands of f 72 (twee en zeventig gulden) 's jaars;

7°. aan den mantri pradikan MOEHAMAD besari f 16 (zestien gulden) 's maands of f 192 (eenhonderd twee en negentig gulden) 's jaars;

8°. aan den demang pradikan SONTJOEDO f 10 (tien gulden) 's maands of f 120 (eenhonderd en twintig gulden) 's jaars;

9°. aan den djoeroekoentji SONTOHASTONO f 13 (dertien gulden) 's maands of f 156 (eenhonderd zes en vijftig gulden) 's jaars;

zullende echter die sommen slechts worden uitgekeerd zoo lang de tegenwoordige thans daarmee begiftigde functionarissen in leven zijn en zij niet in andere bezoldigde betrekkingen zijn herplaatst.

Aldus gedaan en overeengekomen te Soerakarta en in triplo opgemaakt op den 12den September 1901 (Donderdag den 27sten van de maand Djoemadilawal des jaars Dal 1831).

(w. g.) W. DE VOGEL.

Deze overeenkomst is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 14den Januari 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene-Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

DJOKJAKARTA.

CONTRACT.

N°. 15

OVEREENKOMST

krachtens bij missive van den 1sten Gouvernements-Secretaris van 27 April 1901, n°. 147 geheim verleende machtiging van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, den heer WILLEM ROOSEBOOM, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, commandeur der orde van Oranje-Nassau, ridder van de 1ste klasse der orde van Osmanië van Turkije, ridder grootkruis der orde van Dannebrog van Denemarken, ridder van de 2de klasse met de ster der orde van den Rooden Adelaar van Pruisen, onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van Zijne Excellentie, gesloten tusschen den resident van Jogiakarta, JAN ABRAHAM AMENT, ridder der orde van den Nederlandschen Leeuw, commandeur der orde van den Witten Olifant van Siam en Zijne Hoogheid den sultan van Jogiakarta, HAMANGKOE BOEWONO SENOPATI INGALOGO ABDOOR RAHMAN SAYIDIN PANOTOGOMO KALIFATOELLAH den VIIden, commandeur der orde van den Nederlandschen Leeuw, groot officier der orde van Oranje-Nassau, groot officier der orde van de Kroon van Siam, generaal-majoor bij de legers van Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, hofhoudende te Jogiakarta Adhiningrat.

Artikel een.

Z. H. de sultan verbindt zich om aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië af te staan alle Hem toebehoorende gronden, behoorende tot het landschap Sélo, geëncleaveerd liggende in de afdeeling Grobogan van de residentie Semarang ter uitgestrektheid van 12 djoongs.

Artikel twee.

De afstand aan het Gouvernement van de in artikel een bedoelde gronden zal plaats vinden op den eersten Januari 1902, terwijl Zijne Hoogheid de sultan zich verbindt om van gemeld tijdstip af geen aanspraak meer te doen gelden op de afgestane gronden, noch op derzelve opgezetenen, noch op iets wat tot die gronden behoort.

Artikel drie.

Zoodra de afstand aan het Gouvernement van de gronden, bedoeld in artikel een, zal hebben plaats gevonden, verbindt het Gouvernement van Nederlandsch-Indië zich om te betalen:

1°. aan Zijne Hoogheid den sultan jaarlijks f 30 (dertig gulden), zijnde restitutie voor de gelden, die Zijne Hoogheid zal moeten betalen aan Zijne Hoogheid den Soesoehoenan van Soerakarta voor het onderhoud van het graf KRADJAN SÉLO, welk onderhoud geheel bezorgd wordt door den laatstgenoemden Vorst, doch gedeeltelijk bekostigd moet worden door Zijne Hoogheid den sultan van Jogiakarta.

Bedoeld bedrag zal aan Zijne Hoogheid worden betaald op dezelfde wijze als en gelijktijdig met de schadeloosstelling geregeld en vastgesteld bij artikel 2 der nadere akte van overeenkomst op den 26sten Maart 1831 gesloten tusschen JAN ISAAC VAN SEVENHOVEN, commissaris aan de hoven van Soerakarta en Jogiakarta, als daartoe speciaal gemachtigd door Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal in Rade en den Panembahan Man-koerat de Pangerans MANKOE KOESOEMO en ADI WINOTO in naam

van Zijne Hoogheid den minderjarigen sultan HAMANGKOE BOEWONO SENOPATI INGALOGO ABDOOR RAHMAN SAYIDIN PANOTO GOMO KALIFATOELLAH den vijfden.

2°. Jaarlijks rechtstreeks aan de hieronder te noemen ambtenaren van Zijne Hoogheid den sultan de achter hun namen vermelde sommen voor levensonderhoud ter vergoeding van het gemis der apanagegronden, die zij verliezen door den overgang aan het Gouvernement van het landschap Sélo, en wel aan den Panghoeloe, met name HADJI NGARDOELAH f 30 (dertig gulden) 's maands of f 360 (driehonderd zestig gulden) 's jaars, aan twee demangs genaamd PADMOSONTO en SONTODIKROMO te zamen f 40 (veertig gulden) 's maands of f 480 (vierhonderd tachtig gulden) 's jaars, en aan den grafbewaarder met name MOEHAMAD IBRAHIM f 15 (vijftien gulden) 's maands of f 180 (eenhonderd tachtig gulden) 's jaars; zullende echter die sommen slechts worden uitgekeerd zoolang de tegenwoordige functionarissen in leven zijn en zij niet in andere bezoldigde betrekkingen zijn herplaatst.

Artikel vier.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië verbindt zich om ten allen tijde in behoorlijken staat te doen onderhouden het in de desa Sobo gelegen graf van NJAI AGENG SOBO, zullende het onderhoud van het graf KRADJAN SÉLO, de begraafplaats van KJAI AGENG SÉLO en diens beide vrouwen, voor gezamenlijke rekening blijven van Hunne Hoogheden den sultan van Jogiakarta en den Soesoehoenan van Soerakarta.

Aldus gedaan en overeengekomen te Jogiakarta en in triplo opgemaakt op den 27sten Juni 1901 of den 8sten Moelood Dhal 1831.

De Resident,

(w. g.) J. A. AMENT.

Deze overeenkomst is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 14den Januari 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

SOERAKARTA EN DJOKJAKARTA.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 16.

Bij de thans overgelegde overeenkomsten hebben zich de Soesoehoenan van Soerakarta en de sultan van Djokjakarta verbonden om onder de daarbij omschreven voorwaarden op 1 Januari 1902 aan het Gouvernement af te staan alle hun toebehoorende gronden, behorende tot het landschap Sélo, géénclaveerd liggende in de afdeeling Grobogan der residentie Samarang, met uitzondering van het stuk grond, waarop zich bevindt het graf KRADJAN SÉLO van KJAI AGENG SÉLO en diens beide vrouwen met inbegrip van de bijbehoorende missigit en woning voor den grafbewaarder, welk stuk grond in het bezit blijft van den Soesoehoenan, met dien verstande, dat van voormeld tijdstip af alle personen, die alsdan op dit stuk grond gevestigd zijn of er zich later mochten vestigen, op het gebied der politie

en crimineele justitie blijven staan onder de jurisdictie van de Gouvernements rechtbanken en rechters en, wat de civiele rechtspraak betreft, onder die jurisdictie gebracht worden. In verband hiermede was eene herziening noodig van de regeling vervat in de ordonnantie van 24 Januari 1880 (*Indisch Staatsblad* n°. 18) betreffende de rechtsbedeeling in strafzaken over de onderdanen van den Soesoehoenan van Soerakarta in het landschap Sélo, welke herziening bij *Indisch Staatsblad* 1902 n°. 46 is tot stand gekomen.

Uitvoeriger mededeelingen omtrent den afstand der enclave Sélo zijn verstrekt bij de Indische begrooting voor 1902 (*Memorie van Toelichting* bladz. 9).

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

TABOEKAN.

CONTRACT.

N°. 19.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen om de wederzijdsche rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den radja van Taboekan meer dan in de bestaande overeenkomsten in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd, zoo is op heden, den 23sten November 1899 onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie tusschen ons EELTJE JELLES JELLSMA, ridder van den Nederlandschen Leeuw, resident van Menado, ten deze handelende voor en namens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en DAVID SARAPIL radja van Taboekan overeengekomen als volgt:

Artikel een.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige radja en de mantri's van Taboekan dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indie en dat zij mitsdien Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie, als wettige Oppergebiedster erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indie en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel twee.

Het gebied van het landschap Taboekan wordt begrensd door de zee en door de landschappen Kandhar Taroena, Manganitoe en Siaoe en wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen en eilanden omschreven bij de aan dit contract gehechte opgave letter A.

Artikel drie.

Het landschap Taboekan wordt als leen afgestaan aan DAVID SARAPIL onder de uitdrukkelijke voorwaarde van stipte en trouwe nakoming der in dit contract omschreven verplichtingen.

De radja verklaart dit leen op die voorwaarde te aanvaarden.

Artikel vier.

De radja van Taboekan noch zijne mantri's zullen het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere Mogendheid, hetzij Oostersche of Westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan, of briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanige Mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel vijf.

Aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië blijft het recht voorbehouden om den radja van Taboekan wanneer daartoe redenen bestaan, te ontslaan en na raadplegng der mantri's een vervanger te benoemen.

De djogoegoe en kapiteins laet worden benoemd en ont-

slagen door den resident van Menado in overleg met den radja en de mantri's.

Ingeval van overlijden van den radja geven de djogoegoe en de overige mantri's daarvan onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar en wordt het bestuur des lands voorloopig gevoerd door den djogoegoe in afwachting dat door het Gouvernement een vervanger zal zijn aangesteld.

Artikel zes.

De mantri's en de mindere hoofden des lands zullen den radja in de nakoming zijner verplichtingen trouw ter zijde staan, hem eerbiedigen en zijne bevelen gehoorzamen voor zoover die strekken tot welzijn van land en volk en niet strijden met de bevelen van het Gouvernement.

Zij, die daarin ongewillig en ongehoorzaam zich betoonen, zullen van hunne posten ontzet en naar bevind van zaken gestraft worden.

Bij verschil van gevoelen doet de resident van Menado uitspraak.

Artikel zeven.

De radja en de mantri's van Taboekan zullen den resident van Menado als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen en mitsdien alleen met hem dan wel met de onder hem dienende ambtenaren in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen, zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geen brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel acht.

De radja en de mantri's van Taboekan zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verlenen door het leveren van manschappen, arbeiders en roeiers, wapenen en vaartuigen en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met de radja's der naburige of van andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende landen, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige radja's geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen het landschap Taboekan opwerpen.

Ook zullen zij zich niet mengen in de aangelegenheden van inboorlingen van hun land, die in de naburige landschappen mochten gevestigd zijn.

Versterkingen die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel negen.

De radja en de mantri's van Taboekan zoomede hunne onderdanen zullen zoo te land als ter zee de Nederlandsche vlag voeren en niet toelaten dat in plaats van deze of nevens deze eene andere gevoerd wordt.

Artikel tien.

Aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement blijft het recht voorbehouden om, zulks nuttig of noodig oordeelende, te allen tijde een of meer Europeesche of inlandsche ambtenaren en het noodig overige personeel over het landschap Taboekan aan te stellen, belovende de radja en de mantri's ook die ambtenaren te eerbiedigen en te doen eerbiedigen.

Artikel elf.

Op welke plaats ook in het landschap Taboekan het Gouvernement in het vervolg mocht wenschen bezetting te leggen, versterkingen op te werpen of etablissementen op te richten, zullen de radja en de mantri's niet alleen zulks toestaan, maar ook daartoe tegen billijke betaling en vergoeding voor eventueel daaruit voort te vloeien derving van inkomsten, alle mogelijke hulp en bijstand verlenen; terwijl zij voor elk van zoodanige bezettingen, versterkingen of etablissementen kosteloos ter beschikking van het Gouvernement zullen stellen eene uitgestrektheid gronds ter grootte van één vierkante paal, of zooveel als noodig zal blijken, ter plaatse naar de keuze van het Gouvernement, behoudens billijke schadeloosstelling aan rechthebbenden.

De ter beschikking van het Gouvernement gestelde terreinen zullen behoorlijk afgebakend en in kaart gebracht worden.

Artikel twaalf.

De radja en de mantri's zullen met rechtvaardigheid regeeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die met vergunning van het Gouvernement binnen het landschap Taboekan zich gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid die in het landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in het landschap Taboekan afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op Java en op alle andere landen onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement wederkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van dat Gouvernement genieten.

Hunne schepen moeten voorzien zijn van een door den radja uit te reiken zeebrief of van eene jaarpas, opgemaakt volgens de betrekkelijke voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den resident van Menado, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel dertien.

De radja en de mantri's van Taboekan verbinden zich om aan Europeanen en andere Oostersche of Westersche vreemdelingen geene gronden af te staan en hunne toelating of vestiging buiten de havens van dat landschap niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Handelaren echter zullen in de havens van het landschap worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den radja en de mantri's kennis moeten worden gegeven aan den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië behoudt zich de bevoegdheid voor, om ten aanzien van de toelating en vestiging van Chineezers en andere Oostersche vreemdelingen in het landschap Taboekan te allen tijde zoodanige verordeningen uit te vaardigen als het in het algemeen belang van Nederlandsch-Indië of in het bijzonder belang van dat landschap zal noodig achten.

Personen die zonder verlof zich hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige

veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den radja van Taboekan in geen geval binnen dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne nitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel veertien.

Het recht tot het verlenen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen, alsmede tot het verlenen van concessiën tot mijnontginning en tot ondernemingen van landbouw in het gebied van Taboekan berust geheel bij het Gouvernement, dat echter steeds vooraf het Inlandsch zelfbestuur ter zake zal raadplegen en daarenboven vooraf een onderzoek zal doen instellen naar de rechten van derden op de gronden, benodigd voor mijnbouwkundige opsporing, mijnontginning of voor eenige onderneming van landbouw, terwijl het bij eventuele beschikking over zoodanige gronden voor billijke schadeloosstelling door den concessionaris zal zorg dragen.

Van de voor concessiën tot mijnontginning door het Gouvernement te heffen cijns en vast recht en van den door ondernemingen van landbouw op te brengen pacht- of huurschat zal steeds de helft ten behoeve van het zelfbestuur worden afgestaan. De uit dien hoofde aan het zelfbestuur toekomende gelden zullen worden gestort in eene rijkskas, welke onder bewaring en beheer zal staan van den te Taroena geplaatsten controleur bij het binnenlandsch bestuur.

Het Gouvernement behoudt zich wijders het recht voor om voor eigen rekening mijnbouwkundige opsporingen, mijnontginningen en ondernemingen van landbouw in het gebied van Taboekan te doen aanvangen en voortzetten, behoudens billijke schadeloosstelling wanneer daartoe aanleiding bestaat.

De radja en de mantri's van Taboekan beloven zoodanige ondernemingen steeds zooveel mogelijk te bevorderen.

De door den wetgever van Nederlandsch-Indië vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen betreffende opsporing en ontginning van delfstoffen zijn voor het landschap Taboekan en zijne ingezetenen van verbindende kracht.

Artikel vijftien.

De radja en de mantri's van Taboekan zullen, zonder toestemming van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene andere belastingen heffen, dan die omschreven in de aan dit contract gehechte opgave letter B, en zullen mitsdien zonder die toestemming die belastingen, hetzij die in geld, in natura of in arbeid opgebracht worden, in geen geval verhoogd of verzwwaard worden.

De radja en de mantri's verbinden zich in het algemeen te zorgen en te doen zorgen, dat in het landschap Taboekan geen bovenmatige of onwettige heffingen, hoe ook genaamd, en door wien ook, van de bevolking geëischt worden.

De boven omschreven belastingen zullen niet van toepassing zijn op 's Gouvernements directe onderdanen.

Het Gouvernement behoudt zich het recht voor bestaande belastingen te allen tijde tegen schadevergoeding over te nemen.

Artikel zestien.

Het recht tot het heffen van belastingen buiten de in het vorig artikel bedoelde, berust bij het Gouvernement.

Alle door het Nederlandsch-Indische Gouvernement vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen, betreffende rechten, belastingen en verpachtingen en in het algemeen betreffende alle inkomsten van het Gouvernement, hoe ook genaamd, zullen ook van verbindende kracht zijn voor de ingezetenen zonder onderscheid van die plaatsen in het landschap Taboekan waar zoodanige inkomsten aan het Gouvernement zijn of eventueel zullen worden afgestaan.

De radja en de mantri's van Taboekan verklaren in het bijzonder zich te onderwerpen aan alle regelingen welke het Gouvernement van Nederlandsch-Indië nader mocht goedvinden vast te stellen omtrent het heffen van rechten van de vaartuigen welke de havens van Taboekan aandoen, zoomede van de aldaar in- en uitgevoerd wordende goederen.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië heeft het recht om ten laste van zijne directe onderdanen alle zoodanige belastingen in te voeren als het noodig zal achten.

Artikel zeventien.

De radja en de mantri's van Taboekan verbinden zich om

jaarlijks aan het Gouvernement te betalen eene schatting, berekend op de Sangi-eilanden tegen f 2,50 (twee gulden vijftig cent) en op de Talauer-eilanden tegen f 1 (één gulden) voor alle mannelijke personen, behoorende tot de Inlandsche bevolking die den vollen leeftijd van 18 jaren bereikt hebben en overigens niet wegens ziels- of lichaamsgebreken of hoogen ouderdom onbekwaam zijn om in hun eigen onderhoud te voorzien of volgens de inzettingen des lands vrijgesteld zijn van de betaling van belasting.

Bedoelde schatting kan worden opgebracht in geld of in voortbrengselen des lands, zooals olie, tripang, was, karet, koffie, enz. Het bedrag der schatting wordt jaarlijks door den resident van Menado in overleg met het rijksbestuur van Taboekan vastgesteld.

De belasting of schatting kan worden afbetaald voor de helft in de maand Juni en voor de wederhelft in de maand December van elk jaar, zullende het den radja en den mantri's evenwel blijven vrijgelaten om het geheel in de maand Juni af te dragen.

Eens in het jaar, hetzij bij de betaling van den eersten of den tweeden termijn, zal de radja het geld of de goederen, waarmede de belasting betaald wordt, zelf naar Menado overbrengen.

De prijs der goederen, welke tot betaling der belasting mochten geleverd worden, wordt bij aanbrengst te Menado berekend naar de zuivere opbrengst van dusdanige goederen, in openbare veiling verkocht, dan wel, wanneer dit na onderlinge overeenkomst, op grond van bijzondere omstandigheden, voor het oogenblik verkieslijk mocht worden geacht naar de schatting van eene tot dat einde te benoemen commissie, bestaande uit twee door den resident van Menado aan te wijzen ambtenaren en twee der mantri's van Taboekan.

Tot bevordering van- en als blijk van 's Gouvernements belangstelling in het welzijn van het landschap Taboekan wordt bij behoorlijke voldoening der schatting $\frac{1}{10}$ (één tiende gedeelte) daarvan aan den radja en de mantri's toegekend, om te worden verdeeld als volgt:

aan den radja $\frac{3}{10}$;

aan den djogoegoe $\frac{2}{10}$;

aan de kapiteins laet $\frac{5}{10}$.

De radja zorgt voor de zuivere verdeling overeenkomstig het bovenstaande.

Bij verschil deswege beslist de resident van Menado.

Deze schatting, mits in Nederlandsch-Indische munt te voldoen, kan bij den te Taroena geplaatsten controleur bij het binnenlandsch bestuur gestort worden.

Artikel achttien.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in het landschap Taboekan tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel negentien.

Als onderdanen van Taboekan worden beschouwd alle personen van welken landaard ook die in dat landschap verblijven houden en niet behooren tot een der in het volgende artikel omschreven categorieën.

Artikel twintig.

Als rechtstreeksche onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement worden in het landschap Taboekan beschouwd:

1°. alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden;

2°. alle bedienden van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, met uitzondering van hen die behooren tot de inheemsche bevolking der residentie Menado, doch met inbegrip van deze laatsten voor zoover zij zijn inlandsche Christenen, niet behoorende tot de eigenlijke bevolking van het landschap;

3°. alle personen, onverschillig van welken landaard, gevestigd binnen de grenzen der Gouvernements-etablissemten;

4°. alle personen in dienst van het Gouvernement onverschillig van welken landaard;

5°. alle gewezen dienaren van het Gouvernement, met uitzondering van hen die behooren tot de inheemsche bevolking N°. 174. 19.

der residentie Menado, doch met inbegrip van deze laatsten voor zoover zij zijn inlandsche Christenen, niet behoorende tot de eigenlijke bevolking van het landschap;

6°. alle Chineezen, Arabieren en andere vreemde Oosterlingen;

7°. alle niet tot de inheemsche bevolking der residentie Menado behoorende personen gevestigd op ondernemingen, die gedreven worden door onderdanen van het Gouvernement, benevens alle andere personen, zonder onderscheid van landaard, die op zulke ondernemingen werkzaam zijn krachtens door hen met hunne werkgevers op den voet der ter zake bestaande bepalingen gesloten overeenkomsten.

Al deze Gouvernements onderdanen zijn als zoodanig onderworpen aan de rechtspraak der Gouvernements-rechtbanken en rechters.

Wanneer zij verdacht van eenig misdrijf of eenige overtreding binnen Taboekan zijn opgevat, worden zij door den radja en de mantri's aan de Gouvernements vertegenwoordigers uitgeleverd.

Artikel een en twintig.

Aan de rechtspraak der rechtbanken en rechters van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zijn mede onderworpen onderdanen van den radja en de mantri's van Taboekan die te zamen met onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement aan misdrijven of overtredingen zich schuldig maken, misdrijven plegen tegen het Gouvernement, zijne ambtenaren, militaire of andere onderdanen of wel ten aanzien zijner eigendommen of die zijner onderdanen; procederen in zaken van handel en nijverheid of andere civiele gedingen, waarin onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement betrokken zijn en zij, die zich schuldig maken aan misdrijven en overtredingen ten aanzien der aan het Gouvernement afgestane of eventueel af te stane inkomsten dan wel ten aanzien van de bepalingen omtrent den in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie in het landschap.

Ook de straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven en overtredingen met betrekking tot telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het gebied van het landschap Taboekan gepleegd door onderdanen van den radja, zullen worden berecht door de Nederlandsch-Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch-Indische wetten.

De ambtenaren van het Gouvernement zijn bevoegd tot opsporing van bovenbedoelde misdrijven en overtredingen en zullen daarin door den radja en de mantri's van Taboekan steeds zooveel mogelijk worden bijgestaan.

De radja en de mantri's zullen de vonnissen in de bovenbedoelde gevallen over hunne onderdanen uitgesproken, steeds eerbiedigen en aan de uitvoering daarvan bevorderlijk zijn.

Artikel twee en twintig.

In de gevallen waarin volgens het bepaalde bij het voorgaande artikel onderdanen van den radja of de mantri's van Taboekan voor de rechtbanken van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement terecht staan, zullen deze inlandsche bestuurders bevoegd zijn in persoon of bij gemachtigde zitting te nemen in de rechtbank, voor welke de zaak van hun onderdanen wordt behandeld, ten einde daarover hun gevoelen uit te spreken.

Artikel drie en twintig.

De zorg voor de politie binnen het landschap berust bij den radja en de mantri's, die dientengevolge aansprakelijk zijn voor de orde en rust binnen hun land en zorg dragen voor de opsporing der misdrijven en overtredingen, uitgezonderd voor zooveel betreft de uitgestrektheid gronds voor etablissemten of versterkingen afgestaan.

Voor zooveel betreft de binnen het landschap onder hunne eigene door of van wege het Gouvernement aangestelde of eventueel aan te stellen hoofden, gevestigde Chineezen, is de radja bevoegd met opzicht tot die politiezorg de hulp en tussenkomst van gezegde hoofden in te roepen.

Artikel vier en twintig.

De radja met zijn gerechtshof neemt kennis van alle civiele zaken onder zijne onderdanen en doet dezelve af volgens landsgebruik, behoudens het bepaalde in de artt. 20, 21 en 22.

Hij is mede bevoegd om kennis te nemen van en overeenkomstig de wetten en gewoonten des lands uitspraak te doen omtrent misdaden en overtredingen niet genoemd in de ordonnantie van 6 Februari 1882 (*Staatsblad* n°. 28), zooals deze is gewijzigd bij de ordonnantie van 6 Juli 1894 (*Staatsblad* n°. 136), of later, onder mededeeling aan den radja, nader mocht worden gewijzigd, met dien verstande dat martelende en verminkende straffen niet mogen worden toegepast.

Van de beide genoemde ordonnantiën is eene Maleische vertaling aan dit contract gehecht.

Artikel vijf en twintig.

De radja en de mantri's verbinden zich om de in hun land bestaande wegen steeds in goeden staat te houden en wanneer het Gouvernement zulks mocht verlangen nieuwe wegen door hun land aan te leggen.

Artikel zes en twintig.

In het landschap Taboekan zijn slavernij, menschenroof en in- en uitvoer van slaven, alsmede pandelingschap verboden en zullen die misdadige bedrijven, door den radja en de mantri's binnen hun land niet geduld maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Artikel zeven en twintig.

De radja en de mantri's van Taboekan zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan en geene schuilplaats noch eenige andere hulp of medewerking hoegenaamd verleen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierroovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daarin schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den resident van Menado uitleveren ten einde volgens de bepalingen van dit contract terecht te staan.

Artikel acht en twintig.

De radja en de mantri's verbinden zich, om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Taboekan in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrengen van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen zullen de radja en de mantri's onverwijld kennis geven aan den meest nabij zijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De radja en de mantri's kunnen hulp- en bergloon vorderen, waarvan het bedrag door hen zelve naarmate van de moeite, wordt begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Menado — die, na den radja, de mantri's en de andere belanghebbenden te hebben gehoord, bevoegd is haar te wijzigen zooals hem billijk zal voorkomen — en aan den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Daarna kunnen de daarbij betrokkenen, ingeval zij zich door bedoelde begrooting, al dan niet door den resident van Menado gewijzigd, bezwaard gevoelen, door tusschenkomst van dien resident de beslissing van den Gouverneur-Generaal inroepen, aan welke beslissing de radja en de mantri's zich zullen onderwerpen.

Artikel negen en twintig.

De radja en de mantri's van Taboekan verbinden zich om met de middelen onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun gebied krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel dertig.

De radja en de mantri's van Taboekan verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel een en dertig.

De radja en de mantri's van Taboekan zullen zooveel in hun vermogen is de teelt van voedingsproducten en andere nuttige gewassen als: padi, cacao, koffie, enz. aanmoedigen en bevorderen.

Artikel twee en dertig.

De radja en de mantri's van Taboekan verbinden zich in hun land ten strengste het hanenvechten tegen te gaan.

Artikel drie en dertig.

De in- en de uitvoer van vuurwapenen, buskruit en amunitie, niet gedekt door een schriftelijke vergunning van den resident van Menado, zijn in het landschap Taboekan verboden.

De radja en de mantri's verbinden zich de overtreders van dit verbod en de voorwerpen, waarmede de overtreding gepleegd is, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement uit te leveren.

Artikel vier en dertig.

Het recht om personen, die gevaarlijk geacht worden voor de openbare rust en orde, buiten het gebied van het landschap Taboekan te verwijderen, berust uitsluitend bij den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, behoudens de bevoegdheid van den radja om tot zoodanigen maatregel voorstellen aan den resident van Menado te doen.

Artikel vijf en dertig.

De radja en de mantri's erkennen, dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de radja's van Taboekan gesloten — voor zoverre die met het tegenwoordige contract in strijd zijn — zijn vervallen.

Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven wordt voorts overeengekomen, dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Taboekan overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Taboekan en zijne mantri's in tegenwoordigheid van mij EELTJE JELLES JELLESMA, ridder van den Nederlandschen Leeuw, resident van Menado.

(w. g.) E. J. JELLESMA.

Handteekening en stempel van den radja van Taboekan en zijne mantri's.

In mijne tegenwoordigheid.

De adspirant-Controleur,

(w. g.) E. FRIESWIJK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 1sten April 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NELERBURGH,

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Letter A.

Opgave bedoeld bij art. 2 van het contract met Taboekan.

Het landschap Taboekan ligt op de Oostkust van Groot-Sangi en omvat alle landen, geene uitgezonderd, die gelegen zijn ten Oosten van de lijn, die loopt van het punt waar de kampongs Sawang en Kalasoege samen komen naar den top van den berg Awoe, vandaar over de toppen van de bergen Malinso, Bowondego, Pedaweta, Doemaledige, Lelakeng, Bahoe, Sahendaroeman, Bongkongsio, Bowonbaroe en Toekadehamoe en vandaar naar kaap Bitoemehangoe; voorts behooren tot dit landschap de eilanden Noesa, Boekit, Boeang, Enggor, Liang, Poö, Nipa, Tekan Batoebingkoeng, Bengloude, Bengdoeloeng, Boeleng, Domai, Lenggis, Moemanoë, Matetoekan, Marore, Roemarahe; evenzoo op de Talaut-eilanden het gebied der djogoe-goeschappen, Liroeng, Moronge, Salibaboe, Kiama, Beo, Lobo, Essang, Banada, Amata, Rainis.

Handteekeningen en stempel van den radja van Taboekan en zijne mantri's.

Letter B.

Opgave bedoeld bij art. 15 van het contract met Taboekan.

In het landschap Taboekan worden door den radja en de mantri's van de bevolking de volgende belastingen geheven en diensten gevergd:

Ten eerste. Een hoofdgeld van ten hoogste f 1 (één gulden) jaarlijks op te brengen door iederen thans pinontolplichtigen Sangirees, zullende deze belasting worden gestort in een onder het beheer van den controleur van Taroena staande kas.

Ten tweede. Een hoofdgeld (oewang kas) van f 0,25 (vijf en twintig cent) 's jaars van iederen schattingplichtigen Sangirees ten dienste van de Rijkskas, welke onder bewaring van den controleur te Taroena blijft.

Ten derde. Eene betaling door de verliezende partij in een burgerlijk geding aan de leden der commissie, die naar het oordeel der Madjelis noodig is geweest om in het belang der zaak plaatselijke opnemingen enz. te verrichten.

Deze betaling zal echter nooit meer mogen bedragen dan f 1 (één gulden) per dag voor ieder commissielid, terwijl de commissiën uit niet meer dan 3 leden zullen mogen bestaan.

Ten vierde. Bij het bouwen en herstellen hunner woningen wordt aan den radja en de mantri's door hunne onderhoorigen in onbetaalden arbeid bijstand verleend.

Ten vijfde. Bij dienstreizen kunnen zij van hunne onderhoorigen als koelies en roeiers in onbetaalden arbeid gebruik maken,

Ten zesde. Eene dienstplichtigheid ten behoeve van den kapitein-laut, daarin bestaande, dat ieder kapitein-laut dagelijks een door den resident van Menado in overleg met het inlandsch zelfbestuur te bepalen aantal pinontols te zijner beschikking

heeft, welk aantal niet minder dan twee en nooit meer dan vijf zal bedragen al naar gelang het aantal dienstplichtigen der betrokken kampongs.

Ten zevende. Eene dienstplichtigheid ten behoeve van de djogoe-goe's op de Talauer-eilanden daarin bestaande, dat de djogoe-goe dagelijks een door den resident van Menado in overleg met het inlandsch zelfbestuur te bepalen aantal pinontols te zijner beschikking heeft, welk aantal hoogstens twaalf mag bedragen, al naar gelang het aantal dienstplichtigen der betrokken djogoe-goeschappen.

Handteekeningen en stempel van den radja van Taboekan en zijne mantri's.

Opgave van de havens van het landschap Taboekan bedoeld in art 13 van het contract van 23 November 1899.

Deze havens zijn:

Taboekan.

Petta.

Sensong.

Mioeloe.

Koeloer.

Menaloe.

Ngalipaëng.

Onder deze havens wordt Petta ook aangedaan door vreemde schepen.

Taboekan, den 15den November 1900.

Handteekening en stempel van den radja van Taboekan, zoodat mede de handteekeningen van zijne rijks grooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,

De Gouvernements-Secretaris,

(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

SIAOE.

CONTRACT.

N°. 20.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen om de wederzijdsche rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den radja van Siaoë meer dan in de bestaande overeenkomsten in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd, zoo is op heden, den 25sten November 1899 onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië tusschen ons **EELTJE JELLES JELLESMA**, ridder van den Nederlandschen Leeuw, resident van Menado, ten deze handelende voor en namens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en **MANALANG DOELAG KANSIL**, radja van Siaoë overeengekomen als volgt:

Artikel een.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige radja en de mantri's van Siaoë dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië en dat zij mitsdien Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettige Oppergebiederster erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel twee.

Het gebied van het landschap Siaoë wordt begrensd door de zee en wat het djogoegoeschap Tamako betreft door de landschappen Manganitoe en Taboekan en wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen en eilanden omschreven bij de aan dit contract gehechte opgave letter **A**.

Artikel drie.

Het landschap Siaoë wordt als leen afgestaan aan **MANALANG DOELAG KANSIL** onder de uitdrukkelijke voorwaarde van stipte en trouwe nakoming der in dit contract omschreven verplichtingen. De radja verklaart dit leen op die voorwaarde te aanvaarden.

Artikel vier.

De radja van Siaoë noch zijne mantri's zullen het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere Mogendheid, hetzij Oostersche of Westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan, of briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanige Mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel vijf.

Aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië blijft het recht voorbehouden om den radja van Siaoë wanneer daartoe redenen bestaan, te ontslaan en na raadpleging der mantri's een vervanger te benoemen.

De djogoegoës en kapiteins laet worden benoemd en ontslagen door den resident van Menado in overleg met den radja en de mantri's.

Ingeval van overlijden van den radja geven de djogoegoës en de overige mantri's daarvan onverwijld kennis aan den resident

van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar en wordt het bestuur des lands voorloopig gevoerd door den djogoegoë van Ondong in afwachting dat door het Gouvernement een vervanger zal zijn aangesteld.

Artikel zes.

De mantri's en de mindere hoofden des lands zullen den radja in de nakoming zijner verplichtingen trouw ter zijde staan, hem eerbiedigen en zijne bevelen gehoorzamen voor zoover die strekken tot welzijn van land en volk en niet strijden met de bevelen van het Gouvernement.

Zij, die daarin ongewillig en ongehoorzaam zich betoonen, zullen van hunne posten ontzet en naar bevind van zaken gestraft worden.

Bij verschil van gevoelen doet de resident van Menado uitspraak.

Artikel zeven.

De radja en de mantri's van Siaoë zullen den resident van Menado als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen en mitsdien alleen met hem dan wel met de onder hem dienende ambtenaren in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen, zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geen brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel acht.

De radja en de mantri's van Siaoë zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleen en door het leveren van manschappen, arbeiders en roeiers, wapenen en vaartuigen en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met de radja's der naburige of van andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behoorende landen, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige radja's geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen het landschap Siaoë opwerpen.

Ook zullen zij zich niet mengen in de aangelegenheden van inboorlingen van hun land, die in de naburige landschappen mochten gevestigd zijn.

Versterkingen die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel negen.

De radja en de mantri's van Siaoë zoomede hunne onderdanen zullen zoo te land als ter zee de Nederlandsche vlag voeren en niet toelaten dat in plaats van deze of nevens deze eene andere gevoerd wordt.

Artikel tien.

Aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement blijft het recht voorbehouden om, zulks nuttig of noodig oordeelende, te allen tijde een of meer Europeesche of inlandsche ambtenaren en het noodig overige personeel over het landschap Siaoë aan te stellen, belovende de radja en de mantri's ook die ambtenaren te eerbiedigen en te doen eerbiedigen.

Artikel elf.

Op welke plaats ook in het landschap Siaoë het Gouvernement in het vervolg mocht wenschen bezetting te leggen, versterkingen op te werpen of etablissementen op te richten, zullen de radja en de mantri's niet alleen zulks toestaan, maar ook daartoe tegen billijke betaling en vergoeding voor eventueel daaruit voort te vloeien derving van inkomsten, alle mogelijke hulp en bijstand verleen; terwijl zij voor elk van zoodanige bezettingen, versterkingen of etablissementen kosteloos ter beschikking van het Gouvernement zullen stellen eene uitgestrekte grond ter grootte van één vierkante paal, of zooveel als noodig zal blijken, ter plaatse naar de keuze van het Gouvernement, behoudens billijke schadeloosstelling aan rechthebbenden.

De ter beschikking van het Gouvernement gestelde terreinen zullen behoorlijk afgebakend en in kaart gebracht worden.

Artikel twaalf.

De radja en de mantri's zullen met rechtvaardigheid regeeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die met vergunning van het Gouvernement binnen het landschap Siaoë zich gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid die in het landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in het landschap Siaoë afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op Java en op alle andere landen onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement wederkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van dat Gouvernement genieten.

Hunne schepen moeten voorzien zijn van een door den radja uit te reiken zeebrief of van eene jaarpas, opgemaakt volgens de betreffende voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den resident van Menado, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel dertien.

De radja en de mantri's van Siaoë verbinden zich om aan Europeanen en andere oostersche of westersche vreemdelingen geene gronden af te staan en hunne toelating of vestiging buiten de havens van dat landschap niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Handelaren echter zullen in de havens van het landschap worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den radja en de mantri's kennis moeten worden gegeven aan den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië behoudt zich de bevoegdheid voor, om ten aanzien van de toelating en vestiging van Chineezen en andere oostersche vreemdelingen in het landschap Siaoë te allen tijde zoodanige verordeningen uit te vaardigen als het in het algemeen belang van Nederlandsch-Indië of in het bijzonder belang van dat landschap zal noodig achten.

Personen die zonder verlof zich hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den radja van Siaoë in geen geval binnen dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel veertien.

Het recht tot het verleenen van vergunningen tot het door van mijnbouwkundige opsporingen, alsmede tot het verleenen van concessiën tot mijnontginning en tot ondernemingen van landbouw in het gebied van Siaoë berust geheel bij het Gouvernement, dat echter steeds vooraf het inlandsch zelfbestuur ter zake zal raadplegen en daarenboven vooraf een onderzoek zal doen instellen naar de rechten van derden op de gronden, benoodigd voor mijnbouwkundige opsporing, mijnontginning of voor eenige onderneming van landbouw, terwijl het bij eventueele beschikking over zoodanige gronden voor billijke schadeloosstelling door den concessionaris zal zorg dragen.

Van de voor concessiën tot mijnontginning door het Gouvernement te heffen cijns en vast recht en van den door ondernemingen van landbouw op te brengen pacht- of huurschat zal steeds de helft ten behoeve van het zelfbestuur worden afgestaan. De uit dien hoofde aan het zelfbestuur toekomende gelden zullen worden gestort in eene rijkskas, welke onder bewaring en beheer zal staan van den te Taroëna geplaatsten controleur bij het binnenlandsch bestuur.

Het Gouvernement behoudt zich wijders het recht voor om voor eigen rekening mijnbouwkundige opsporingen, mijnontginningen en ondernemingen van landbouw in het gebied van Siaoë te doen aanvangen en voortzetten, behoudens billijke schadeloosstelling wanneer daartoe aanleiding bestaat.

De radja en de mantri's van Siaoë beloven zoodanige ondernemingen steeds zooveel mogelijk te bevorderen.

De door den wetgever van Nederlandsch-Indië vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen betreffende opsporing en ontginning van delfstoffen zijn voor het landschap Siaoë en zijne ingezetenen van verbindende kracht.

Artikel vijftien.

De radja en de mantri's van Siaoë zullen, zonder toestemming van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene andere belastingen heffen, dan die omschreven in de aan dit contract gehechte opgave letter B, en zullen mitsdien zonder die toestemming die belastingen, hetzij die in geld, in natura of in arbeid opgebracht worden, in geen geval verhoogd of verzwaard worden.

De radja en de mantri's verbinden zich in het algemeen te zorgen en te doen zorgen, dat in het landschap Siaoë geen bovenmatige of onwettige heffingen, hoe ook genaamd, en door wien ook, van de bevolking geëischt worden.

De bovenomschreven belastingen zullen niet van toepassing zijn op 's Gouvernements directe onderdanen.

Het Gouvernement behoudt zich het recht voor bestaande belastingen te allen tijde tegen schadevergoeding over te nemen.

Artikel zestien.

Het recht tot het heffen van belastingen buiten de in het vorig artikel bedoelde, berust bij het Gouvernement.

Alle door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen, betreffende rechten, belastingen en verpachtingen en in het algemeen betreffende alle inkomsten van het Gouvernement, hoe ook genaamd, zullen ook van verbindende kracht zijn voor de ingezetenen zonder onderscheid van die plaatsen in het landschap Siaoë waar zoodanige inkomsten aan het Gouvernement zijn of eventueel zullen worden afgestaan.

De radja en de mantri's van Siaoë verklaren in het bijzonder zich te onderwerpen aan alle regelingen welke het Gouvernement van Nederlandsch-Indië nader mocht goedvinden vast te stellen omtrent het heffen van rechten van de vaartuigen welke de havens van Siaoë aandoen, zoomede van de aldaar in- en uitgevoerd wordende goederen.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië heeft het recht om ten laste van zijne directe onderdanen alle zoodanige belastingen in te voeren als het noodig zal achten.

Artikel zeventien.

De radja en de mantri's van Siaoë verbinden zich om jaarlijks aan het Gouvernement te betalen eene schatting, berekend op de Sangi-eilanden tegen f 2,50 (twee gulden vijftig cent) en op de Talauer-eilanden tegen f 1 (één gulden) voor alle mannelijke personen, behoorende tot de inlandsche bevolking die den vollen leeftijd van 18 jaren bereikt hebben en

overigens niet wegens ziels- of lichaamsgebreken of hoogen ouderdom onbekwaam zijn om in hun eigen onderhoud te voorzien of volgens de inzettingen des lands vrijgesteld zijn van de betaling van belasting.

Bedoelde schatting kan worden opgebracht in geld of in voortbrengselen des lands, zooals olie, tripang, was, kareet, koffie, enz.

Het bedrag der schatting wordt jaarlijks door den resident van Menado in overleg met het Rijkbestuur van Siao vastgesteld.

De belasting of schatting kan worden afbetaald voor de helft in de maand Juni en voor de wederhelft in de maand December van elk jaar, zullende het den radja en den mantri's evenwel blijven vrijgelaten om het geheel in de maand Juni af te dragen.

Eens in het jaar, hetzij bij de betaling van den eersten of den tweeden termijn zal de radja het geld of de goederen, waarmede de belasting betaald wordt, zelf naar Menado overbrengen.

De prijs der goederen, welke tot betaling der belasting mochten geleverd worden, wordt bij aanbrengst te Menado berekend naar de zuivere opbrengst van dusdanige goederen, in openbare veiling verkocht, dan wel, wanneer dit na onderlinge overeenkomst, op grond van bijzondere omstandigheden, voor het oogenblik verkieslijk mocht worden geacht naar de schatting van eene tot dat einde te benoemen commissie, bestaande uit twee door den resident van Menado aan te wijzen ambtenaren en twee der mantri's van Siao.

Tot bevordering van- en als blijk van 's Gouvernements belangstelling in het welzijn van het landschap Siao wordt bij behoorlijke voldoening der schatting $\frac{1}{10}$ (één tiende gedeelte) daarvan aan den radja en de mantri's toegekend, om te worden verdeeld als volgt:

aan den radja $\frac{3}{10}$;

aan iederen djogoegoe $\frac{1}{10}$;

aan de kapiteins-laoet $\frac{5}{10}$.

De radja zorgt voor de zuivere verdeling overeenkomstig het bovenstaande.

Bij verschil deswege beslist de resident van Menado.

Deze schatting, mits in Nederlandsch-Indische munt te voldoen, kan bij den te Taroena geplaatsten controleur bij het binnenlandsch bestuur gestort worden.

Artikel achttien.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in het landschap Siao tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel negentien.

Als onderdanen van Siao worden beschouwd alle personen van welken landaard ook die in dat landschap verblijven houden en niet behooren tot een der in het volgende artikel omschreven categorieën.

Artikel twintig.

Als rechtstreeksche onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement worden in het landschap Siao beschouwd:

1°. alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden;

2°. alle bedienden van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, met uitzondering van hen die behooren tot de inheemsche bevolking der residentie Menado, doch met inbegrip van deze laatsten voor zoover zij zijn inlandsche Christenen, niet behorende tot de eigenlijke bevolking van het landschap;

3°. alle personen, onverschillig van welken landaard, gevestigd binnen de grenzen der Gouvernements-etablissemten;

4°. alle personen in dienst van het Gouvernement onverschillig van welken landaard;

5°. alle gewezen dienaren van het Gouvernement, met uitzondering van hen die behooren tot de inheemsche bevolking der residentie Menado, doch met inbegrip van deze laatsten voor zoover zij zijn inlandsche Christenen, niet behorende tot de eigenlijke bevolking van het landschap;

6°. alle Chineezen, Arabieren en andere vreemde Oosterlingen;

7°. alle niet tot de inheemsche bevolking der residentie Menado behorende personen, gevestigd op ondernemingen, die gedreven worden door onderdanen van het Gouvernement benevens alle andere personen, zonder onderscheid van landaard, die op zulke ondernemingen werkzaam zijn krachtens door hen met hunne werkgevers op den voet der ter zake bestaande bepalingen gesloten overeenkomsten.

Al deze Gouvernements-onderdanen zijn als zoodanig onderworpen aan de rechtspraak der Gouvernements-rechtbanken en rechters.

Wanneer zij verdacht van eenig misdrijf of eenige overtreding binnen Siao zijn opgevat, worden zij door den radja en de mantri's aan de Gouvernements-vertegenwoordigers uitgeleverd.

Artikel een en twintig.

Aan de rechtspraak der rechtbanken en rechters van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zijn mede onderworpen onderdanen van den radja en de mantri's van Siao die tezamen met onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement aan misdrijven of overtredingen zich schuldig maken, misdrijven plegen tegen het Gouvernement, zijne ambtenaren, militairen of andere onderdanen of wel ten aanzien zijner eigendommen of die zijner onderdanen; procederen in zaken van handel en nijverheid of andere civiele gedingen, waarij onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement betrokken zijn en zij, die zich schuldig maken aan misdrijven en overtredingen ten aanzien der aan het Gouvernement afgestane of eventueel af te stane inkomsten dan wel ten aanzien van de bepalingen omtrent den in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie in het landschap.

Ook de straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven en overtredingen met betrekking tot telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het gebied van het landschap Siao gepleegd door onderdanen van den radja, zullen worden berecht door de Nederlandsch-Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch-Indische wetten.

De ambtenaren van het Gouvernement zijn bevoegd tot opsporing van bovenbedoelde misdrijven en overtredingen en zullen daarin door den radja en de mantri's van Siao steeds zooveel mogelijk worden bijgestaan.

De radja en de mantri's zullen de vonnissen in de bovenbedoelde gevallen over huone onderdanen uitgesproken, steeds eerbiedigen en aan de uitvoering daarvan bevordelijk zijn.

Artikel twee en twintig.

In de gevallen waarin volgens het bepaalde bij het voorgaande artikel onderdanen van den radja of de mantri's van Siao voor de rechtbanken van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement terecht staan, zullen deze inlandsche bestuurders bevoegd zijn in persoon of bij gemachtigde zitting te nemen in de rechtbank, voor welke de zaak van hun onderdanen wordt behandeld, ten einde daarover hun gevoelen uit te spreken.

Artikel drie en twintig.

De zorg voor de politie binnen het landschap berust bij den radja en de mantri's, die dientengevolge aansprakelijk zijn voor de orde en rust binnen hun land en zorg dragen voor de opsporing der misdrijven en overtredingen, uitgezonderd voor zooveel betreft de uitgestrektheid gronds voor etablissemten of versterkingen afgestaan.

Voor zooveel betreft de binnen het landschap onder hunne eigene door of van wege het Gouvernement aangestelde of eventueel aan te stellen hoofden, gevestigde Chineezen, is de radja bevoegd met opzicht tot die politiezorg de hulp en tussenkomst van gezegde hoofden in te roepen.

Artikel vier en twintig.

De radja met zijn gerechtshof neemt kennis van alle civiele zaken onder zijne onderdanen en doet dezelve af volgens landsgebruik, behoudens het bepaalde in de artt. 20, 21 en 22.

Hij is mede bevoegd om kennis te nemen van en overeenkomstig de wetten en gewoonten des lands uitspraak te doen omtrent misdaden en overtredingen niet genoemd in de ordonnantie van 6 Februari 1882 (*Staatsblad* n°. 28), zooals deze is gewijzigd bij de ordonnantie van 6 Juli 1894 (*Staatsblad* n°. 136)

of later, onder mededeeling aan den radja, nader mocht worden gewijzigd, met dien verstande dat martelende en verminkende straffen niet mogen worden toegepast.

Van de beide genoemde ordonnantiën is eene Maleische vertaling aan dit contract gehecht.

Artikel vijf en twintig.

De radja en de mantri's verbinden zich om de in hun land bestaande wegen steeds in goeden staat te houden en wanneer het Gouvernement zulks mocht verlangen nieuwe wegen door hun land aan te leggen.

Artikel zes en twintig.

In het landschap Manganitoe zijn slavernij, menschenroof en in- en uitvoer van slaven, alsmede pandelingschap verboden en zullen die misdadige bedrijven, door den radja en de mantri's binnen hun land niet geduld maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Artikel zeven en twintig.

De radja en de mantri's van Manganitoe zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan en geene schuilplaats nog eenige andere hulp of medewerking hoegenaamd verleenen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierroovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den resident van Menado uitleveren ten einde volgens de bepalingen van dit contract terecht te staan.

Artikel acht en twintig.

De radja en de mantri's verbinden zich, om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Manganitoe in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleenen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven, of worden aangebracht en welke eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrengen van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen zullen de radja en de mantri's onverwijld kennis geven aan den meest nabij zijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De radja en de mantri's kunnen hulp- en bergloon vorderen, waarvan het bedrag door hen zelve naarmate van de moeite wordt begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Menado — die, na den radja, de mantri's en de andere belanghebbenden te hebben gehoord, bevoegd is haar te wijzigen zooals hem billijk zal voorkomen — en aan den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Daarna kunnen de daarbij betrokkenen, ingeval zij zich door bedoelde begrooting, al dan niet door den resident van Menado gewijzigd, bezwaard gevoelen, door tusschenkomst van dien resident de beslissing van den Gouverneur-Generaal inroepen, aan welke beslissing de radja en de mantri's zich zullen onderwerpen.

Artikel negen en twintig.

De radja en de mantri's van Manganitoe verbinden zich om met de middelen onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun gebied krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel dertig.

De radja en de mantri's van Manganitoe verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel een en dertig.

De radja en de mantri's van Manganitoe zullen zooveel in hun

vermogen is de teelt van voedingsproducten en andere nuttige gewassen als: padi, cacao, koffie, enz. aanmoedigen en bevorderen.

Artikel twee en dertig.

De radja en de mantri's van Manganitoe verbinden zich in hun land ten strengste het hanenvechten tegen te gaan.

Artikel drie en dertig.

De in- en de uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie, niet gedekt door eene schriftelijke vergunning van den resident van Menado, zijn in het landschap Manganitoe verboden.

De radja en de mantri's verbinden zich de overtreders van dit verbod en de voorwerpen, waarmede de overtreding gepleegd is, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement uit te leveren.

Artikel vier en dertig.

Het recht om personen, die gevaarlijk geacht worden voor de openbare rust en orde, buiten het gebied van het landschap Manganitoe te verwijderen, berust uitsluitend bij den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, behoudens de bevoegdheid van den radja om tot zoodanigen maatregel voorstellen aan den resident van Menado te doen.

Artikel vijf en dertig.

De radja en de mantri's erkennen, dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de radja's van Manganitoe gesloten — voor zooverre die met het tegenwoordige contract in strijd zijn — zijn vervallen.

Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven wordt voorts overeengekomen, dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Taroena overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Manganitoe en zijne mantri's in tegenwoordigheid van mij EELTJE JELLES JELLESMA, ridder van den Nederlandschen Leeuw, resident van Menado.

(w. g.) E. J. JELLESMA.

Handteekeningen en stempel van den radja van Manganitoe en zijne mantri's.

In onze tegenwoordigheid,

De Controleur van Taroena,

(w. g.) VAN SLUYS.

De aspirant-Controleur,

(w. g.) E. FRIESWIJK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 1sten April 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Letter A.

Opgave bedoeld bij art. 2 van het contract met Manganitoe.

Het landschap Manganitoe ligt op de Westkust van Groot-Sangi en wordt begrensd door de lijn die loopt van kaap Limbawoehe naar de toppen van de bergen Pedaweta, Doemaledige, Lelakeng (waar een gemetseld grensteeken staat) en die verder de heuvelrij volgende voortloopt naar de toppen van de bergen Bahoe, Sahendaroeman en Bongkongsio en van daar naar kaap Lelapide.

Voorts behoort tot dit landschap het gebied gelegen binnen de lijn loopende van de monding der beek Kaloewatoe en die beek volgende naar de toppen der bergen Bowonbaroe in Toekadehamoe en van daar naar kaap Bitoemehangoe.

Ook behooren de eilanden Batoenderang, Bebalang, Mendakoe, Dakoepang, Boenaken, Kalea, Binteloelang tot dit landschap evenzoo op de Talaut-eilanden het gebied der djogoegoeschappen Taroeng en Njampak.

Handteekeningen en stempel van den radja van Manganitoe en zijne mantri's.

Letter B.

Opgave bedoeld bij art. 15 van het contract met Manganitoe.

In het landschap Manganitoe worden door den radja en de mantri's van de bevolking de volgende belastingen geheven en diensten gevergd:

Ten eerste. Een hoofdgeld van ten hoogste f 1 (een gulden) jaarlijks op te brengen door iederen thans pinontolplichtigen Sangirees, zullende deze belasting worden gestort in een onder het beheer van den controleur van Taroena staande kas.

Ten tweede. Een hoofdgeld (oewang kas) van f 0,25 (vijf en twintig cent) 's jaars van iederen schattingplichtigen Sangirees ten dienste van de Rijkskas, welke onder bewaring van den controleur te Taroena blijft.

Ten derde. Eene betaling door de verliezende partij in een burgerlijk geding aan de leden der commissie die naar het oordeel der Madjelis noodig is geweest om in het belang der zaak plaatselijke opneming enz. te verrichten.

Deze betaling zal echter nooit meer mogen bedragen dan f 1 (een gulden) per dag voor ieder commissielid, terwijl de commissiën uit niet meer dan 3 leden zullen mogen bestaan.

Ten vierde. Bij het bouwen en herstellen hunner woningen wordt aan den radja en de mantri's door hunne onderhoorigen in onbetaalden arbeid bijstand verleend.

Ten vijfde. Bij dienstreizen kunnen zij van hunne onderhoorigen als koelies en roeiers in onbetaalden arbeid gebruik maken.

Ten zesde. Eene dienstplichtigheid ten behoeve van den kapitein-laut, daarin bestaande, dat ieder kapitein-laut dagelijks

een door den resident van Menado in overleg met het inlandsch zelfbestuur te bepalen aantal pinontols ter zijner beschikking heeft, welk aantal niet minder dan twee en nooit meer dan vijf zal bedragen al naar gelang het aantal dienstplichtigen der betrokken kampongs.

Ten zevende. Eene dienstplichtigheid ten behoeve van de Djogoegoes op de Talauer-eilanden daarin bestaande, dat de djogoegoe dagelijks een door den resident van Menado in overleg met het inlandsch zelfbestuur te bepalen aantal pinontols ter zijner beschikking heeft welk aantal hoogstens twaalf mag bedragen al naar gelang het aantal dienstplichtigen der betrokken djogoegoeschappen.

Handteekeningen en stempel van den radja van Manganitoe en zijne mantri's.

Opgave van de havens van het landschap Manganitoe, bedoeld in art. 13 van het contract van 22 November 1899.

Namen der havens:

1. Tawoali.
2. Manganitoe.
3. Kaoehis.
4. Sesiwoeng.
5. Balangkalang.
6. Lapango.

Manganitoe, den 15den November 1900.

Handteekening en stempel van den radja van Manganitoe, zoodat handteekeningen van zijne Rijksgrooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,

De Gouvernements-Secretaris,

(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

of later, onder mededeeling aan den radja, nader mocht worden gewijzigd, met dien verstande dat martelende en verminkende straffen niet mogen worden toegepast.

Van de beide genoemde ordonnantiën is eene Maleische vertaling aan dit contract gehecht.

Artikel vijf en twintig.

De radja en de mantri's verbinden zich om de in hun land bestaande wegen steeds in goeden staat te houden en wanneer het Gouvernement zulks mocht verlangen nieuwe wegen door hun land aan te leggen.

Artikel zes en twintig.

In het landschap Siaoë zijn slavernij, menschenroof en in- en uitvoer van slaven, alsmede pandelingschap verboden en zullen die misdadige bedrijven, door den radja en de mantri's binnen hun land niet geduld maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtdadig tegengegaan worden.

Artikel zeven en twintig.

De radja en de mantri's van Siaoë zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtdadig tegengaan en doen tegengaan en geene schuilplaats nog eenige andere hulp of medewerking hoegenaamd verleen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierrovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den resident van Menado uitleveren ten einde volgens de bepalingen van dit contract terecht te staan.

Artikel acht en twintig.

De radja en de mantri's verbinden zich, om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Siaoë in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven, of worden aangebracht en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrengen van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen zullen de radja en de mantri's onverwijld kennis geven aan den meest nabij zijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De radja en de mantri's kunnen hulp- en bergloon vorderen, waarvan het bedrag door hen zelven naarmate van de moeite wordt begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Menado — die, na den radja, de mantri's en de andere belanghebbenden te hebben gehoord, bevoegd is haar te wijzigen zooals hem billijk zal voorkomen — en aan den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Daarna kunnen de daarbij betrokkenen, ingeval zij zich door bedoelde begrooting, al dan niet door den resident van Menado gewijzigd, bezwaard gevoelen, door tusschenkomst van dien resident de beslissing van den Gouverneur-Generaal inroepen, aan welke beslissing de radja en de mantri's zich zullen onderwerpen.

Artikel negen en twintig.

De radja en de mantri's van Siaoë verbinden zich om met de middelen onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun gebied krachtdadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel dertig.

De radja en de mantri's van Siaoë verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel een en dertig.

De radja en de mantri's van Siaoë zullen zooveel in hun

vermogen is de teelt van voedingsproducten en andere nuttige gewassen als: padi, cacao, koffie, enz. aanmoedigen en bevorderen.

Artikel twee en dertig.

De radja en de mantri's van Siaoë verbinden zich in hun land ten strengste het hanenvechten tegen te gaan.

Artikel drie en dertig.

De in- en de uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie, niet gedekt door eene schriftelijke vergunning van den resident van Menado, zijn in het landschap Siaoë verboden.

De radja en de mantri's verbinden zich de overtreders van dit verbod en de voorwerpen, waarmede de overtreding gepleegd is, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement uit te leveren.

Artikel vier en dertig.

Het recht om personen, die gevaarlijk geacht worden voor de openbare rust en orde, buiten het gebied van het landschap Siaoë te verwijderen, berust uitsluitend bij den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, behoudens de bevoegdheid van den radja om tot zoodanigen maatregel voorstellen aan den resident van Menado te doen.

Artikel vijf en dertig.

De radja en de mantri's erkennen, dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de radja's van Siaoë gesloten — voor zooverre die met het tegenwoordige contract in strijd zijn — zijn vervallen.

Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven wordt voorts overeengekomen, dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Oeloe overeengekomen, in triplo opgemaakt, onderteekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Siaoë en zijne mantri's in tegenwoordigheid van mij **EELTJE JELLES JELLESMA**, ridder van den Nederlandschen Leeuw, resident van Menado.

(w. g.) E. J. JELLESMA.

Handteekeningen en stempel van den radja van Siaoë en zijne mantri's.

In mijne tegenwoordigheid,

De aspirant-Controleur,

(w. g.) E. FRIESWIJK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 1sten April 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Letter A.

Opgave bedoeld bij art. 2 van het contract met Siaoë.

Het landschap Siaoë omvat de eilanden Siaoë, Makalehi, Masare, Pahiperempoeng, Kapoeliha, Mahoro, Kalama, Karakitan, Mahengetang, Para, Nitoe, Salangkere, Siha, Silahi, Singeloön, Laweon, Hamaloetan, Nenoeng en Bowondike.

Voorts behoort tot dit landschap het gebied op Groot-Sangi binnen de lijn die loopt van kaap Lelapide naar de toppen van de bergen Bongkongsio en Bowonbaroe en van daar naar de monding der beek Kaloewatoe, die beek volgende en voorts het eiland Mahoemoe, terwijl op de Talaut-eilanden tot het rijk van Siaoë behooren het gebied der djogoegoeschappen Mengarang, Kaboeroeang en Todoeale.

Handteekeningen en stempel van den radja van Siaoë en zijne mantri's.

Letter B.

Opgave bedoeld bij art. 15 van het contract met Siaoë.

In het landschap Siaoë worden door den radja en de mantri's van de bevolking de volgende belastingen geheven en diensten geleverd:

Ten eerste. Een hoofdgeld van ten hoogste f 1 (een gulden) jaarlijks op te brengen door iederen thans pinontolplichtigen Sangirees, zullende deze belasting worden gestort in een onder het beheer van den controleur van Taroena staande kas.

Ten tweede. Een hoofdgeld (oewang kas) van f 0,25 (vijf en twintig cent) 'sjaars van iederen schattingplichtigen Sangirees ten dienste van de rijkskas, welke onder bewaring van den controleur te Taroena blijft.

Ten derde. Eene betaling door de verliezende partij in een burgerlijk geding aan de leden der commissie, die naar het oordeel der Madjelis noodig is geweest om in het belang der zaak plaatselijke opnemingen enz. te verrichten.

Deze betaling zal echter nooit meer mogen bedragen dan f 1 (een gulden) per dag voor ieder commissielid, terwijl de commissiën uit niet meer dan 3 leden zullen mogen bestaan.

Ten vierde. Bij het bouwen en herstellen hunner woningen wordt aan den radja en de mantri's door hunne onderhoorigen in onbetaalden arbeid bijstand verleend.

Ten vijfde. Bij dienstreizen kunnen zij van hunne onderhoorigen als koelies en roeiers in onbetaalden arbeid gebruik maken.

Ten zesde. Eene dienstplichtigheid ten behoeve van den kapitein-laut, daarin bestaande, dat ieder kapitein-laut dagelijks

een door den resident van Menado in overleg met het inlandsch zelfbestuur te bepalen aantal pinontols ter zijner beschikking heeft, welk aantal niet minder dan twee en nooit meer dan vijf zal bedragen al naar gelang het aantal dienstplichtigen der betrokken kampongs.

Ten zevende. Eene dienstplichtigheid ten behoeve van de Djogoegoes op de Talauer-eilanden daarin bestaande, dat de djogoegoe dagelijks een door den resident van Menado in overleg met het inlandsch zelfbestuur te bepalen aantal pinontols ter zijner beschikking heeft, welk aantal hoogstens twaalf mag bedragen, al naar gelang het aantal dienstplichtigen der betrokken djogoegoeschappen.

Handteekeningen en stempel van den radja van Siaoë en zijne mantri's.

Opgave van de havens van het landschap Siaoë, bedoeld in art. 13 van het contract van 25 November 1899.

Oeloe.

Sawang.

Mala-Ondong.

Pehe.

Tamako, en

Dagho.

Siaoë, den 5den December 1900.

Handteekening en stempel van den radja van Siaoë, zoomede de handteekeningen van zijne rijks grooten.

Van deze opgave is aantekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,

De Gouvernements-Secretaris,

(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TAGOELANDANG.

CONTRACT.

N°. 21.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen om de wederzijdsche rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den radja van Tagoelandang meer dan in de bestaande overeenkomsten in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd, zoo is op heden, den 26sten November 1899 onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie tusschen ons **EELTJE JELLES JELLESMA**, ridder van den Nederlandschen Leeuw, resident van Menado, ten deze handelende voor en namens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en **SALMON BAWOLE** radja van Tagoelandang overeengekomen als volgt:

Artikel een.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige radja en de mantri's van Tagoelandang dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indie en dat zij mitsdien Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indie, als wettige Oppergebiedster erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indie en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel twee.

Het gebied van het landschap Tagoelandang wordt begrensd door de zee en wordt verstaan te zijn samengesteld uit de landen en eilanden omschreven bij de aan dit contract gehechte opgave letter A.

Artikel drie.

Het landschap Tagoelandang wordt als leen afgestaan aan **SALMON BAWOLE** onder de uitdrukkelijke voorwaarde van stipte en trouwe nakoming der in dit contract omschreven verplichtingen.

De radja verklaart dit leen op die voorwaarde te aanvaarden.

Artikel vier.

De radja van Tagoelandang noch zijne mantri's zullen het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere Mogendheid, hetzij Oostersche of Westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan, of briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanige Mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel vijf.

Aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië blijft het recht voorbehouden om den radja van Tagoelandang wanneer daartoe redenen bestaan, te ontslaan en na raadplegng der mantri's een vervanger te benoemen.

De djoegoegoe en kapiteins laet worden benoemd en ont-

slagen door den resident van Menado in overleg met den radja en de mantri's.

Ingeval van overlijden van den radja geven de djoegoegoe en de overige mantri's daarvan onverwijld kennis aan den resident van Menado en den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar en wordt het bestuur des lands voorloopig gevoerd door den djoegoegoe in afwachting dat door het Gouvernement een vervanger zal zijn aangesteld.

Artikel zes.

De mantri's en de mindere hoofden des lands zullen den radja in de nakoming zijner verplichtingen trouw ter zijde staan, hem eerbiedigen en zijne bevelen gehoorzamen voor zoover die strekken tot welzijn van land en volk en niet strijden met de bevelen van het Gouvernement.

Zij, die daarin ongewillig en ongehoorzaam zich betoonen, zullen van hunne posten ontzet en naar bevind van zaken gestraft worden.

Bij verschil van gevoelen doet de resident van Menado uitspraak.

Artikel zeven.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen den resident van Menado als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen en mitsdien alleen met hem dan wel met de onder hem dienende ambtenaren in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen, zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geen brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel acht.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleenen door het leveren van manschappen, arbeiders en roeiers, wapenen en vaartuigen en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met de radja's der naburige of van andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende landen, en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen zoodanige radja's geene vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken, noch versterkingen binnen het landschap Tagoelandang opwerpen.

Ook zullen zij zich niet mengen in de aangelegenheden van inboorlingen van hun land, die in de naburige landschappen mochten gevestigd zijn.

Versterkingen die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel negen.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zoomede hunne onderdanen zullen zoo te land als ter zee de Nederlandsche vlag voeren en niet toelaten dat in plaats van deze of nevens deze eene andere gevoerd wordt.

Artikel tien.

Aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement blijft het recht voorbehouden om, zulks nuttig of noodig oordeelende, te allen tijde een of meer Europeesche of inlandsche ambtenaren en het noodig overige personeel over het landschap Tagoelandang aan te stellen, belovende de radja en de mantri's ook die ambtenaren te eerbiedigen en te doen eerbiedigen.

Artikel elf.

Op welke plaats ook in het landschap Tagoelandang het Gouvernement in het vervolg mocht wenschen bezetting te leggen, versterkingen op te werpen of etablissementen op te richten, zullen de radja en de mantri's niet alleen zulks toestaan, maar ook daartoe tegen billijke betaling en vergoeding voor eventueel daaruit voort te vloeien derving van inkomsten, alle mogelijke hulp en bijstand verleenen; terwijl zij voor elk van zoodanige bezettingen, versterkingen of etablissementen kosteloos ter beschikking van het Gouvernement zullen stellen eene uitgestrektheid gronds ter grootte van één vierkante paal, of zooveel als noodig zal blijken, ter plaatse naar de keuze van het Gouvernement, behoudens billijke schadeloosstelling aan rechthebbenden.

De ter beschikking van het Gouvernement gestelde terreinen zullen behoorlijk afgebakend en in kaart gebracht worden.

Artikel twaalf.

De radja en de mantri's zullen met rechtvaardigheid regeeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw, de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die met vergunning van het Gouvernement binnen het landschap Tagoelandang zich gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid die in het landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in het landschap Tagoelandang afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op Java en op alle andere landen onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement wederkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van dat Gouvernement genieten.

Hunne schepen moeten voorzien zijn van een door den radja uit te reiken zeebrief of van eene jaarpas, opgemaakt volgens de betrekkelijke voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den resident van Menado, die ze daartoe mede onderteekenen zal.

Artikel dertien.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich om aan Europeanen en andere Oostersche of Westersche vreemdelingen geene gronden af te staan en hunne toelating of vestiging buiten de havens van dat landschap niet te vergunnen, zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Handelaren echter zullen in de havens van het landschap worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming, zoolang zij de orde en rust niet verstoren; zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den radja en de mantri's kennis moeten worden gegeven aan den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië behoudt zich de bevoegdheid voor, om ten aanzien van de toelating en vestiging van Chineezen en andere Oostersche vreemdelingen in het landschap Tagoelandang te allen tijde zoodanige verordeningen uit te vaardigen als het in het algemeen belang van Nederlandsch-Indië of in het bijzonder belang van dat landschap zal noodig achten.

Personen die zonder verlof zich hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige

veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den radja van Tagoelandang in geen geval binnen dat landschap geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel veertien.

Het recht tot het verleenen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen, alsmede tot het verleenen van concessiën tot mijnontginning en tot ondernemingen van landbouw in het gebied van Tagoelandang berust geheel bij het Gouvernement, dat echter steeds vooraf het Inlandsch zelfbestuur ter zake zal raadplegen en daarenboven vooraf een onderzoek zal doen instellen naar de rechten van derden op de gronden, benoodigd voor mijnbouwkundige opsporing, mijnontginning of voor eenige onderneming van landbouw, terwijl het bij eventuele beschikking over zoodanige gronden voor billijke schadeloosstelling door den concessionaris zal zorg dragen.

Van de voor concessiën tot mijnontginning door het Gouvernement te heffen cijns en vast recht en van den door ondernemingen van landbouw op te brengen pacht- of huurschat zal steeds de helft ten behoeve van het zelfbestuur worden afgestaan. De uit dien hoofde aan het zelfbestuur toekomende gelden zullen worden gestort in eene rijkskas, welke onder bewaring en beheer zal staan van den te Taroena geplaatsten controleur bij het binnenlandsch bestuur.

Het Gouvernement behoudt zich wijders het recht voor om voor eigen rekening mijnbouwkundige opsporingen, mijnontginningen en ondernemingen van landbouw in het gebied van Tagoelandang te doen aanvangen en voortzetten, behoudens billijke schadeloosstelling wanneer daartoe aanleiding bestaat.

De radja en de mantri's van Tagoelandang beloven zoodanige ondernemingen steeds zooveel mogelijk te bevorderen.

De door den wetgever van Nederlandsch-Indië vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen betreffende opsporing en ontginning van delfstoffen zijn voor het landschap Tagoelandang en zijne ingezetenen van verbindende kracht.

Artikel vijftien.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen, zonder toestemming van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geene andere belastingen heffen, dan die omschreven in de aan dit contract gehechte opgave letter B, en zullen mitsdien zonder die toestemming die belastingen, hetzij die in geld, in natura of in arbeid opgebracht worden, in geen geval verhoogd of verzwaard worden.

De radja en de mantri's verbinden zich in het algemeen te zorgen en te doen zorgen, dat in het landschap Tagoelandang geen bovenmatige of onwettige heffingen, hoe ook genaamd, en door wien ook, van de bevolking geëischt worden.

De boven omschreven belastingen zullen niet van toepassing zijn op 's Gouvernements directe onderdanen.

Het Gouvernement behoudt zich het recht voor bestaande belastingen te allen tijde tegen schadevergoeding over te nemen.

Artikel zestien.

Het recht tot het heffen van belastingen buiten de in het vorig artikel bedoelde, berust bij het Gouvernement.

Alle door het Nederlandsch-Indische Gouvernement vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen, betreffende rechten, belastingen en verpachtingen en in het algemeen betreffende alle inkomsten van het Gouvernement, hoe ook genaamd, zullen ook van verbindende kracht zijn voor de ingezetenen zonder onderscheid van die plaatsen in het landschap Tagoelandang waar zoodanige inkomsten aan het Gouvernement zijn of eventueel zullen worden afgestaan.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verklaren in het bijzonder zich te onderwerpen aan alle regelingen welke het Gouvernement van Nederlandsch-Indië nader mocht goedvinden vast te stellen omtrent het heffen van rechten van de vaartuigen welke de havens van Tagoelandang aandoen, zoomede van de aldaar in- en uitgevoerd wordende goederen.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië heeft het recht om ten laste van zijne directe onderdanen alle zoodanige belastingen in te voeren als het noodig zal achten.

Artikel zeventien.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich om

jaarlijks aan het Gouvernement te betalen eene schatting, berekend op de Sangi-eilanden tegen f 2,50 (twee gulden vijftig cent) en op de Talauer-eilanden tegen f 1 (één gulden) voor alle mannelijke personen, behoorende tot de Inlandsche bevolking die den vollen leeftijd van 18 jaren bereikt hebben en overigens niet wegens ziels- of lichaamsgebreken of hoogen ouderdom onbekwaam zijn om in hun eigen onderhoud te voorzien of volgens de inzettingen des lands vrijgesteld zijn van de betaling van belasting.

Bedoelde schatting kan worden opgebracht in geld of in voortbrengselen des lands, zooals olie, tripang, was, kareet, kolfie, enz. Het bedrag der schatting wordt jaarlijks door den resident van Menado in overleg met het rijksbestuur van Tagoelandang vastgesteld.

De belasting of schatting kan worden afbetaald voor de helft in de maand Juni en voor de wederhelft in de maand December van elk jaar, zullende het den radja en den mantri's evenwel blijven vrijgelaten om het geheel in de maand Juni af te dragen.

Eens in het jaar, hetzij bij de betaling van den eersten of den tweeden termijn, zal de radja het geld of de goederen, waarmede de belasting betaald wordt, zelf naar Menado overbrengen.

De prijs der goederen, welke tot betaling der belasting mochten geleverd worden, wordt bij aanbrengst te Menado berekend naar de zuivere opbrengst van dusdanige goederen, in openbare veiling verkocht, dan wel, wanneer dit na onderlinge overeenkomst, op grond van bijzondere omstandigheden, voor het oogenblik verkieslijk mocht worden geacht naar de schatting van eene tot dat einde te benoemen commissie, bestaande uit twee door den resident van Menado aan te wijzen ambtenaren en twee der mantri's van Tagoelandang.

Tot bevordering van- en als blijk van 's Gouvernements belangstelling in het welzijn van het landschap Tagoelandang wordt bij behoorlijke voldoening der schatting $\frac{1}{10}$, (één tiende gedeelte) daarvan aan den radja en de mantri's toegekend, om te worden verdeeld als volgt:

aan den radja $\frac{3}{10}$;

aan den djogoegoe $\frac{2}{10}$;

aan de kapiteins laet $\frac{5}{10}$.

De radja zorgt voor de zuivere verdeling overeenkomstig het bovenstaande.

Bij verschil deswege beslist de resident van Menado.

Deze schatting, mits in Nederlandsch-Indische munt te voldoen, kan bij den te Taroena geplaatsten controleur bij het binnenlandsch bestuur gestort worden.

Artikel achttien.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in het landschap Tagoelandang tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel negentien.

Als onderdanen van Tagoelandang worden beschouwd alle personen van welken landaard ook die in dat landschap verblijf houden en niet behooren tot een der in het volgende artikel omschreven categorieën.

Artikel twintig.

Als rechtstreeksche onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement worden in het landschap Tagoelandang beschouwd:

1°. alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden;

2°. alle bedienden van Europeanen en met dezen gelijkgestelden, met uitzondering van hen die behooren tot de inheemsche bevolking der residentie Menado, doch met inbegrip van deze laatsten voor zoover zij zijn inlandsche Christenen, niet behoorende tot de eigenlijke bevolking van het landschap;

3°. alle personen, onverschillig van welken landaard, gevestigd binnen de grenzen der Gouvernements-etablissemten;

4°. alle personen in dienst van het Gouvernement onverschillig van welken landaard;

5°. alle gewezen dienaars van het Gouvernement, met uitzondering van hen die behooren tot de inheemsche bevolking

N°. 171. 21.

der residentie Menado, doch met inbegrip van deze laatsten voor zoover zij zijn inlandsche Christenen, niet behoorende tot de eigenlijke bevolking van het landschap;

6°. alle Chineezen, Arabieren en andere vreemde Oosterlingen;

7°. alle niet tot de inheemsche bevolking der residentie Menado behoorende personen, gevestigd op ondernemingen, die gedreven worden door onderdanen van het Gouvernement, benevens alle andere personen, zonder onderscheid van landaard, die op zulke ondernemingen werkzaam zijn krachtens door hen met hunne werkgevers op den voet der ter zake bestaande bepalingen gesloten overeenkomsten.

Al deze Gouvernements onderdanen zijn als zoodanig onderworpen aan de rechtspraak der Gouvernements-rechtbanken en rechters.

Wanneer zij verdacht van eenig misdrijf of eenige overtreding binnen Tagoelandang zijn opgevat, worden zij door den radja en de mantri's aan de Gouvernements vertegenwoordigers uitgeleverd.

Artikel een en twintig.

Aan de rechtspraak der rechtbanken en rechters van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zijn mede onderworpen onderdanen van den radja en de mantri's van Tagoelandang die te zamen met onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement aan misdrijven of overtredingen zich schuldig maken, misdrijven plegen tegen het Gouvernement, zijn ambtenaren, militaire of andere onderdanen of wel ten aanzien zijner eigendommen of die zijner onderdanen; procederen in zaken van handel en nijverheid of andere civiele gedingen, waarin onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement betrokken zijn en zij, die zich schuldig maken aan misdrijven en overtredingen ten aanzien der aan het Gouvernement afgestane of eventueel af te stane inkomsten dan wel ten aanzien van de bepalingen omtrent den in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie in het landschap.

Ook de straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven en overtredingen met betrekking tot telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het gebied van het landschap Tagoelandang gepleegd door onderdanen van den radja, zullen worden berecht door de Nederlandch-Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch-Indische wetten.

De ambtenaren van het Gouvernement zijn bevoegd tot opsporing van bovenbedoelde misdrijven en overtredingen en zullen daarin door den radja en de mantri's van Tagoelandang steeds zooveel mogelijk worden bijgestaan.

De radja en de mantri's zullen de vonnissen in de bovenbedoelde gevallen over hunne onderdanen uitgesproken, steeds eerbiedigen en aan de uitvoering daarvan bevorderlijk zijn.

Artikel twee en twintig.

In de gevallen waarin volgens het bepaalde bij het voorgaande artikel onderdanen van den radja of de mantri's van Tagoelandang voor de rechtbanken van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement terecht staan, zullen deze inlandsche bestuurders bevoegd zijn in persoon of bij gemachtigde zitting te nemen in de rechtbank, voor welke de zaak van hun onderdanen wordt behandeld, ten einde daarover hun gevoelen uit te spreken.

Artikel drie en twintig.

De zorg voor de politie binnen het landschap berust bij den radja en de mantri's, die dientengevolge aansprakelijk zijn voor de orde en rust binnen hun land en zorg dragen voor de opsporing der misdrijven en overtredingen, uitgezonderd voor zooveel betreft de uitgestrektheid gronds voor etablissemten of versterkingen afgestaan.

Voor zooveel betreft de binnen het landschap onder hunne eigene door of van wege het Gouvernement aangestelde of eventueel aan te stellen hoofden, gevestigde Chineezen, is de radja bevoegd met opzicht tot die politiezorg de hulp en tussenkomst van gezegde hoofden in te roepen.

Artikel vier en twintig.

De radja met zijn gerechtshof neemt kennis van alle civiele zaken onder zijne onderdanen en doet dezelve af volgens landsgebruik, behoudens het bepaalde in de artt. 20, 21 en 22.

Hij is mede bevoegd om kennis te nemen van en overeenkomstig de wetten en gewoonten des lands uitspraak te doen omtrent misdaden en overtredingen niet genoemd in de ordonnantie van 6 Februari 1882 (*Staatsblad* n°. 28), zooals deze is gewijzigd bij de ordonnantie van 6 Juli 1894 (*Staatsblad* n°. 136), of later, onder mededeeling aan den radja, nader mocht worden gewijzigd, met dien verstande dat martelende en verminkende straffen niet mogen worden toegepast.

Van de beide genoemde ordonnantiën is eene Maleische vertaling aan dit contract gehecht.

Artikel vijf en twintig.

De radja en de mantri's verbinden zich om de in hun land bestaande wegen steeds in goeden staat te houden en wanneer het Gouvernement zulks mocht verlangen nieuwe wegen door hun land aan te leggen.

Artikel zes en twintig.

In het landschap Tagoelandang zijn slavernij, menschenroof en in- en uitvoer van slaven, alsmede pandelingschap verboden en zullen die misdadige bedrijven, door den radja en de mantri's binnen hun land niet geduld maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Artikel zeven en twintig.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan en geene schuilplaats noch eenige andere hulp of medewerking hoegenaamd verleenen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierroovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daarin schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den resident van Menado uitleveren ten einde volgens de bepalingen van dit contract terecht te staan.

Artikel acht en twintig.

De radja en de mantri's verbinden zich, om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Tagoelandang in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleenen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht en welke eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrengen van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen zullen de radja en de mantri's onverwijld kennis geven aan den meest nabij zijnden ambtenaar van het Gouvernement.

De radja en de mantri's kunnen hulp- en bergloon vorderen, waarvan het bedrag door hen zelve naarmate van de moeite, wordt begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Menado — die, na den radja, de mantri's en de andere belanghebbenden te hebben gehoord, bevoegd is haar te wijzigen zooals hem billijk zal voorkomen — en aan den naastbij geplaatsten gezagvoerende Nederlandschen ambtenaar.

Daarna kunnen de daarbij betrokkenen, ingeval zij zich door bedoelde begrooting, al dan niet door den resident van Menado gewijzigd, bezwaard gevoelen, door tusschenkomst van dien resident de beslissing van den Gouverneur-Generaal inroepen, aan welke beslissing de radja en de mantri's zich zullen onderwerpen.

Artikel negen en twintig.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich om met de middelen onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun gebied krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel dertig.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel een en dertig.

De radja en de mantri's van Tagoelandang zullen zooveel in hun vermogen is de teelt van voedingsproducten en andere nuttige gewassen als: padi, cacao, koffie, enz. aanmoedigen en bevorderen.

Artikel twee en dertig.

De radja en de mantri's van Tagoelandang verbinden zich in hun land ten strengste het hanenvechten tegen te gaan.

Artikel drie en dertig.

De in- en de uitvoer van vuurwapenen, buskruit en amunitie, niet gedekt door een schriftelijke vergunning van den resident van Menado, zijn in het landschap Tagoelandang verboden.

De radja en de mantri's verbinden zich de overtreders van dit verbod en de voorwerpen, waarmede de overtreding gepleegd is, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement uit te leveren.

Artikel vier en dertig.

Het recht om personen, die gevaarlijk geacht worden voor de openbare rust en orde, buiten het gebied van het landschap Tagoelandang te verwijderen, berust uitsluitend bij den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, behoudens de bevoegdheid van den radja om tot zoodanigen maatregel voorstellen aan den resident van Menado te doen.

Artikel vijf en dertig.

De radja en de mantri's erkennen, dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de radja's van Tagoelandang gesloten — voorzover die met het tegenwoordige contract in strijd zijn — zijn vervallen.

Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven wordt voorts overeengekomen, dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te Tagoelandang overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den radja van Tagoelandang en zijne mantri's in tegenwoordigheid van mij EELTJE JELLES JELLESMA, ridder van den Nederlandschen Leeuw, resident van Menado.

(*w. g.*) E. J. JELLESMA.

Handteekeningen en stempel van den radja van Taboekan en zijne mantri's.

In mijne tegenwoordigheid.

De adspirant-Controleur,

(*w. g.*) E. FRIESWIJK.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 1sten April 1902.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(*w. g.*) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(*w. g.*) C. B. NELERBURGH,

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(*get.*) PAULUS.

Letter A.

Opgave bedoeld bij art. 2 van het contract met Tagoelandang.

Het landschap Tagoelandang omvat de eilanden Tagoelandang Dikai, Pasige, Roewang, Biaro, Salangka, Seha, Sehadic en Tanoengkeang, terwijl op de Talaut-eilanden het gebied der djogoegoeschappen Poeloetan en Lehang tot dit landschap behooren.

Handteekeningen en stempel van den radja van Tagoelandang en zijne mantri's.

Letter B.

Opgave bedoeld bij art. 15 van het contract met Tagoelandang.

In het landschap Tagoelandang worden door den radja en de mantri's van de bevolking de volgende belastingen geheven en diensten gevergd:

Ten eerste. Een hoofdgeld van ten hoogste f 1 (een gulden) jaarlijks op te brengen door iederen thans pinontolplichtigen Sangirees, zullende deze belasting worden gestort in een onder het beheer van den controleur van Taroena staande kas.

Ten tweede. Een hoofdgeld (oewang kas) van f 0,25 (vijf en twintig cent) 'sjaars van iederen schattingplichtigen Sangirees ten dienste van de rijkskas, welke onder bewaring van den controleur te Taroena blijft.

Ten derde. Eene betaling door de verliezende partij in een burgerlijk geding aan de leden der commissie, die naar het oordeel der Madjelis noodig is geweest om in het belang der zaak plaatselijke opneming enz. te verrichten.

Deze betaling zal echter nooit meer mogen bedragen dan f 1 (een gulden) per dag voor ieder commissielid, terwijl de commissiën uit niet meer dan 3 leden zullen mogen bestaan.

Ten vierde. Bij het bouwen en herstellen hunner woningen wordt aan den radja en de mantri's door hunne onderhoorigen in onbetaalden arbeid bijstand verleend.

Ten vijfde. Bij dienstreizen kunnen zij van hunne onderhoorigen als koelies en roeiers in onbetaalden arbeid gebruik maken.

Ten zesde. Eene dienstplichtigheid ten behoeve van den kapitein-laut, daarin bestaande, dat ieder kapitein-laut dagelijks

een door den resident van Menado in overleg met het inlandsch zelfbestuur te bepalen aantal pinontols ter zijner beschikking heeft, welk aantal niet minder dan twee en nooit meer dan vijf zal bedragen al naar gelang het aantal dienstplichtigen der betrokken kampongs.

Ten zevende. Eene dienstplichtigheid ten behoeve van de Djogoegoes op de Talauer-eilanden, daarin bestaande, dat de djogoegoe dagelijks een door den resident van Menado in overleg met het inlandsch zelfbestuur te bepalen aantal pinontols ter zijner beschikking heeft, welk aantal hoogstens twaalf mag bedragen, al naar gelang het aantal dienstplichtigen der betrokken djogoegoeschappen.

Handteekeningen en stempel van den radja van Tagoelandang en zijne mantri's.

Opgave van de havens van het landschap Tagoelandang, bedoeld in art. 13 van het contract van 26 November 1899.

Tagoelandang en Minangan.

Tagoelandang, den 3den December 1901.

Handteekening en stempel van den radja van Tagoelandang, zoomede de handteekeningen van zijne rijksgrouten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,

De Gouvernements-Secretaris,

(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidende afschriften.

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

**KANDHAR TAROENA, MANGANITOE, TABOEKAN,
SIAOE EN TAGOELANDANG.**

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 22.

De afdeeling Sangi- en Talauer-eilanden omvat het grondgebied der vijf landschappen Kandhar Taroena (1), Manganitoe, Taboekan, Siaoë en Tagoelandang.

De Sangi-eilanden liggen ten noorden van de Minahassa en bestaan uit drie grootere en tal van kleinere eilanden; de grootere zijn Groot-Sangi, Siaoë en Tagoelandang.

De Talauer-eilanden liggen een 20 mijl ten noord-oosten van Groot Sangi en bestaan uit de eilanden Karakelang, Salibaboe en Kaberoean met daarbij behorende kleinere eilanden; voorts de Nanoesa-groep en eindelijk het eiland Miangas. De Talauer-eilanden bestaan uitsluitend uit onderhoorigheden der landschappen op de Sangi-eilanden, met uitzondering van Kandhar, dat nooit onderhoorigheden op de Talauer-eilanden heeft gehad.

Het aantal zielen op de Sangi- en Talauer-eilanden wordt op ongeveer 114 000 geschat. Sinds 1 Januari 1895 is eene nieuwe regeling in werking getreden omtrent den cijns, dien de bevolking aan het Gouvernement moet opbrengen (zie Koloniaal Verslag 1896, bladz. 30). Voor 1901 bedroeg hij f 55 586 (zie Koloniaal Verslag 1902, bijl. L, bladz. 8). De politieke verhouding tot het Gouvernement was tot nog toe geregeld bij de contracten van 15 Januari 1865 met Manganitoe (2), 19 Juli 1865 met Taboekan (3), 24 November 1885 met Taroena, Kandhar en Tagoelandang en 11 December 1884 met Siauw (4).

(1) Kandhar en Taroena zijn eerst volgens tot één radjaschap vereenigd. Zie bladz. 39, Koloniaal Verslag 1899.

(2) Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Zitting 1866-1867. — 54, n°. 6.

(3) Idem als voren, n°. 4.

(4) Idem 1889-1890. — 103, n°. 17 t/m 20. In de Nota van Toelichting op deze contracten (n°. 21 der gedrukte stukken) worden bijzonderheden medegedeeld nopens de vroegere geschiedenis van de landschappen op de Sangi- en Talauer-eilanden.

Aangezien deze contracten niet meer in overeenstemming waren met de sedert gewijzigde toestanden (zie o. a. bladz. 39 Koloniaal Verslag van 1899) zijn in November 1899 met de landschappen op de Sangi- en Talauer-eilanden nieuwe politieke contracten gesloten, welke thans worden overgelegd. Blijkens deze overeenkomsten is het onnoodig gebleken ambt van president-radja afgeschafte en zijn op de Sangi-eilanden de pinontoldiensten ten behoeve van de radja's en djogoegoës komen te vervallen tegen betaling van een hoofdgeld van f 1 's jaars. Deze diensten zijn echter ten behoeve van de kapiteins-laut of negorijhoofden in stand gehouden. Behalve het bovenstaande wijken de nieuwe contracten in zoover nog van de vorige af, o. a. dat het recht om vergunningen te verleenen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen alsmede om concessiën te verleenen tot mijnontginning en tot ondernemingen van landbouw geheel op het Gouvernement is overgegaan, terwijl de bestaande of nog te maken bepalingen ten deze voor de landschappen verbindend zijn verklaard; dat het Gouvernement zich het recht heeft voorbehouden om bestaande belastingen tegen schadevergoeding over te nemen; dat nauwkeurig is omschreven welke personen als onderdanen van de landschappen en welke als onderdanen van het Gouvernement moeten worden beschouwd en de verplichtingen van eerstgenoemden tegenover de radja's en hoofden beter in overeenstemming zijn gebracht met de eischen van den tegenwoordigen tijd. Eindelijk bevatten de contracten de bepaling, dat in elk der landschappen een door den controleur te Taroena te beheeren landschapskas wordt opgericht, te vormen o. a. uit de door het Gouvernement aan het zelfbestuur af te stane helft van voor concessiën tot mijnontginning te heffen cijns en vast recht en van den door ondernemingen van landbouw op te brengen pachtschat.

Bij het indisch besluit van 17 September 1902 n°. 30 is aantekening gehouden van de opgaven van de in art. 13 der contracten bedoelde havens dezer landschappen, met bepaling dat die opgaven aan de contracten zullen worden gehecht.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

CONTRACTEN MET DE ZELFBESTURENDE LANDSCHAPPEN
IN DE RESIDENTIE MENADO.

N°. 23.

OVEREENKOMST.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen, het havenbeheer en de politie in de havens en op de reeden van het landschap en hetgeen daarmede in verband staat, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement over te dragen; zoo is op heden onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons en radja van en zijne mantr's overeengekomen als volgt:

Het havenbeheer en de politie in de havens en op de reeden van het landschap worden overgedragen aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië tegen uitkeering door het Gouvernement aan het zelfbestuur van van eene jaarlijksche schadeloosstelling van (1)

(1) In het contract met Bwool staat hier	f	300
Kaidipang		40
Bolaäng Itang		40
Bintauna		25
Bolaäng Mongondou		300
Bolaäng Uki		40
In de overige contracten zijn de woorden "tegen uitkeering" euz. weggelaten.		

Mitsdien berust bij het Gouvernement het recht:

1°. om in de havens van het landschap, waar het zulks noodig mocht achten havenmeesters aan te stellen, die dezelfde bevoegdheid zullen hebben als de havenmeesters in het Gouvernements rechtstreeksche gebied;

2°. om in het landschap haven- en ankerage-gelden en andere scheepvaartrechten te heffen, ook van de onderdanen van den radja.

De bepalingen betreffende het havenbeheer in het algemeen en de heffing van haven- en ankerage-gelden of andere scheepvaartrechten door het Gouvernement reeds uitgevaardigd of nader uit te vaardigen zijn in het landschap toepasselijk.

Onderdanen van den radja, die in strijd handelen met die bepalingen of de daarmede verband houdende voorschriften, zullen ter zake, volgens de wetten van het Gouvernement, voor de Gouvernements rechtbanken of rechtters terecht staan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef dezes vermeld te overeengekomen, in triplo opgemaakt, onderteekend en bezegeld door den radja van en zijne mantri's in tegenwoordigheid van mij

Bovenstaande overeenkomst (behoudens enkele afwijkingen in de noten hierna vermeld) is gesloten met elk der bestuurders wier namen hieronder worden vermeld, evenals de namen der door hen beheerde landschappen en de dagteekening der contracten en der besluiten waarbij zij zijn goedgekeurd.

Nommer.	Namen van de bestuurders met wie het contract is gesloten.	Namen van de door hen bestuurde landschappen.	Dagteekening der contracten.	Dagteekening der bekrachtigingsbesluiten.
1	PATRAH TURUNGU,	Bwool,	24 Maart 1901,	15 Januari 1902.
2	LOUIT GONGALAH KOROMPUT,	Kaidipang,	26 " "	Idem.
3	BONDJI PONTO,	Bolaäng Itang,	26 " "	Idem.
4	MOHAMAD DATOE SOLANG,	Bintaena,	26 " "	Idem.
5	RIEDEL MANUEL MANAPPO,	Bolaäng Nongondou,	27 " "	Idem.
6	WILLEM VAN GOBEL,	Bolaäng Oeki,	25 Mei "	Idem.
7	MANALANG DOELAG KANSIL,	Siaoe,	22 " "	Idem.
8	SALMON DOEMALANG,	Kandhar Taroena,	17 Juni "	Idem.
9	JOHANNIS MOCODOMPIS,	Magganitoe,	22 " "	Idem.
10	DAVID SARAPIL,	Taboekan,	24 " "	Idem.
11	LAURENTIUS MANUEL TAMARA,	Tagoelandang,	24 Maart 1902,	28 Juli 1902.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel.

**BWOOL, KAIPIPANG, BOLAÄNG-ITANG, BINTAOENA,
BOLAÄNG-MONGONDOU, BOLAÄNG-OEKI, SIAOE,
KANDHAR-TAROENA, MANGANITOE,
TABOEKAN EN TAGOELANDANG.**

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 24.

In de jaren en 1902 zijn met de zelfbesturen van de landschappen Bwool, Kaidipang, Bolaäng-Itang, Bintaoena, Bolaäng Mongondou en Bolaäng Oeki (Noordkust van Celebes), Siaoë, Kandhar-Taroena, Manganitoe, Taboekan en Tagoelandang (Sangir- en Talauer-eilanden) allen ressorteerende onder de residentie Menado, overeenkomsten aangegaan tot overdracht aan het Gouvernement van het havenbeheer en de politie in de havens en op de reeden van die landschappen. Daarbij is alleen aan de zelfbesturen van de landschappen ter Noordkust van Celebes eene schadeloosstelling van f 745 's jaars verzekerd, aangezien zij volgens de opgaven behoorende bij art. 15 van de contracten met die landschappen (1) ankerage-gelden mogen heffen, hetgeen aan de zelfbesturen op de Sangi- en Talauer-eilanden,

niet bij de contracten is toegestaan. (2) Op de financiële gevolgen van deze overneming is bij de Indische begroting voor 1902 gerekend (zie noot 123, afd. IV, Hoofdstuk II).

Overlegging van al de afzonderlijke akten zou geen nut hebben, aangezien zij in hoofdzaak gelijkkluidend zijn. Daarom wordt de tekst eenmaal medegedeeld met vermelding in een bijgevoegden staat van de namen der bestuurders, de door hen beheerde landschappen, de dagtekening der akten en der besluiten waarbij zij door de Indische Regeering zijn bekrachtigd.

De bepalingen die in de contracten verschillen zijn aan den voet van den tekst aangewezen.

(1) Bintaoena	dd. 22 Juli	1895.
Bwool	" 27 Augustus	"
Bolaäng Oeki	" 11 September	"
Bolaäng Itang	" 12	"
Kaidipang	" 21	"
Bolaäng Mongondou	" 22 October	"

(Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, zitting 1896—1897. — 139, n°. 8 t/m 13).

(2) Bij art. 16, alinea 3, van de contracten met:

Taroena	dd. 22 November	1899.
Manganitoe	" 22	"
Taboekan	" 23	"
Siaoë	" 25	"
Tagoelandang	" 26	"

gepubliceerd onder n°. 17 t/m 21 van dezen bundel, is bepaald dat de radja's en mantries zich onderwerpen aan de regelingen, welke het Gouvernement nader mocht goedvinden te maken omtrent het heffen van rechten van de vaartuigen, welke de havens dezer landschappen aandoen.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

**BWOOL, KAIIDIPANG, BOLAÄNG-ITANG, BOLAÄNG-
UKI, BOLAÄNG-MONGONDOU, MOOETON MET
SIGENTI, KASIMBAR, TORIBOELOE EN
AMPIBABOE, PARIGI, SAESOE
EN TODJO.**

N°. 25.

Opgave van de havens van het landschap „Bwool”, bedoeld in art. 13 van het contract van 27 Augustus 1895.

1. Boesag.
2. Bwool.
3. Lokodidi.
4. Lokodoka.
5. Palele.
6. Tang.

Bwool, den 24sten September 1900.

Handteekening en stempel van den radja van Bwool, zoomede handteekeningen van zijne Rijks-grooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,
De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.
Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Opgave van de havens van het landschap „Kaidipang”, bedoeld in art. 13 van het contract van 21 September 1895.

1. Himana.
2. Toentoeng.
3. Barokko.

Kaidipang, den 27sten September 1900.

Handteekening en stempel van den radja van Kaidipang, zoomede handteekeningen van zijne Rijks-grooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,
De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.
Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Opgave van de havens van het landschap „Bolaäng-Itang”, bedoeld in art. 13 van het contract van 12 September 1895.

Boenong.

Bolaäng-Itang, den 27sten September 1900.

Handteekening en stempel van den radja van Bolaäng-Itang, zoomede handteekeningen en handmerken van zijne Rijks-grooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,
De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.
Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Opgave van de havens van het landschap „Bolaäng-Uki”, bedoeld in art. 13 van het contract van 11 September 1895.

1. Laboehan.
2. Malibagoe.

Bolaäng-Uki, den 29sten September 1900.

Handteekening en stempel van den radja van Bolaäng-Uki, zoomede handteekeningen van zijne rijks-grooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,
De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.
Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Opgave van de havens van het landschap „Bolaäng-Mongondou”, bedoeld in art. 13 van het contract van 22 October 1895.

1. Domisil.
2. Bolaäng.
3. Kotta-Boenan.

Bolaäng, den 30sten September 1900.

Handteekening en stempel van den radja van Bolaäng Mongondou, zoomede handteekeningen van zijne rijksgrooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend :

De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Opgave van de havens van de landschappen Mooeton, Sigenti, Kasimbar, Toriboeloe en Ampibaboe, bedoeld in art. 13 van het contract van 16 September 1896.

Mooeton.	}	Mooeton.
Toeladangi.		
Lamboeno.		
Tomini.		
Tinombo.		
Sedo.	}	Sigenti.
Malanggo.		
Maninili.		
Tada.		
Kasimbar.	}	Kasimbar.
Donggoeloe.		
Toriboeloe.		Toriboeloe.
Ampibaboe.		Ampibaboe.

Mooeton, den 12den December 1902.

Handteekeningen, handmerken en stempels van de radja's van Mooeton, Sigenti, Kasimbar, Toriboeloe en Ampibaboe, zoomede handteekeningen en handmerken van hunne rijksgrooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van

17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,

De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Opgave van de havens van het landschap „Parigi”, bedoeld in art. 13 van het contract van 29 Mei 1897.

Parigi.
Pelawa.
Toboli.
Marantali.

Parigi, den 7den Mei 1901.

Handmerk en stempel van den radja van Parigi, zoomede handmerken van zijne rijksgrooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,

De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Opgave van de havens van het landschap „Saoesoe”, bedoeld in art. 13 van het contract van 20 Februari 1899.

Tamboe.
Piore.
Tabang.

Saoesoe, den 2den Maart 1901.

Handmerk en stempel van den radja van Saoesoe, zoomede het handmerk van zijne rijksgroote.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,

De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Opgave van de havens van het landschap „Todjo”, bedoeld in art. 13 van het contract van 25 Mei 1897.

Rato.
Bongka.
Todjo.
Banano.
Oewekoeli.
Bambalo.
Malei.
Tongko.
Togian.
Batoedaka.
Walia.

Todjo, den 22sten Februari 1901.

Handteekening en stempel van den radja van Todjo, zoomede de handmerken van zijne rijks-grooten.

Van deze opgave is aanteekening gehouden bij besluit van 17 September 1902 n°. 30, met bepaling dat zij zal worden gehecht aan het hiervoren genoemd politiek contract.

Mij bekend,

De Gouvernements-Secretaris,
(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,
A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

**BWOOL, KAIPIPANG, BOLAÄNG-ITANG, BOLAÄNG-
UKI, BOLAÄNG-MONGONDOU, MOOETON MET
SIGENTI, KASIMBAR, TORIBOELOE EN
AMPIBABOE, PARIGI, SAESOE
EN TODJO.**

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 26.

In de politieke contracten met Bwool van 27 Augustus 1895, (1) Kaidipang van 21 September 1895 (2), Bolaäng-Itang van 12 September 1895 (3), Bolaäng-Uki van 11 September 1895 (4), Bolaäng-Mongondou van 22 October 1895 (5), Mooeton met Sigeniti, Kasimbar, Toriboeloe en Ampibaboe van 16 September

1896 (6), Parigi van 29 Mei 1897 (7), Saesoe van 20 Februari 1899 (8), en Todjo van 25 Mei 1897 (9) komt eene bepaling voor betreffende het toelaten van handelaren in de havens dier landschappen. De havens zijn echter in die contracten niet met name genoemd. Door de hierbij overgelegde opgaven is thans in die leemte voorzien.

- (1) Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1896—1897. **139**. — n°. 9.
- (2) Idem " " " " 12.
- (3) Idem " " " " 11.
- (4) Idem " " " " 10.
- (5) Idem " " " " 13.

- (6) Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1897—1898. — **152** n°. 21, voor Sigeniti, Kasimbar, Toriboeloe en Ampibaboe, zie de verklaringen in de gedrukte stukken als voren, Zitting 1899—1900. — **151** n°. 13.
- (7) Gedrukte stukken als voren, Zitting 1898—1899. — **166** n°. 17.
- (8) Idem " " 1900—1901. — **169** " 22.
- (9) Idem " " 1898—1899. — **166** " 27.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel.

BATJAN.

CONTRACT.

N°. 27.

CONTRACT MET BATJAN.

Aangezien het wenschelijk is voorgekomen de rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den sultan van Batjan en onderhoorigheden meer dan door de bestaande overeenkomsten geschiedt in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd, zoo is op heden Donderdag den 9den November 1899 tusschen ons dr. DIJK WILLEM HORST, ridder der orde van den Nederlandsche Leeuw, resident van Ternate en onderhoorigheden, namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en ASSOELTHAN IBNOESOELTHAN ALMAFOEDL BIFADLILLAHIL MALIKIL WAHAB SIRADJOEL MOELKI AMIROEDINI WAHOEWA PATRA MOHAMAD OESMAN SJAH, sultan van Batjan en onderhoorigheden en zijne landsgrooten, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië overeengekomen als volgt:

Artikel een.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige SULTHAN ASSOELTHAN IBNOESOELTHAN ALMAFOEDL BIFADLILLAHIL MALIKIL WAHAB SIRADJOEL MOELKI AMIROEDINI WAHOEWA PATRA MOHAMAD OESMAN SJAH en de landsgrooten van Batjan en onderhoorigheden dat dit sultanaat behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië en dat zij mitsdien Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettige Oppergebiedster erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan zijne vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel twee.

Het gebied van het sultanaat bestaat uit de landen en eilanden, omschreven in de aan dit contract gehechte opgave letter A.

De afstand bij vroegere overeenkomsten aan het Gouvernement gedaan van alle landen, welke te voren tot het sultanaat behoord hebben en daaronder thans niet meer begrepen zijn, wordt op nieuw erkend en bevestigd.

Op Batjan zijn Gouvernements grondgebied het terrein van het fort Barneveld en de Christen kampong Laboeha met daartoe behorende gronden, zooals een en ander nader is aangeduid op de aan deze overeenkomst gehechte kaart bijlage B.

Artikel drie.

Het sultanaat wordt aan hem sultan als een leen afgestaan onder de uitdrukkelijke voorwaarde van stipte en trouwe nakoming der in dit contract omschreven verplichtingen.

De sultan verklaart dat op die voorwaarde dit leen door hem is aanvaard.

Artikel vier.

De sultan noch zijne landsgrooten zullen het sultanaat ooit aan eenige nadere natie dan de Nederlandsche overgeven noch met eenige andere Mogendheid, hetzij Oostersche of Westersche noch met eenigen onderdaan van zoodanige Mogendheid eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenken of gezanten ontvangen van- of zenden aan zoodanige Mogendheid of zoodanigen onderdaan,

N°. 174. 27.

noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel vijf.

De sultan en de landsgrooten zullen den resident van Ternate en onderhoorigheden als den vertegenwoordiger van het Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen en mitsdien alleen met hem dan wel met de onder hem dienende ambtenaren in overleg treden omtrent alle aangelegenheden de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen, zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geen brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel zes.

De sultan en de landsgrooten zullen met het Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden en dat Gouvernement waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleen en door het leveren van volk, wapenen en vaartuigen en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met de sultans van Ternate en Tidore en de bestuurders van andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende landschappen en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement tegen zoodanige bestuurders geene vijandelijkheden plegen noch daartoe uitrustingen of voorbereidenselen maken, noch versterkingen binnen het sultanaat opwerpen.

Versterkingen, die met voorkennis en toestemming van het Gouvernement binnen het sultanaat mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Voorts verbinden zich de sultan en zijne landsgrooten om van alle oneenigheid en twist die mochten ontstaan tusschen het sultanaat en andere landschappen of hunne wederzijdsche onderdanen onmiddellijk kennis te geven aan den resident van Ternate en onderhoorigheden en die te onderwerpen aan de beslissing van het Gouvernement.

Artikel zeven.

Eene op last van den sultan vervaardigde en door hem en zijne landsgrooten onderteekende nauwkeurige opgave der kroonornamenten, behorende aan het sultanaat blijft bij het Gouvernement in bewaring, ten waarborg dat die sieraden nimmer in vreemde of ongerechtigde handen geraken.

Artikel acht.

Bij overlijden van den sultan of in gevallen dat de waardigheid van den sultan door andere omstandigheden onvervuld mocht geraken, zullen de landsgrooten met eerbiediging der landsinstellingen en in overleg met den resident van Ternate en onderhoorigheden, zoodra mogelijk, den prins aanwijzen, dien zij tot sultan wenschen verheven te zien.

Bij gemis van eenstemmigheid tusschen de landsgrooten onderling of tusschen dezen en den resident van Ternate en onderhoorigheden wordt de beslissing ingeroepen van den Gouverneur-

Generaal van Nederlandsch-Indië, aan welke beslissing de landsgrooten zich onvoorwaardelijk zullen onderwerpen.

Geene uitroeping, voorstelling aan het volk of bevestiging van den tot sultan verkozen prins is geldig, wanneer die niet geschiedt krachtens een door den Gouverneur-Generaal onderteekende akte, waarbij de keuze van dien prins wordt goedgekeurd en bekrachtigd.

Artikel negen.

Alle landsgrooten en andere ambtenaren en officieren, geene uitgezonderd, welke in het sultanaat gezag voeren, worden in overleg met den sultan door den resident van Ternate en onderhoorigheden benoemd en ontslagen.

Alvorens in functie te treden leggen de benoemden in handen van den resident of van den te Batjan geplaatsten vertegenwoordiger van het Gouvernement den eed van trouw af, terwijl zij door den resident worden voorzien van eene akte van aanstelling, waarin hunne verplichtingen kortelijk omschreven zijn.

De sultan en zijne landsgrooten erkennen het recht van het Gouvernement om zulks oorbaar acentende de inkomsten der hoofden, welke in de verschillende deelen van het sultanaat van wege den sultan gezag voeren op redelijke wijze vast te stellen.

Artikel tien.

De behandeling der bestuursaangelegenheden van het sultanaat wordt opgedragen aan een raad van bestuur, samengesteld uit den sultan en de zes volgende landsgrooten te weten den djoegoegoe, den kapitein-laut, den hoekoem, den kadli, den secretaris en den kimelaha sapanngala.

De resident van Ternate en onderhoorigheden en de te Batjan geplaatste vertegenwoordiger van het Gouvernement hebben het recht te allen tijde de vergaderingen van dien raad bij te wonen en wanneer zij dit noodig achten eene vergadering te doen beleggen; zij hebben daarin eene adviseerende stem.

Er bestaat een kas van het sultanaat.

Deze staat onder beheer van den raad van bestuur ten deze bijgestaan door den vertegenwoordiger van het Gouvernement te Batjan en wordt gevormd uit de onder den naam van gnasé geheven belasting van allen die in het inzamelen van damar hun onderhoud vinden; ten bedrage van f 7,50 (zeven gulden vijftig centen) per hoofd en per jaar.

Voorts kunnen in die kas gestort worden naar gelang der behoefte, alle daarvoor in aanmerking komende fondsen, waaromtrent dit tusschen den resident en de sultan wordt overeengekomen.

Artikel elf.

De sultan en zijne landsgrooten erkennen het onbetwistbaar recht van het Gouvernement om, zoo tra het zulks goedvindt, zelf het bestuur over het geheele sultanaat of over een gedeelte daarvan in handen te nemen.

Evenzoo erkennen de sultan en zijne landsgrooten het recht van het Gouvernement om over het geheel of een gedeelte van het sultanaat ambtenaren te plaatsen.

De sultan en zijne landsgrooten verbinden zich die ambtenaren in de uitoefening van het hun opgedragen ambt naar hun beste vermogen te ondersteunen.

Artikel twaalf.

Op welke plaats ook in het sultanaat het Gouvernement in het vervolg mocht wenschen bezetting te leggen, versterkingen op te werpen of etablissementen op te richten zullen de sultan en de landsgrooten niet alleen zulks toestaan, maar ook daartoe tegen billijke betaling en vergoeding voor eventueel daaruit voort te vloeien derving van inkomsten alle mogelijke hulp en bijstand verleen, terwijl zij voor elk van zoodanige bezettingen, versterkingen of etablissementen kosteloos ter beschikking van het Gouvernement zullen stellen, de benodigde uitgestrektheid gronds ter plaatse naar de keuze van het Gouvernement, behoudens billijke schadeloosstelling aan rechthebbenden.

De ter beschikking van het Gouvernement gestelde terreinen zullen behoorlijk afgebakend en in kaart gebracht worden.

Artikel dertien.

Als onderdanen van het Gouvernement worden aangemerkt allen, die niet behooren tot de inheemsche bevolking van het sultanaat, alle personen in dienst van het Gouvernement en alle Christenen.

De sultan en zijne landsgrooten verbinden zich om aan Europeanen en met hen gelijkgestelde personen of andere vreemdelingen van westerschen of oosterschen oorsprong niet te vergunnen zich te vestigen binnen het gebied van het sultanaat zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van het Gouvernement.

Handelaars zullen echter in de havens van het sultanaat worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming zoolang zij de orde en rust niet verstoren, zulende van hun gedurende meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens kennis moeten worden gegeven aan het Gouvernement.

Het Gouvernement behoudt zich de bevoegdheid voor, om, ten aanzien van de toelating en vestiging van Chineezers en andere oostersche vreemdelingen in het sultanaat te allen tijde zoodanige verordeningen uit te vaardigen als het in het belang van Nederlandsch-Indië of in het bijzonder belang van het sultanaat zal noodig achten.

Personen, die zich zonder verlof hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den sultan in geen geval binnen dat sultanaat geduld, maar onverwijld aan het Gouvernement uitgeleverd worden, indien zij zich daar vertoonen, en zulks ook zonder dat hunne aitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel veertien.

's Gouvernements onderdanen, mits behorende tot de inheemsche bevolking van den Archipel, mogen zich met toestemming van den sultan binnen zijn gebied vestigen en wederkeerig onderdanen van den sultan met 's Gouvernements toestemming op 's Gouvernements gebied. Onderdanen van den sultan mogen zich, met zijne toestemming, ook elders buiten het sultanaat metterwoon vestigen.

Die toestemming mag niet geweigerd worden dan om gewichtige redenen ter beoordeeling van het Gouvernement.

Artikel vijftien.

De sultan verbindt zich met rechtvaardigheid te regeeren, het welzijn des volks te bevorderen en in de geheele uitgestrektheid van zijn gebied eene goede politie in te voeren tot bewaring van rust en orde en tot bescherming van personen en eigendommen.

De handhaving der politie blijft, onder de leiding van het Gouvernement, opgedragen aan den sultan, bijgestaan door de landsgrooten. De sultan verbindt goed en onpartijdig recht te verschaffen aan al zijne onderdanen voor zooverre zij onderworpen zijn aan zijne rechtsmacht of aan die der door hem aangewezen rechtbanken of rechters.

Artikel zestien.

De in- en de uitvoer van vuurwapenen, buskruit en munitie, niet gedekt door eene schriftelijke vergunning van den resident van Ternate en onderhoorigheden zijn in het sultanaat verboden.

De sultan en de landsgrooten verbinden zich de overtreders van dit verbod en de voorwerpen, waarmede de overtreding gepleegd is, aan het Gouvernement uit te leveren.

Artikel zeventien.

Onder den naam van Rijksraad is ter hoofdplaats Ternate een rechtbank gevestigd rechtsprekende in naam der Koningin, welke is samengesteld uit den resident van Ternate of den hem vervangenden ambtenaar als voorzitter, den djoegoegoe (rijksbestierder), den kadli (hooge priester), den secretaris en een imam (priester) van het sultanaat als leden, den inlandschen officier van justitie bij den landraad te Ternate, of diens adjunct, als ambtenaar van het openbaar ministerie en een daartoe door den resident aan te wijzen Europeeschen ambtenaar of beambte als griffier.

Wanneer de Rijksraad ter hoofdplaats van het sultanaat Batjan en onderhoorigheden vergadert, kan de president de waarneming zijner functie opdragen aan het hoofd van plaatselijk bestuur der afdeeling van dien naam.

In eersten aanleg neemt de Rijksraad kennis:

- 1°. van alle burgerlijke rechtsvorderingen ingesteld door onderdanen van het Gouvernement tegen onderdanen van den sultan;
- 2°. van alle door sultans onderdanen begane overtredingen

van het verbod tot in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie in de landschappen behorende tot het sultanaat, zoomede van alle overtredingen van de door het Gouvernement vastgestelde of nader vast te stellen pachtvoorwaarden;

3. van alle straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven en overtredingen met betrekking tot de telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het sultanaat door onderdanen van den sultan gepleegd;

4. van de strafvervolgingen ingesteld tegen onderdanen van den sultan ter zake van moord, moedwilligen doodslag, menschenroof, brandstichting, het bedriegelijk namaken, vervalschen of besnoeien van muntspeciën wettigen koers hebbende in Nederlandsch-Indië, of wel het met kennis in omloop brengen van zoodanig nagemaakte vervalschte of besnoeide muntspeciën, het bedriegelijk namaken of vervalschen van bankpapier of eenig op hoog gezag in omloop gebracht papieren geld of wel het met kennis in omloop brengen van zoodanig nagemaakt of vervalscht bankpapier of papieren geld, landverraad, oproer, zeeroof, verboden slavenhandel, het in zijne vrijheid belemmeren van een vrij mensch hem in den waan brengende of latende dat hij slaaf is, diestaf in vereenigde of gewapende benden of met geweld gepleegd, en in het algemeen alle zoodanige misdrijven, welke met den dood of met de straf naast die des doods kunnen worden gestraft alsmede ter zake van alle misdrijven, geene uitgezonderd, gepleegd tegen dienaren van het Gouvernement.

Onderdanen van den sultan, die in vereeniging met onderdanen van het Gouvernement of met onderdanen van naburige landschappen zich aan misdrijf of aan overtreding hebben schuldig gemaakt, staan terecht voor de rechtbanken voor welke de onderdanen van het Gouvernement justiciabel zijn.

Van de uitspraken van den Rijkssraad wordt hooger beroep op den raad van justitie te Makassar toegelaten:

1. in burgerlijke rechtsvorderingen, wanneer de vordering loopt over eene som of waarde van meer dan f 500 (vijfhonderd gulden);

2. in zaken van overtreding, wanneer het hoogste bedrag der op de overtreding gestelde boete meer dan f 500 (vijfhonderd gulden) beloopt of indien, hetzij gelijktijdig met, hetzij zonder eenige geldboete, eene andere zwaardere straf of wel verbeurdverklaring van bijzondere voorwerpen op de overtreding is gesteld.

Alle vonnissen in zaken van misdrijf door den Rijkssraad gewezen, zijn, wanneer zij geen vrijspraak inhouden, onderworpen aan de revisie van den raad van justitie te Makassar. Bij de berechting in zaken van misdrijf en overtreding worden door den Rijkssraad toegepast de ten aanzien van de inlanders in de onder 's Gouvernements rechtstreeksch gezag staande landen vigerende strafbepalingen.

De wijze van rechtspleging bij den Rijkssraad, zoo in burgerlijke als in strafzaken te volgen, is of wordt nader door het Gouvernement bij algemeene verordening vastgesteld.

Behoudens de uitzonderingen in dit artikel omschreven, blijft de uitoefening der rechtspleging ter zake van misdrijf of overtreding door de onderdanen van den sultan binnen het rechtsgebied van Batjan en onderhoorigheden begaan, opgedragen aan die rechtbanken en rechters, welke volgens de instellingen des lands tot die uitoefening zijn aangewezen.

Deze rechtbanken of rechters mogen geene lijfstraffen noch algemeene verbeurdverklaring van goederen uitspreken.

Bij het opleggen van straffen, tot wier tenuitvoerlegging de medewerking van het Gouvernement wordt vereischt, volgen zij de omschrijving, die volgens de wetten van het Gouvernement in de onder deszelfs rechtstreeksch bestuur staande landen gebruikelijk is.

Artikel achttien.

De rechtspraak in burgerlijke zaken tusschen onderdanen van den sultan wordt op den thans bestaanden voet gehandhaafd.

Artikel negentien.

Het recht om personen die gevaarlijk geacht worden voor de openbare rust en orde buiten het gebied van het sultanaat te verwijderen berust uitsluitend bij den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, behoudens de bevoegdheid van den sultan om tot zoodanigen maatregel voorstellen aan den resident van Ternate en onderhoorigheden te doen.

Artikel twintig.

Daar in het sultanaat slavernij en pandelingschap zijn afgeschaft, zoo beloven de sultan en zijne landsgrooten het houden van slaven, het nemen van pandelingen tot zekerheid van schuld, invoer van slaven en pandelingen van elders zoo ook menschenroof en handel in menschen binnen het sultanaat niet meer te gedoogen.

Artikel een en twintig.

De sultan en de landsgrooten zoomede hunne onderdanen zullen, zoo te land als ter zee de Nederlandsche vlag voeren en niet toelaten dat in plaats van deze of nevens deze eene andere gevoerd wordt.

Artikel twee en twintig.

De sultan en de landsgrooten verbinden zich om den handel en de scheepvaart op en in het sultanaat te beschermen en naar vermogen aan te moedigen, zoowel door bestaande belemmeringen op te heffen als door onthouding van het uitvaardigen van bevelen, waardoor aan den handel belemmering zou worden in den weg gelegd.

Zij beloven stiptelijk op te volgen en door hunne onderdanen te doen opvolgen de wetten en bepalingen door en van wege het Gouvernement vastgesteld of later vast te stellen betreffende handel en scheepvaart. De in het sultanaat thuis behorende, schepen moeten voorzien zijn van een zeebrief indien zij op de Europeesche wijze, en van een jaarpas, wanneer zij op de inlandsche wijze getuigd zijn.

De zeebrieven worden afgegeven rechtstreeks door het Gouvernement, de jaarpassen evenzeer, wanneer de eigenaren der schepen Gouvernementsonderdanen zijn, anders door den sultan met mede onderteekening van den resident of den door dezen daarvoor aangewezen ambtenaar, een en ander overeenkomstig de te dier zake door het Gouvernement uitgevaardigde of uit te vaardigen voorschriften.

De landsgrooten en ambtenaren van het sultanaat hebben, bij voortdoring, in last van den sultan om van de aankomst van alle vreemde schepen en vaartuigen, hetzij oostersche of westersche in een der zeehavens van het sultanaat onverwijld kennis te geven aan het Gouvernement.

Degenen hunner, die aan dezen last niet voldoen, worden zonder aanzien van persoon of rang gestraft.

Artikel drie en twintig.

De sultan en de landsgrooten zullen den zeeroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan en geene schuilplaats nog eenige andere hulp of medewerking hoegenaamd verleen, noch toelaten dat die verleend worden aan zeeroovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig bevonden worden, aan den vertegenwoordiger van het Gouvernement uitleveren.

Artikel vier en twintig.

De sultan en de landsgrooten verbinden zich om alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten, binnen het gebied van het sultanaat, in nood mochten vervallen, allen bijstand te verleen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geene hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen, dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen, welke aan het strand mochten stranden of komen aandrijven, of worden aangebracht en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen, dan wel ten voordeele van belanghebbenden in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrenge van aan het strand opgeviste goederen zullen de sultan en de landsgrooten onverwijld kennis geven aan den vertegenwoordiger van het Gouvernement te Batjan en inniddels de aandrijvende goederen doen bergen.

De sultan en de landsgrooten kunnen hulp- en bergloon vorderen, die door hen zelve, naarmate van de moeite worden begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld kennis aan den resident van Ternate en onderhoorigheden, die, na den sultan, de landsgrooten en de andere belanghebbenden te hebben ge-

hoord, bevoegd is haar te wijzigen, zooals hem billijk zal voorkomen, en aan den vertegenwoordiger van het Gouvernement te Batjan.

Daarna kunnen de daarbij betrokkenen, ingeval zij zich door bedoelde begrooting, al dan niet door den resident van Ternate en onderhoorigheden gewijzigd, bezwaard gevoelen, door tusschenkomst van dien resident de beslissing van den Gouverneur-Generaal inroepen, aan welke beslissing de sultan en de landsgrooten zich zullen onderwerpen.

Artikel vijf en twintig.

De sultan en de landsgrooten beloven een iegelijk te handhaven in het vreedig bezit zijner goederen en in de vrije beschikking over de vruchten van zijnen arbeid, behoudens de verplichting tot arbeid ten behoeve van den sultan, welke volgens de landsinstellingen op zijne onderdanen rust.

Zij beloven alle belemmeringen, welke tegen de ontwikkeling van landbouw en nijverheid mochten bestaan, zooveel mogelijk op te heffen en al hun invloed te besteden om de teelt van nuttige voortbrengselen, zoo voor den inlandschen als den buitenlandschen handel te bevorderen, de middelen van vervoer en gemeenschap, zoowel tusschen de verschillende negorijen onderling als tusschen deze en de hoofdplaats van Batjan, zooveel mogelijk te verbeteren en te dien einde overal goede wegen of voetpaden te doen aanleggen, waar de gesteldheid van het terrein zulks toelaat en de noodzakelijkheid of de doelmatigheid daarvan mocht blijken en voorts door alle aan het strand gelegen negorijen, zooveel als noodig mocht zijn, bijstand te doen verleen aan het bestuur, waar het betreft het transport van Gouvernements reizigers of goederen.

Zij beloven ook de wenken en raadgevingen, deswege door of van wege het Gouvernement te geven, na te komen ter bevordering van het welzijn des volks en van den bloei van het land.

Artikel zes en twintig.

Door of vanwege den sultan en de landsgrooten zullen, zonder toestemming van het Gouvernement geene andere belastingen geheven worden dan die omschreven in de aan dit contract gehechte opgave letter C en zullen mitsdien zonder die toestemming die belastingen in geen geval verhoogd of verzwaaard worden.

Zij verbinden zich in het algemeen te zorgen en te doen zorgen dat in het sultanaat geen bovenmatige of onwettige heffingen hoe ook genaamd en door wien ook van de bevolking geëischt worden.

Het Gouvernement behoudt zich het recht voor het recht tot het heffen van belastingen te allen tijde tegen schadevergoeding over te nemen.

Artikel zeven en twintig.

Het Gouvernement verbindt zich om, zoolang de sultan, de landsgrooten en hoofden geen inbreuk maken op dit contract, voort te gaan met de uitkeering op den voet der vroegere contracten der subsidiën van:

aan den sultan 's jaars . . . . . f	1 620
aan de hoofden 's jaars.	300
of te samen . . . . . f	1 920

Artikel acht en twintig.

Het recht tot het verleenen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen, alsmede tot het verleenen van concessiën tot mijnontginning en tot ondernemingen van landbouw in het sultanaat berust geheel bij het Gouvernement, dat echter steeds vooraf het inlandsch zelfbestuur ter zake zal raadplegen en daarenboven vooraf een onderzoek zal doen instellen naar de rechten van derden op de gronden, benoodigd voor mijnbouwkundige opsporingen, mijnontginning of voor eenige onderneming van landbouw, terwijl het bij eventuele beschikking over zoodanige gronden voor billijke schadeloosstelling door den concessionaris zal zorg dragen.

Van de voor vergunningen tot mijnbouwkundige opsporingen en concessiën tot mijnontginning door het Gouvernement te heffen cijns en vast recht en van den door ondernemingen van landbouw op te brengen pacht- of huurschat zal steeds de helft ten behoeve van het zelfbestuur worden afgestaan.

Het Gouvernement behoudt zich wijders het recht voor om voor eigen rekening mijnbouwkundige opsporingen, mijnontginningen en ondernemingen van landbouw in het sultanaat te doen aanvangen en voortzetten, behoudens billijke schadeloosstelling, wanneer daartoe aanleiding bestaat.

De sultan en de landsgrooten beloven zoodanige ondernemingen steeds zooveel mogelijk te bevorderen.

De door den wetgever van Nederlandsch-Indië vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen betreffende opsporing en ontginning van delfstoffen, hebben verbindende kracht voor het sultanaat en zijne ingezetenen.

De sultan en de landsgrooten zijn niet bevoegd om voor andere doeleinden gronden te verkoopen of te verburen aan of zakelijke rechten daarop te vestigen ten behoeve van personen, niet behoorende tot de inheemsche bevolking van het sultanaat, dan na verkregen toestemming van het Gouvernement en behoudens goedkeuring der contracten door den resident van Ternate en onderhoorigheden.

Ook blijft aan het Gouvernement het recht voorbehouden om in de bosschen van het sultanaat te allen tijde zooveel mast-timmer- en brandhout te doen aankappen dan wel op te koopen en uit te voeren als het noodig zal achten en zulks zonder dat deswege door den sultan en de landsgrooten, onder welke benaming ook, eenige opbrengst of betaling zal worden gevorderd; zullende evenwel geene aankappingen plaats hebben zonder voorafgaand overleg met hen.

Door den inhoud van dit artikel wordt niet te kort gedaan aan de door de Batjan exploitatie maatschappij in het sultanaat verkregen rechten.

Artikel negen en twintig.

De sultan en de landsgrooten verbinden zich om, ten behoeve van het Gouvernement te leveren of te doen leveren werklieden, materialen en vaartuigen met het benoodigd aantal roeiers, zoo dikwijls dit verlangd wordt. Het Gouvernement verbindt zich wederkeerig den geleverden arbeid en de geleverde materialen volgens de plaatselijke marktprijzen, rechtstreeks aan de rechthebbers te zullen betalen.

Artikel dertig.

Al de door het Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen in het sultanaat tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel een en dertig.

De sultan en de landsgrooten verbinden zich om met de middelen onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen het volksonderwijs krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel twee en dertig.

De sultan en de landsgrooten verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel drie en dertig.

Het van oudsher bestaand recht van den sultan tot het verleenen van apanages aan zijne onderdanen wordt door het Gouvernement erkend.

Nieuwe apanages worden niet verleend zonder voorafgaand overleg met den resident van Ternate en onderhoorigheden.

De apanages worden verleend voor het leven van den houder, met dien verstande dat zij ook vervallen bij het eerder overlijden van den schenker, ten ware zij door den nieuwen sultan bevestigd worden.

De apanages worden verleend onder beding dat de houder zich verantwoordelijk stelt voor de betaling der ngase die daarop drukt.

Herhaalde wanbetaling dezer heffing kan, na voorafgaande waarschuwing, aanleiding geven tot terugname van het apanage door den sultan, na overleg met den resident van Ternate en onderhoorigheden.

Artikel vier en dertig.

De sultan en de landsgrooten erkennen dat door dit contract vervallen alle vroegere overeenkomsten door het Gouvernement met hunne voorgangers gesloten, voor zooverre die met deze overeenkomst in strijd zijn.

Omtrent punten bij dit contract niet voorzien en die nader blijken mochten, in het belang van land en volk, regeling te

behoeven, wordt overeengekomen dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef vermeld te Laboeha (Batjan) overeengekomen, in quadruplo opgemaakt, ondertee-kend, bezegeld en plechtig beëdigd door den sultan van Batjan: ASSOELTHAN IRNOESOELTHAN, ALMAFOEDL BIFADLILLAHIL, MALIKIL WAHAB SIRADJOEL MOELKI AMIROEDINI WAHOEWA PATRA MOHAMAD OESMAN SJAH, en door zijne landsgrooten: ABDUL DJALIL, djoegoegoe, PRINS OEMAR, kapitein-laut, BAGINDA BIN AKIBOEN, hoe-koem, HADJI ARIF, secretaris, MOEMBAROEN, kadli, HOESIN, kimalaha Sapanggala.

In tegenwoordigheid van mij,

Resident voornoemd,

(w. g.) HORST.

Stempel en handteekeningen van den sultan van Batjan en onderhoorigheden en zijne lands-grooten.

Dit contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 21sten Mei 1901.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Staat letter A,

waarin de landen en eilanden waaruit het gebied van het sultanaat van Batjan en onderhoorigheden wordt verstaan te zijn samengesteld, zijn omschreven:

1. Batjan of Seki;
2. Kasiroeta of groot Tawali;
3. Mandioli;
4. Obit of Batang lobang;
5. Boenga Mas of Batoepatjitaka;
6. Tambelik;
7. Batoe ampat;
8. Wiring;
9. Noesa Pau;
10. Lata-lata;
11. Tawali ketjil;
12. Noesa-ra-loid;
13. Gilalang of Batoe Sombo;

benevens alle andere eilanden en droogvallende banken en klippen, blijkens de aan deze opgave gehechte kaart gelegen binnen den daarop in roode lijnen aangegeven veelhoek.

Deze opgaaf strekt ter vervanging van die, behoorende bij art. 2, alinea 1, van het op den 9den November 1899 met den sultan van Batjan en onderhoorigheden gesloten en den 21sten Mei 1900 door den Gouverneur-Generaal goedgekeurd en bekrachtigd contract.

Stempel en handteekening van den sultan van Batjan en onderhoorigheden, zoomede handmerken en handteekeningen van zijne landsgrooten.

Ternate, den 20sten September 1902.

De resident van Ternate en onderhoorigheden,

(w. g.) HORST.

N°. 174. 27—28.

De bovenbedoelde kaart is de zeekaart n°. 145, Moluksche Archipel, blad 1, op de schaal 1: 1 000 000, gecompileerd op het Hydrographisch bureau te Batavia en uitgegeven in 1889.

De hoekpunten van den veelhoek zijn gelegen op:

126°58' O.L. van Greenwich en 0°5' Z.B.

127°5' " " " " 0°15' "

127°29' " " " " 0°12' "

127°55' " " " " 0°35' "

128°5' " " " " 1° "

126°58' " " " " 1° "

Mij bekend,

De fd. Gouvernements-Secretaris,

(get.) DE GROOT.

Staat letter C.

Waarin de belastingen zijn omschreven, die met toestemming van het Gouvernement in het sultanaat geheven worden.

1°. De ngasé damar bedragende f 7,50 (zeven gulden en vijftig cent) per hoofd en per jaar geheven van allen, die zich erneeren met het inzamelen van damar;

2°. de ngasé kebon;

3°. de ngasé kajoe;

4°. ngasé prahoe;

5°. de ngasé bamboe;

6°. de ngasé batoe karang;

7°. de ngasé dendengroesah;

8°. de ngasé kalero.

De heffingen genoemd sub 2°. tot en met 8°. worden alleen geheven van niet tot de inheemsche bevolking behoorende inboorlingen en bedragen niet meer dan een derde van het ingezameld of gewonnen product.

Deze staat behoort bij art. 26, alinea 1, van het op den 9den November 1899 met den sultan van Batjan en onderhoorigheden gesloten en op den 21sten Mei 1901 door den Gouverneur-Generaal goedgekeurd en bekrachtigd contract.

Staat letter E.

Opgave van de havens van het landschap Batjan en onderhoorigheden bedoeld in art. 13 van het contract van den 9den November 1899.

Laboeha.

Batjan, 12 Juni 1900.

Stempel en handteekeningen van den sultan van Batjan en onderhoorigheden en zijne landsgrooten.

Voor eensluidende afschriften,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

BATJAN.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 28.

Het landschap Batjan is in omvang en bevolkingssterkte het kleinste der drie onder de residentie Ternate en onderhoorigheden ressorteerende sultanaten. Het zielental bedraagt ongeveer 5368, waarvan 572 Christenen. Het landschap bestaat uit het eiland Batjan en omliggende eilanden, waaronder Lata-Lata Tawali, Obit of Batang Lobang en Mandioli de voornaamste zijn. Vroeger maakte ook de Obigroep deel uit van dit sultanaat; in 1683 echter gingen deze eilanden met de Pekik- en Lawin-eilanden voor de som van 800 Rijksdaalders door koop in eigendom over aan de Oost-Indische Compagnie. Zij had in 1671 op de Westkust van Groot Obi nabij Ajer besar het blokhuis „de Brill” gebouwd, waarvan nog heden de ruïne met een merkpaal der Compagnie te zien is. In 1738 werd deze vestiging wegens de ongezondheid van het terrein ingetrokken en sedert verdween ook de vaste bevolking en worden nu daar slechts een paar nederzettingen van Halfoeren van Halmaheira aangetroffen.

De vorige sultan van Batjan MOHAMAD SADIK SJAH, die in 1862 het bestuur aanvaardde en met wien het contract van 13 October 1864 (1) werd gesloten, later aangevuld door de overeenkomsten van 17 Augustus 1873 (2) en 14 Augustus 1878 (3), overleed op

27 Februari 1889. Hij voerde een zeer zwak bestuur en was door zijne verslaafdheid aan opium de speelbal zijner omgeving. Tengevolge daarvan heerschte er in het geheele sultanaat een toestand van demoralisatie, welke de Indische Regeering aanleiding gaf om na zijn overlijden voorloopig niet tot de aanstelling van een nieuwen sultan over te gaan en het bestuur tijdelijk op te dragen aan den controleur van Batjan, bijgestaan door eene commissie van landsgrooten. Aan deze tijdelijke voorziening kwam eerst tien jaar later een einde. Op 28 Augustus 1899 (4) trad namelijk de tegenwoordige sultan als zoodanig op, na het onderteekenen van eene akte van verband, waarbij hij zich o. a. bereid had verklaard om toe te treden tot eene herziening der tot nog toe vigeerende contractuele bepalingen, beter in overeenstemming met de eischen van den tegenwoordigen tijd. Deze herziening kwam tot stand bij het contract van 9 November 1899, dat werd goedgekeurd en bekrachtigd bij het besluit van 21 Mei 1901 n°. 11. De daarbij overgelegde gebiedsomschrijving was niet voor bekrachtiging vatbaar, waarom eene verbeterde werd samengesteld. De goedkeuring en bekrachtiging hiervan volgde bij het besluit van 1 November 1902 n. 40.

Het nieuwe contract, dat thans wordt overgelegd, strekt in het bijzonder om aan het Europeesch bestuur meer invloed op den gang van zaken in het sultanaat te verschaffen.

(1) Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1865—1866. — 117 n°. 17.

(2) Idem 1874—1875. — 71 . 9.

(3) Idem 1879—1880. — 86 . 23.

(4) Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1900—1901. — 169 n°. 2.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

ATJEHSCH E ONDERHOORIGHEDEN.

VERKLARINGEN.

N°. 29.

Ik ondergeteekende . . . . . hoofd van . . . . .
. . . . . verklaar . . . . .

Ten eerste: dat . . . . . een gedeelte uit-
maakt van Nederlandsch-Indië en gevolgelyk staat onder de
heerschappij van Nederland; dat ik mitsdien steeds getrouw
zal zijn aan Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden en
aan Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal als Hoogster-
zelve verteenwoordiger, uit wiens handen ik het bestuur over
. . . . . aanvaard.

Ten tweede: dat ik mij in geenerlei staatkundige aanrakingen
zal stellen met vreemde mogendheden, zullende de vijanden
van Nederland ook mijne vijanden, de vrienden van Nederland
ook mijne vrienden zijn.

Ten derde: dat ik zal nakomen en handhaven alle regelingen,
die met betrekking tot . . . . . door of
namens den Gouverneur van Atjeh en onderhoorigheden zijn
of zullen worden getroffen en dat ik in het algemeen alle be-
velen zal opvolgen, die mij door of namens den Gouverneur
van Atjeh en onderhoorigheden zijn of zullen worden gegeven.

Bovenstaande verklaring is afgelegd, (voorzien van handmerk,
stempel of onderteekening en beëdigd), door elk der hoofden,
wier namen hieronder worden vermeld, evenals de namen der
door hen bestuurde Atjehsche landschappen en de dagteekeningen
van de verklaringen, van de akten, waarbij de hoofden door den
verteenwoordiger der Indische Regeering in hun ambt zijn
bevestigd, en van de besluiten der Indische Regeering, waarbij
die bevestiging is goedgekeurd.

Num- mer.	Namen van de hoofden die de verklaring hebben afgelegd.	Namen van de door hen bestuurde Atjehsche landschappen.	Dagteekening der verklaringen.	Dagteekening der akten van bevestiging.	Dagteekening der bekrachtigings- besluiten.
Oostkust van Atjeh.					
<i>Onderafdeeling Banjan.</i>					
1.	TEUNGKOE MOEDA LAMKOETA, waar- nemend hoofd.	Langsar.	2 December 1901.	9 Januari 1902.	6 Maart 1902.
<i>Onderafdeeling Idi.</i>					
2.	TEUNGKOE MOHAMAD HANAFIA.	Idi Rajeu.	25 Augustus 1902.	15 October 1902.	21 Januari 1903.
Noordkust van Atjeh.					
<i>Onderafdeeling Lho Seumawe.</i>					
3.	TEUKOE MOEDA LHON, waarnemend hoofd.	Matang Koeli.	19 Maart 1902.	9 April 1902.	9 Juni 1902.
4.	TEUKOE HAKIM PEUTÖE.	Peutöe.	24 Juli 1902.	1 November 1902.	21 Januari 1903.
5.	TEUNGKOE BENTARA ISTIA MOEDA PEU- REUDAN.	Gloempang Doewa.	29 Augustus 1902.	15 October 1902.	21 Januari 1903.
Westkust van Atjeh.					
<i>Onderafdeeling Poelö Raja.</i>					
6.	TEUKOE IBRAHIM.	Lhò" Kroeët en Babah Nipah.	14 October 1902.	28 November 1902.	25 Januari 1903.
<i>Onderafdeeling Meulaböh.</i>					
7.	TEUKOE TJHI RADJA NAGO.	Meulaböh.	7 Februari 1902.	6 Maart 1902.	14 Juni 1902.
Gajoelanden.					
8.	RÖDJÖ TJEQ.	Böbasan.	25 September 1902.	15 October 1902.	21 Januari 1903.

ZITTING 1902 — 1903. — 174.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

ATJEHSCH E ONDERHOORIGHEDEN.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 30.

In denzelfden vorm als in 1901 en 1902 gekozen bij de overlegging van 82 Atjehsche verklaringen in drie artikelen (zie Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal Zitting 1900--1901. — 169, n°. 27 en 1901—1902. — 169, n^o.

47) wordt thans mededeeling gedaan van acht verklaringen van dienzelfden aard in 1901 en 1902 door hoofden van landschappen in de Onderhoorigheden van Atjeh afgelegd.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TIDORE.

SUPPLETOIR CONTRACT.

N°. 31.

SUPPLETOIR CONTRACT MET TIDORE.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië het recht te verzekeren tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnzen en haven- en ankeragegelden zoomede tot uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie in het geheele sultanaat van Tidore, zoo is op heden den 7den Juni 1900 tusschen ons dr. DIRK WILLEM HORST, resident van Ternate en onderhoorigheden, ten deze handelende voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en HALIFATOEL MAFOEL DAIMAN BISAWAB BIFADLALIL RABOEL ALAMIN WAHOEWA SAID IDIL ANWAR HALIFOEL MOELKI ISKANDER SAHADJOEAN NOER AMAL KETJIL DJAOEHAB MOELKI, sultan van Tidore en zijne landsgrooten onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal overeengekomen als volgt:

Eenig artikel.

Door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement wordt van den sultan en de landsgrooten van Tidore overgenomen het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnzen en haven- en ankeragegelden zoomede tot uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie in het geheele sultanaat van Tidore en zulks tegen uitkeering aan het zelfbestuur van eene jaarlijksche schade- loosstelling van f 2400 (twee duizend vierhonderd gulden); zul- lende dit bedrag worden verdeeld als volgt:

f 1800 (een duizend achthonderd gulden) aan den sultan van Tidore;

f 300 (driehonderd gulden) aan den radja van Sekar en

f 300 (driehonderd gulden) aan den radja van Atti-Atti-Onim.

Aldus ten dage en jare voorschreven te Soasio (Tidore) over- eengekomen, in viervoud opgemaakt, onderteekend, bezegeld

en plechtig beëdigd door Zijne Hoogheid den sultan van Tidore en zijne landsgrooten, in tegenwoordigheid van mij resident voornoemd.

(w. g.) HORST.

Stempel en handteekeningen van den sultan van Tidore en zijne landsgrooten.

Dit suppletoir contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 12den Juni 1902, onder voorbehoud dat deze over- eenkomst, in verband met de voor de inlijving bij het tolge- bied door het Gouvernement te treffen maatregelen, eerst op een nader te bepalen datum ten uitvoer zal worden gelegd.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

BATJAN.

SUPPLETOIR CONTRACT.

N°. 32.

SUPPLETOIR CONTRACT MET BATJAN.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië het recht te verzekeren tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnzen en haven- en ankeragegelden zoomede tot uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie in het geheele sultanaat Batjan en onderhoorigheden zoo is op heden den 25sten Mei 1900 tusschen ons, dr. DIRK WILLEM HORST, resident van Ternate en onderhoorigheden ten deze handelende voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, en ASSOELTHAN IBNOESOELTHAN ALMAHFOEDL BIFADLIL-LAHIL MALIKIL WAHAB SIRADJOEL MOELKI AMIROEDINI WAHOEWA PATRA MOHAMAD OESMAN SJAH SULTAN van Batjan en onderhoorigheden en zijne landsgrootten, onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal overeengekomen als volgt.

Eenig artikel.

Door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement wordt van den sultan en de landsgrootten van Batjan en onderhoorigheden overgenomen het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnzen en haven- en ankeragegelden zoomede tot uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie in het geheele sultanaat Batjan en onderhoorigheden en zulks tegen uitkeering aan het zelfbestuur van eene jaarlijksehe schadeloosstelling van f 1 200 (een duizend tweehonderd gulden); zullende dat bedrag worden verdeeld als volgt:

f 600 (zeshonderd gulden) aan den sultan van Batjan en onderhoorigheden en

f 600 (zeshonderd gulden) te storten in de sultanaatskas.

Alle door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen, betreffende rechten, belastingen en verpachtingen en in het algemeen betreffende alle inkomsten van het Gouvernement hoe ook genaamd, zullen ook van verbindende kracht zijn voor de ingezetenen, zonder onderscheid, van die plaatsen in het sultanaat van Batjan, waar zoodanige inkomsten aan het Gouvernement zijn of eventueel zullen worden afgestaan.

Aldus ten dage en jare voorschreven te Laboeha (Batjan) overeengekomen, in viervoud opgemaakt, onderteekend, bezegeld en plechtig beëdigd door Zijne Hoogheid den sultan van Batjan en zijne landsgrootten in tegenwoordigheid van mij resident voornoemd.

(w. g.) HORST.

Stempel en handteekeningen
van den sultan van Batjan en
zijne landsgrootten.

Dit suppletoir contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 12den Juni 1902, onder voorbehoud dat deze overeenkomst, in verband met de voor de inlijving bij het tolgebied door het Gouvernement te treffen maatregelen, eerst op een nader te bepalen datum ten uitvoer zal worden gelegd.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,
(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,
A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TERNATE.

SUPPLETOIR CONTRACT.

N°. 33.

SUPPLETOIR CONTRACT MET TERNATE.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen aan het Gouvernement van Nederlansch-Indië het recht te verzekeren tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnzen in het sultanaat van Ternate met uitzondering van de landschappen Banggaai en Temboekoe te samen vormende de afdeeling Banggaai der residentie Ternate en onderhoorigheden zoomede tot heffing van haven- en ankeragegelden en uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie in het geheele sultanaat voornoemd, zoo is op heden den 13den Juni 1900 tusschen ons dr. DIRK WILLEM HORST resident van Ternate en onderhoorigheden ten deze handelende voor en namens het Gouvernement van Nederlansch-Indië en ASSOELTHAN TADJOEL MAHSOEL BUNAJATILLAHILHANAN SIRADJOEL MOEKI AMIROEDDIN ISKANDAR MOENAWAROESSADIK WAHOEWAMINALADILIN SJAH POETRA AJANHAR sultan van Ternate en zijne landsgrooten, onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal overeengekomen als volgt.

Eenig artikel.

Door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement wordt van den sultan en de landsgrooten van Ternate overgenomen het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnzen in het sultanaat van Ternate met uitzondering van de landschappen Banggaai en Temboekoe te samen vormende de afdeeling Banggaai der residentie Ternate en onderhoorigheden zoomede tot heffing van haven- en ankeragegelden en uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie in het geheele sultanaat voornoemd en zulks tegen uitkeering aan het zelfbestuur van eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 1200 (één duizend tweehonderd gulden).

Aldus ten dage en jare voorschreven te Ternate overeengekomen in viervoud opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig

beëdigd door Zijne Hoogheid den sultan van Ternate en zijne landsgrooten, in tegenwoordigheid van mij resident voornoemd.

(w. g.) HORST.

Stempel en handteekeningen
van den sultan van Ternate en
zijne landsgrooten.

Dit suppletoir contract is goedgekeurd en bekrachtigd op beden den 12den Juni 1902 onder voorbehoud dat deze overeenkomst, in verband met de voor de inlijving bij het tolgebied door het Gouvernement te treffen maatregelen, eerst op een nader te bepalen datum ten uitvoer zal worden gelegd.

De Gouverneur-Generaal van Nederlansch-Indië,
(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,
De Algemeene Secretaris,
(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,
De Gouvernements-Secretaris,
(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,
De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,
A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TIDORE, BATJAN, TERNATE.

NOTA VAN TOELICHTING

N°. 34.

Bij de hierbij overgelegde suppletoire overeenkomsten is tegen eene jaarlijksche schadeloostelling van f 4800, aan het Gouvernement het recht verzekerd tot het heffen van in- en uitvoerrechten en accijnsen in het gebied der zelfbesturen van Tidore, Batjan en Ternate, met uitzondering, wat dit laatste gebied betreft, van de landschappen Banggai en Temboekoe, te zamen vormende de afdeeling Banggai (1), alsmede het recht tot het heffen van haven- en ankeragegelden en tot uitoefening van het havenbeheer en de havenpolitie in het geheele gebied dier zelfbesturen. Bovendien is betreffende de toepasselijkheid onzer belastingverordeningen in de overeenkomst met Batjan eene bepaling opgenomen van denzelfden aard als voorkomt in art. 28 van het contract met Ternate van 30 October

(1) Het recht tot deze heffing in de afdeeling Banggai werd reeds aan het Gouvernement ove gedragen bij het suppletoire contract met Ternate van 10 Maart 1899 (Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten Generaal, Zitting 1899—1900. — 151, n°. 15).

1880 (2) en in art. 31 van het contract met Tidore van 22 October 1894. (3)

De nieuwe overeenkomsten zijn goedgekeurd en bekrachtigd bij Indisch besluit van 12 Juni 1902 n. 40, onder voorbehoud dat zij, in verband met de voor de inlijving bij het tolgebied door het Gouvernement te treffen maatregelen, eerst op een nader te bepalen datum ten uitvoer zullen worden gelegd. Ofschoon met de kosten dezer overneming reeds rekening werd gehouden bij de Indische begrooting voor 1902 (zie n. 34 der Gedrukte stukken), heeft de inlijving van deze landschappen — de afdeeling Banggai uitgezonderd — bij het Nederlandsch-Indische tolgebied nog niet plaats gehad (zie bladz. 5 van de Memorie van Toelichting betreffende de Indische begrooting voor 1903).

(2) Gedrukte stukken van de Tweede Kamer der Staten Generaal, Zitting 1881—1882. — 100, n°. 16.

(3) Idem 1900—1901. — 169, n°. 28.

Ovcreenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.

VERKLARINGEN VAN EENIGE ZELFBESTURENDE LANDSCHAPPEN
IN DE RESIDENTIE TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.

N°. 35

VERKLARING.

Ik ondergeteekende . . . . .
radja van . . . . . verklaar dat met uitzondering
van de bestaande heffingen het recht tot het heffen van belastingen bij het Nederlandsch-Indisch Gouvernement berust en dat dat Gouvernement bevoegd is de bestaande heffingen ten allen tijde tegen schadeloosstelling over te nemen.

Deze verklaring in viervoud opgemaakt is door mij met goedvinden mijner landsgrooten afgegeven.

Bovenstaande verklaring (behoudens enkele afwijkingen in de noten hierna vermeld) is gesloten met elk der bestuurders wier namen hieronder worden vermeld, evenals de namen der door hen beheerde landschappen, de dagteekening der verklaringen en van de Gouvernementsbesluiten, waarbij zij zijn goedgekeurd en bekrachtigd.

Nummers.	Namen van de bestuurders door wie de verklaring is afgelegd.	Namen van de door hen bestuurde landschappen.	Dagteekening van de verklaring.	Dagteekening der bekrachtigingsbesluiten.
<i>Eiland Timor.</i>				
1.	BAKIE MANOCH, radja,	Amfoeang Timau,	8 September 1901.	2 Mei 1902.
2.	LISI MANOE AOE NONI, ten rechte ANNA ELISABETH AONONI, radja,	Amfoeang Naiklioë,	3 " "	21 December 1901.
3.	GAPIEL PARERA, fettor, waarnemend radja,	Djeniloë,	2 " "	Idem.
4.	DEANG MANAS, radja,	Koepang,	20 Augustus "	Idem.
5.	RASI KORO, radja,	Amarassi,	5 October "	Idem.
6.	DATOE MAOEK, radja,	Silawang,	2 September "	Idem.
7.	NAI BAKI EBBENONI, fettor,	Takaip,	30 Juli "	Idem.
8.	OESI ANAPAH, radja,	Beboki	12 September "	29 Mei 1902.
<i>Eiland Roti.</i>				
9.	PAULUS ADOE TOENGG, radja,	Dengka,	1 Augustus 1901.	21 December 1901.
10.	PAULUS DAE PANI, radja,	Baï,	31 Juli "	Idem.
11.	ALEXANDER NERO LENGGOE, radja,	Bilba,	21 " "	Idem.
12.	SOLEMAN DAIK, radja,	Lelenoek,	Idem.	Idem.
13.	JOSEF WILLEM JOHANNES, radja,	Landoe,	19 " "	Idem.
14.	SOLEMAN MANUBULU, radja,	Korbaffo,	18 " "	Idem.
15.	JONAS NICOLAAS MESAK, radja,	Thie,	4 Augustus "	Idem.
16.	FREDERIK SJOEN, radja,	Oëpao,	20 Juli "	Idem.
17.	JOHANNES JEREMIAS AMALO, radja,	Termano,	16 " "	Idem.
18.	HENDRIK KOTTING, radja,	Daoeh,	30 " "	Idem.
19.	DANIEL NDOEN, radja,	Dehla,	5 Augustus "	Idem.
20.	DANIEL PETRUS ZACHARIAS, radja,	Karadjaan Empat,	25 Juli "	Idem.
21.	POLI LIOE, fettor,	Dioe,	21 " "	Idem.
22.	PETRUS NAHUN LELI, radja,	Ringouw,	19 " "	Idem.
23.	THOMAS MESAK GIRI, radja, (1)	Oe Nale,	21 November "	22 Maart 1902.

Num- mers.	Namen van de bestuurders door wie de verklaring is afgelegd.	Namen van de door hen bestuorde landschappen.	Dagteekening van de verklaring.	Dagteekening der bekrachtigings- besluiten.
<i>Eiland Savoe.</i>				
24.	AMA TENGA DOKO, radja,	Mesara,	26 Juni 1901.	21 December 1901.
25.	AMA PIGA DJARA, radja,	Timoe,	Idem.	Idem.
26.	HENDRIK RATOE MANOE, radja,	Lia E,	Idem.	Idem.
27.	ELIAS LOEDJI RADJA PONO, radja,	Seba,	29 October 1901.	29 Mei 1902.
<i>Eiland Randjoewa.</i>				
28.	AMA LONIE KOEDJIE, radja,	Randjoea,	26 Juni 1901.	21 December 1901.
<i>Eiland Pantar.</i>				
29.	SALAMA, radja,	Blagar,	22 Augustus 1901.	21 December 1901.
30.	KOELIEAMAN, radja,	Barnoesa,	Idem.	Idem.
31.	SINOE, waarnemend radja,	Pandai,	Idem.	2 Mei 1902.
<i>Eiland Alor.</i>				
32.	MALAEKARIE, radja,	Poeriman,	31 Augustus 1901.	21 December 1901.
33.	MAOE TOEKOE, radja,	Kolana,	22 " "	Idem.
34.	KAMOESIE KAMOESIEWENG, radja,	Erana en Batoelolong,	31 " "	Idem.
35.	TOELIMAO, radja,	Alor,	22 " "	Idem.
36.	GO AMALE I, radja,	Koei,	Idem.	Idem.
37.	LA KOESIE, radja,	Mataroe,	Idem.	Idem.
<i>Eiland Flores.</i>				
38.	LAESOE, alias POEA NOTEH, radja,	Eudeh,	3 September 1901.	21 December 1901.
39.	SILA POEA ATOR, radja,	Rioeng,	17 Augustus "	Idem.
<i>Eiland Solor.</i>				
40.	ADIE, radja,	Lamahala,	21 Juli 1901.	21 December 1901.
41.	KALAKE, radja,	Lawajong,	20 " "	Idem.
42.	LIWOE, radja,	Lauakera,	Idem.	Idem.
<i>Eiland Adoenara.</i>				
43.	PATIENG BELO, radja,	Trong,	24 Juli 1901.	21 December 1901.
44.	ARKIANG KAMEA, radja,	Adoenara,	21 " "	Idem.
<i>Eiland Soemba.</i>				
45.	OEMBOE LAI SOEMBOE, alias OEMBOE GALA LILI, radja,	Tai Manoek,	14 October 1901.	29 Mei 1902.
46.	OEMBOE DJANGGATERA, alias OEMBOE LAI DOENDOE, radja,	Kepoendoe,	13 October 1901.	Idem.
47.	OEMBOE TIMBANG, radja,	Napoe,	Idem.	Idem. (1)
48.	OEMBOE HINA HANGGOE WALI, radja,	Menjeli,	8 November 1901.	Idem.
49.	OEMBOE TANGGA TEOL ATTAKAWAWO, radja,	Waidjeloe,	Idem.	Idem.
50.	OEMBOE HINA MAROEMATA, radja,	Rendeh,	7 November 1901.	Idem.
51.	OEMBOE HIA HAMATAKE, radja,	Melolo,	23 October "	Idem.
52.	OEMBOE POMBOE SARMANIE, radja,	Memboro,	11 December "	Idem. (2)

Nummers.	Namen van de bestuurders door wie de verklaring is afgelegd.	Namen van de door hen bestuurde landschappen.	Dagteekening van de verklaring.	Dagteekening der bekrachtigingsbesluiten.
53.	RATOE AMA BOELOE, radja,	Tanah Laoera (Ketewer),	12 December 1901.	29 Mei 1902. (3)
54.	RATOE LOGE KENDOEA, radja,	Kodi-Besar,	13 " "	Idem.
55.	RATOE SIMBA DONDONG, radja,	Kodi-Melagar,	Idem.	Idem. (4)
56.	OEMBOE TOENGGOE NAMOEPARAIN, radja,	Taboendoeng, Bata Kapedoe, Kambara, Soedoe en Kadoemboe.	5 Juli 1902.	8 November 1902. (5)
<i>Eiland Lomblen.</i>				
57.	BAHA, radja,	Labala,	18 Maart 1902.	29 Mei 1902.
<i>Eiland Flores.</i>				
58.	DON JOSEPHUS XIMENIEDA SYLVA, radja,	Sikka,	17 Maart 1902.	29 Mei 1902. (6)
59.	DON SALIPI DA SILVA, radja,	Nita,	Idem.	Idem. (7)
60.	NA' E, radja,	Kangaë en onderhoorigheden,	9 December "	13 Februari 1903. (8)
61.	DON LORENCO DIAS VIERRA GODINHO, radja,	Larantoea,	14 November "	Idem.
	(1) In deze verklaring ontbreekt de tweede alinea.			

(1) Bij deze verklaring staat tusschen de eerste en laatste alinea nog het volgende:

„Al dadelijk sta ik tegen eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 250 (tweehonderd vijftig gulden) aan het Gouvernement af het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en van haven- en ankeragegelden van elk vaartuig dat de kusten van mijn gebied aandoet. „Van deze overdracht is nitgesloten de thans bestaande heffing van f 2,50 (twee gulden vijftig centen) voor elk verkocht en verscheept paard.”

(2) Bij deze verklaring staat tusschen de eerste en laatste alinea nog het volgende:

„Al dadelijk sta ik tegen eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 25 (vijf en twintig gulden) aan het Gouvernement af het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en van haven- en ankeragegelden van elk vaartuig dat de kusten aandoet. „Van deze overdracht is uitgesloten de thans bestaande heffing van f 2,50 (twee gulden vijftig cent) voor elk verkocht en verscheept paard.”

(3) Bij deze verklaring staat tusschen de eerste en laatste alinea nog het volgende:

„Al dadelijk sta ik tegen eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 30 (dertig gulden) aan het Gouvernement af het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en van haven- en ankeragegelden van elk vaartuig dat de kusten aandoet. „Van deze overdracht is uitgesloten de thans bestaande heffing van f 0,50 (vijftig cent) voor elk verkocht en verscheept paard.”

(4) Bij deze verklaring staat tusschen de eerste en laatste alinea nog het volgende:

„Al dadelijk sta ik tegen eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 50 (vijftig gulden) aan het Gouvernement af het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en van haven- en ankeragegelden van elk vaartuig dat de kusten van mijn gebied aandoet.”

(5) In deze verklaring staat tusschen de eerste en laatste alinea nog het volgende:

„Al dadelijk sta ik tegen eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 300 (driehonderd gulden) aan het Gouvernement af het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en van haven- en ankeragegelden van elk vaartuig dat de kusten van mijn gebied aandoet waartoe ook behoort de havenplaats Waingapoe.

„Van deze overdracht is uitgesloten de thans bestaande heffing van f 3 (drie gulden) voor elk verkocht en verscheept paard.”

(6) In deze verklaring staat tusschen de eerste en laatste alinea nog het volgende:

„Al dadelijk sta ik tegen eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 100 (eenhonderd gulden) aan het Gouvernement af het recht tot het heffen van een bedrag van f 0,50 (vijftig cent) per opvarende van die prauw, die de kusten van mijn gebied, waaronder de havenplaats Maumerie aandoet.”

(7) In deze verklaring staat tusschen de eerste en laatste alinea nog het volgende:

„Al dadelijk sta ik tegen eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 60 (zestig gulden) aan het Gouvernement af het recht tot het heffen van een bedrag van f 0,50 (vijftig cent) per opvarende van elke prauw, die de kusten van mijn gebied, waaronder de havenplaats Hubbing aandoet.”

(8) In deze verklaring staat tusschen de eerste en laatste alinea nog het volgende:

„Al dadelijk sta ik tegen eene jaarlijksche schadeloosstelling van f 250 (tweehonderd vijftig gulden) aan het Gouvernement af het recht tot het heffen van een bedrag van f 0,50 (vijftig cent) per opvarende van elke prauw die de kusten van mijn gebied aandoet.”

(9) De verklaringen sub 47, 52, 53, 55, 56, 58, 59 en 60 zijn goedgekeurd en bekrachtigd onder voorbehoud dat zij, in verband met de voor de inlijving bij het tolgebied door het Gouvernement te treffen maatregelen eerst op een nader te bepalen datum zullen worden ten uitvoer gelegd.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TIMOR EN ONDERHOORIGHEDEN.

NOTA VAN TOELICHTING.

Nº. 36.

In de jaren 1901 en 1902 zijn door verschillende zelfbesturen in de residentie Timor en onderhoorigheden verklaringen afgelegd inhoudende dat, met uitzondering van de bestaande heffingen, het recht tot het heffen van belastingen bij het Gouvernement berust en dat het Gouvernement bevoegd is om de bestaande heffingen te allen tijde tegen schadeloostelling over te nemen.

Op de eilanden Soemba en Flores hebben de zelfbesturen van Napoe, Memboro, Tanah Laoera (Ketewer), Kodi Melagar, Taboendoeng (met Batoe Kapedoe, Kambora Soeda en Kadoemboe), Sikka, Nita en Kangaë al dadelijk er in toegestemd om tegen eene schadeloostelling van f 1065 's jaars aan het Gouvernement af te staan het recht tot het heffen van in- en uitvoerrechten en van haven en ankeragegelden. Met de kosten van deze overneming is rekening gehouden bij de Indische begrooting voor 1903. (Hoofstuk II Afdeling III onderafdeling 27a.)

De verklaringen van de acht laatstgenoemde zelfbesturen zijn goedgekeurd en bekrachtigd onder voorbehoud, dat zij in verband met de voor de inlijving bij het tolgebied door het Gouvernement te treffen maatregelen, eerst op een nader te bepalen datum zullen worden ten uitvoer gelegd.

Het heeft geen nut al deze verklaringen, welke behoudens enkele afwijkingen alle gelijkkluidend zijn, over te leggen. Daarom is de inhoud van een der verklaringen weergegeven met vermelding in een daarbij gevoegden staat van de namen der bestuurders van elk der landschappen door wie zij zijn afgelegd, van de dagtekening der verklaringen en van de besluiten der Indische Regeering, waarbij zij zijn goedgekeurd en bekrachtigd. Voor zoover de door sommige bestuurders afgelegde verklaringen in eenig opzicht van het medegedeeld model afwijken is daarvan achter den staat melding gemaakt.

Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den Oost-Indischen Archipel.

SANGGAR,

CONTRACT EN AKTE VAN BEVESTIGING.

N°. 37.

CONTRACT MET SANGGAR.

Nademaal het wenschelijk is voorgekomen om de wederzijdsche rechten en verplichtingen tusschen het Nederlandsch-Indisch Gouvernement en den bestuurder van Sanggar meer dan in de bestaande overeenkomsten in overeenstemming te brengen met de eischen van den tegenwoordigen tijd, zoo is op heden den 16den Juli 1901, overeenkomende met den 29sten Rabioelawal 1319 der Mohamedaansche jaartelling, onder nadere goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, tusschen ons GERRIT WILLEM WOLTER CAREL baron van HOEVELL, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, ten deze handelende voor en namens het Nederlandsch-Indisch Gouvernement, en ABDULLAH bestuurder van Sanggar met zijne landsgrooten (hadatsleden) overeengekomen als volgt.

Artikel een.

Evenals hunne voorgangers verklaren ook de tegenwoordige bestuurder en de landsgrooten van Sanggar, dat dit landschap behoort tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië en dat zij mitsdien Hare Majesteit de Koningin der Nederlanden, vertegenwoordigd door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, als wettige opperbeïdster erkennen.

Zij beloven derhalve aan het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en aan deszelfs vertegenwoordigers trouw, gehoorzaamheid en onderwerping.

Artikel twee.

Het gebied van het landschap Sanggar wordt begrensd ten westen, ten zuiden en ten oosten door het landschap Dompou en overigens door de zee.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar verklaren zich onvoorwaardelijk te zullen onderwerpen aan de beslissing van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in alle gevallen van grensgeschil met Dompou.

Artikel drie.

De bestuurder van Sanggar noch zijne landsgrooten zullen het landschap ooit aan eenige andere natie dan de Nederlandsche overgeven, noch met eenige andere mogendheid, hetzij Oostersche of Westersche, noch met eenigen onderdaan van zoodanige natie eenig verbond of eenige overeenkomst aangaan of briefwisseling houden, noch geschenken of zendelingen ontvangen van of zenden aan zoodanige mogendheid of zoodanigen onderdaan, noch toelaten dat zulks door of namens hunne kinderen of andere bloedverwanten of door of namens hunne onderdanen plaats vinde.

Artikel vier.

Ingeval van overlijden van den bestuurder, geven de landsgrooten (hadatsleden) door tusschenkomst van den met het gezag te Bima belasten ambtenaar daarvan onverwijld kennis aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden en wordt het bestuur des lands voorloopig gevoerd door den voornaamste der landsgrooten (den Rijksbestierder) in afwachting dat door het Gouvernement een vervanger zal zijn bevestigd.

Artikel vijf.

De landsgrooten en mindere hoofden des lands zullen den bestuurder in de nakoming zijner verplichtingen trouw ter zijde staan, hem eerbiedigen en zijne bevelen gehoorzamen voor zoover die strekken tot welzijn van land en volk en niet strijden met de bevelen van het Gouvernement.

Zij die daarin onwillig en ongehoorzaam zich betoonen, zullen van hunne posten ontzet en naar bevind van zaken gestraft worden.

Bij verschil van gevoelen doet de gouverneur van Celebes en onderhoorigheden uitspraak.

Artikel zes.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar zullen den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden als den vertegenwoordiger van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement eerbiedigen en gehoorzamen en mitsdien alleen met hem, dan wel met de onder hem dienende ambtenaren in overleg treden omtrent alle aangelegenheden, de wederzijdsche belangen betreffende.

Zij zullen zonder zijn medeweten of voorafgaand overleg met hem, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement geen brieven noch gezantschappen afzenden.

Artikel zeven.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar zullen met het Nederlandsch-Indisch Gouvernement steeds vrede en oprechte vriendschap onderhouden en dat Gouvernement, waar noodig, op eerste aanvraag met alle in hun bereik zijnde middelen hulp verleenen door het leveren van manschappen, arbeiders, dragers en roeiers, wapenen en vaartuigen en zulks tegen zoodanige vergoeding als het Gouvernement billijk zal achten.

Zij verbinden zich evenzeer vrede en vriendschap te onderhouden met de naburige of andere tot het grondgebied van Nederlandsch-Indië behorende inlandsche landschappen en zullen mitsdien zonder voorkennis en toestemming van het Gouvernement van Nederlandsch-Indië, tegen zoodanige landschappen geen vijandelijkheden plegen, noch daartoe uitrustingen of voorbereidselen maken noch versterkingen binnen het landschap Sanggar opwerpen.

Ook zullen zij zich niet mengen in de aangelegenheden van inboorlingen van hun land, die in naburige landschappen mochten gevestigd zijn.

Versterkingen, die met voorkennis van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement binnen het landschap Sanggar mochten bestaan of nader opgericht worden, zullen op eerste aanzegging van dat Gouvernement geslecht worden.

Artikel acht.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar zoomede hunne onderdanen zullen, zoo te land als ter zee, de Nederlandsche vlag voeren en niet toelaten dat in plaats van deze of nevens deze eene andere gevoerd wordt.

Artikel negen.

De bestuurder en de landsgrooten zullen, in overleg met 's Gouvernements gezagvoerende ambtenaren, met rechtvaardigheid regeeren, het welzijn des volks bevorderen, den landbouw,

de nijverheid, den handel en de scheepvaart en alle overige wettige en nuttige bronnen van volksbestaan beschermen en bevorderen, in bescherming nemen en doen beschermen allen, die met vergunning van het Gouvernement binnen het landschap Sanggar zich gevestigd hebben of aldaar tijdelijk verblijf houden, alle handelaren, onderdanen van het Gouvernement, zoomede in het algemeen alle handelaren, zonder onderscheid, die in het landschap ten handel komen.

Alle den handel belemmerende gebruiken zullen mitsdien in het landschap Sanggar afgeschaft en verboden zijn.

Aan de handelaren van dat landschap worden met betrekking tot den handel op alle landen onder het bestuur van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement wederkeerig dezelfde rechten verzekerd, die onderdanen van het Gouvernement genieten.

Hunne vaartuigen moeten voorzien zijn van een door den bestuurder uit te reiken zeebrief of van een jaarpas, opgemaakt volgens de betrekkelijke voorschriften, welke stukken echter niet zullen worden uitgereikt dan in overeenstemming met den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, die ze daartoe mede ondertekenen zal.

Artikel tien.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar verbinden zich om aan Europeanen en andere westersche of oostersche vreemdelingen geen gronden af te staan en hunne toelating of vestiging buiten de havens van dat landschap niet te vergunnen zonder voorkennis en vooraf verkregen toestemming van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Handelaren zullen echter in de havens van dat landschap worden toegelaten en aldaar verblijf mogen houden zonder die voorkennis en toestemming zoolang zij de orde en rust niet verstoren, zullende van hun meer dan drie maanden voortgezet verblijf in die havens door den bestuurder en de landsgrooten door tusschenkomst van den met het gezag te Bima belaste ambtenaar kennis moeten worden gegeven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

Het Gouvernement van Nederlandsch-Indië behoudt zich de bevoegdheid voor, om ten aanzien van de toelating en vestiging van chineezen en andere oostersche vreemdelingen in het landschap Sanggar te allen tijde zoodanige verordeningen uit te vaardigen als het in het algemeen belang van Nederlandsch-Indië of in het bijzonder belang van dat landschap zal noodig achten.

Personen, die zonder verlof zich hebben verwijderd uit 's Gouvernements militairen of maritiemen dienst, voortvluchtige veroordeelden of misdadigers en dergelijken zullen door den bestuurder van Sanggar in geen geval binnen dat landschap geduld, maar overwijd aan het Gouvernement uitgeleverd worden indien zij zich daar vertoonen en zulks ook zonder dat hunne uitlevering in elk voorkomend geval geëischt wordt.

Artikel elf.

Het recht tot het verlenen van vergunningen tot het doen van mijnbouwkundige opsporingen, alsmede tot het verlenen van concessies tot mijnontginning en tot ondernemingen van landbouw in het gebied van Sanggar, berust geheel bij het Gouvernement, dat echter steeds vooraf het Inlandsch zelfbestuur ter zake zal raadplegen en daarenboven vooraf een onderzoek zal doen instellen naar de rechten van derden op de gronden, benoodigd voor mijnbouwkundige opsporing, mijnontginning of voor eenige onderneming van landbouw, terwijl het bij eventuele beschikking over zoodanige gronden, voor billijke schadeloosstelling door den concessionaris zal zorgdragen. Van de voor concessies tot mijnontginning door het Gouvernement te heffen cijns en vast recht en van den door ondernemingen van landbouw op te brengen pacht- of huurschat, zal steeds de helft ten behoeve van het zelfbestuur worden afgestaan.

Het Gouvernement behoudt zich wijders het recht voor om voor eigen rekening mijnbouwkundige opsporingen, mijnontginningen en ondernemingen van landbouw in het gebied van Sanggar te doen aanvangen en voortzetten, behoudens billijke schadeloosstelling, wanneer daartoe aanleiding bestaat.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar beloven zoodanige ondernemingen steeds zooveel mogelijk te bevorderen.

De door den wetgever van Nederlandsch-Indië vastgestelde of nader uit te vaardigen verordeningen en bepalingen betreffende opsporing en ontginning van delfstoffen zijn voor het landschap Sanggar en zijne ingezetenen van verbindende kracht.

Artikel twaalf.

Al de door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement in omloop gebrachte muntsoorten zullen ook in het landschap Sanggar tegen den wettigen koers gangbaar zijn.

Artikel dertien.

Als onderdanen van den bestuurder van Sanggar worden beschouwd alle personen, van welken landaard ook, die in dat landschap verblijf houden en niet behooren tot eene der in het volgende artikel omschreven categoriën.

Artikel veertien.

Als rechtstreeksche onderdanen van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement worden in het landschap Sanggar beschouwd:

- 1°. alle Europeanen en daarmede gelijkgestelden;
- 2°. alle bedienden van Europeanen en daarmede gelijkgestelden, voor zooverre zij niet behooren tot de inheemsche bevolking van het Gouvernement Celebes en onderhoorigheden;
- 3°. alle personen in dienst van het Gouvernement, onverschillig van welken landaard;
- 4°. alle gewezen dienaren van het Gouvernement, niet behorende tot de inheemsche bevolking van het Gouvernement Celebes en onderhoorigheden;
- 5°. alle chineezen en andere vreemde oosterlingen;
- 6°. alle andere niet tot de inheemsche bevolking van het Gouvernement Celebes en onderhoorigheden behorende personen, gevestigd op ondernemingen van land- of mijnbouw, die gedreven worden door onderdanen van het Gouvernement;
- 7°. allen die den Christelijken godsdienst belijden.

Gouvernements onderdanen zijn als zoodanig onderworpen aan de rechtspraak der Gouvernements-rechtbanken en rechters.

Wanneer zij, verdacht van eenig misdrijf of eenige overtreding binnen Sanggar zijn opgevat, worden zij door den bestuurder door tusschenkomst van den met het gezag te Bima belaste ambtenaar, aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden uitgeleverd.

Artikel vijftien.

Aan de rechtspraak der rechtbanken en rechters van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zijn mede onderworpen onderdanen van den bestuurder van Sanggar die:

te zamen met onderdanen van het Gouvernement aan misdrijven of overtredingen zich schuldig maken;

misdrijven plegen tegen het Gouvernement, deszelfs ambtenaren, militairen of andere onderdanen of wel ten aanzien van deszelfs eigendommen of die van deszelfs onderdanen;

procedeeren in zaken van handel en nijverheid of andere civiele gedingen waarin onderdanen van het Gouvernement betrokken zijn;

dan wel zich schuldig maken aan misdrijven en overtredingen ten aanzien van den in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie in het landschap Sanggar.

Ook de straf- en rechtsvorderingen ter zake van misdrijven en overtredingen met betrekking tot telegraaflijnen en kabels, hetzij deze liggen binnen of buiten het gebied van het landschap Sanggar, gepleegd door onderdanen van den bestuurder, zullen worden berecht door de Nederlandsch Indische rechtbanken en rechters en naar de Nederlandsch Indische wetten.

De ambtenaren van het Gouvernement zijn bevoegd tot opsporing van bovenbedoelde misdrijven en overtredingen en zullen daarin door den bestuurder en de landsgrooten van Sanggar steeds zooveel mogelijk worden bijgestaan.

De bestuurder en de landsgrooten zullen de vonnissen, in de bovenbedoelde gevallen uitgesproken, steeds eerbiedigen en de uitvoering daarvan bevorderen.

Artikel zestien.

In de gevallen waarin volgens het bepaalde bij het voorgaand artikel, onderdanen van den bestuurder voor de rechtbanken van het Nederlandsch Indisch Gouvernement te recht staan,

zal de bestuurder bevoegd zijn in persoon of bij gemachtigde zitting te nemen in de rechtbank, voor welke de zaak van zijn onderdaan wordt behandeld, ten einde daarover zijn gevoelen uit te spreken.

Artikel zeventien.

De rechtsmacht van den bestuurder en de landsgrooten bepaalt zich tot de bevolking van Sanggar, niet behoorende tot 's Gouvernements onderdanen en behoudens het reeds bepaalde in artikel vijftien.

Civiele zaken worden volgens 's lands gebruik afgedaan.

In crimineele zaken wordt het beginsel gehuldigd, dat elk misdadiger zal worden gestraft volgens de wetten van en op het land waar hij zijn misdaad of overtreding gepleegd heeft, met dien verstaande, dat verminkende of martelende straffen, waaronder ook de straf van rottanslagen wordt begrepen, niet mogen worden toegepast.

Het recht om personen wegens politieke redenen buiten het gebied van het landschap Sanggar te verwijderen, berust uitsluitend bij den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, behoudens de bevoegdheid van den bestuurder om tot zoodanigen maatregel, voorstellen aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden te doen.

De bestuurder en de landsgrooten behouden echter de bevoegdheid om op personen, behoorende tot hunne onderdanen, verwijdering uit het landschap Sanggar als straf wegens misdrijven, begaan in dat landschap, toe te passen.

In die gevallen wordt, nadat de beschuldigde behoorlijk in zijne verdediging gehoord is, de verbanning gelast bij een door den bestuurder en de landsgrooten uit te vaardigen vormelijk bevelschrift dat echter voor de ten uitvoerlegging door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië moet zijn goedgekeurd, die ook de plaats aanwijst, waar de banneling verblijf zal houden.

Vonnissen, waarbij de beklagde door den bestuurder en de landsgrooten veroordeeld is tot dwangarbeid en verbanning buiten het landschap gedurende den tijd welken die dwangarbeid duren zal, zijn niet onderworpen aan de goedkeuring van den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, maar worden door tusschenkomst van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden den directeur van justitie ter strafplaats-aanwijzing aangeboden.

Artikel achttien.

In het landschap Sanggar zijn menschenroof, slavenhandel en in- en uitvoer van slaven verboden en zullen die misdadige bedrijven door den bestuurder en de landsgrooten binnen hun land niet geduld, maar met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengegaan worden.

Zij verbinden zich hunne medewerking te zullen verlenen aan de maatregelen, die het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zal nemen om tot eene algeheele afschaffing van de slavernij in hun gebied te geraken.

Tot verzekering der rechten van zoodanige personen, die tot waarborg van schuld als pandelingen zich mochten hebben gesteld, beloven de bestuurder en de landsgrooten te zullen waken en doen waken, dat zooveel mogelijk in hun land worden nageleefd de bepalingen door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met opzicht tot het pandelingschap vastgesteld, te zullen tegengaan en doen tegengaan alle onwettige en onbillijke aanhouding van personen als pandelingen en voorts krachtig te zullen medewerken tot de tragsgewijze afschaffing van het pandelingschap voor zooveel dat nog binnen hun land mocht bestaan.

Daartoe beloven de bestuurder en de landsgrooten in het bijzonder tegen te gaan en voor altijd af te schaffen het vroeger ingeslopen misbruik om vrije lieden voordurend in pandelingschap te houden en dat verband zelfs op hunne kinderen te doen overgaan.

Artikel negentien.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar zullen den zee- en rivierroof met alle in hun bereik zijnde middelen krachtadig tegengaan en doen tegengaan en geen schuilplaats noch eenige andere hulp of medewerking hoegenaamd verlenen, noch toelaten dat die verleend worden aan zee- of rivierrovers, noch aan personen, die hun bekend zijn of aangewezen worden als zoodanig bedrijf uit te oefenen of daarin betrokken te zijn.

Zij zullen degenen, die daaraan schuldig of medeplichtig N°. 174. 37—38.

bevonden worden, aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden uitleveren dan wel hen volgens de wetten en instellingen des lands doen terechtstellen naar gelang die schuldigen of medeplichtigen onder de jurisdictie van het Gouvernement dan wel die van den bestuurder en de landsgrooten staan.

Artikel twintig.

De bestuurder en de landsgrooten verbinden zich om aan alle schepen en vaartuigen, welke langs de kusten of langs de boorden der rivieren binnen het gebied van Sanggar in nood mochten vervallen, allen bijstand te verlenen, de schipbreukelingen te verzorgen en zich geen hunner goederen toe te eigenen, noch te gedoogen dat iemand, wie ook, zich die toeëigene.

Zij verbinden zich om schepen en vaartuigen of goederen welke aan het strand of langs de rivieren binnen het gebied van hun land mochten stranden of komen aandrijven of worden aangebracht en welker eigenaren onbekend zijn, te bergen dan wel ten voordeele van belanghebbenden, in het openbaar te verkoopen, indien die niet kunnen worden bewaard.

Van het stranden van schepen en vaartuigen of aanbrengen van aan het strand of uit de rivieren opgevischte goederen zullen de bestuurder en de landsgrooten onverwijld kennis geven aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De bestuurder en de landsgrooten kunnen hulp- en bergloon vorderen; waarvan het bedrag door hen zelve, naarmate van de moeite, wordt begroot.

Van die begrooting geven zij onverwijld, door tusschenkomst van den met het gezag te Bima belasten ambtenaar, kennis aan den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, die, na den bestuurder, de landsgrooten en andere belanghebbenden te hebben gehoord, bevoegd is haar te wijzigen zooals hem billijk zal voorkomen. Daarna kunnen de daarbij betrokkenen, ingeval zij zich door bedoelde begrooting, al dan niet door den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden gewijzigd, bezwaard gevoelen, door tusschenkomst van dien gouverneur de beslissing van den Gouverneur-Generaal inroepen, aan welke beslissing de bestuurder en de landsgrooten zich zullen onderwerpen.

Artikel een en twintig.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar verbinden zich om met alle middelen onder hun bereik of te hunner beschikking gesteld of nog te stellen, het volksonderwijs in hun gebied krachtadig te ondersteunen en te bevorderen.

Artikel twee en twintig.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar verbinden zich de vaccine onder hunne onderdanen toe te laten en te bevorderen.

Artikel drie en twintig.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar zullen zooveel in hun vermogen is, de teelt van voedingsgewassen en andere nuttige gewassen, als padi, cacao, koffie, enz., aanmoedigen en bevorderen.

Artikel vier en twintig.

De in- en uitvoer van vuurwapenen, buskruit en ammunitie, niet gedekt door eene schriftelijke vergunning van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden, zijn in het landschap Sanggar verboden.

De bestuurder en de landsgrooten verbinden zich de overtreders van dit verbod en de voorwerpen waarmede de overtreding gepleegd is, aan het Nederlandsch-Indisch Gouvernement uit te leveren.

Artikel vijf en twintig.

De bestuurder en de landsgrooten van Sanggar verbinden zich de op Bima aanwezige versterking van het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de zich daarin bevindende gebouwen, volgens oud gebruik met Bima en Dampo in behoorlijken staat te onderhouden, herstellen of vernieuwen.

Artikel zes en twintig.

De bestuurder en de landsgrooten erkennen dat door dit contract alle vroegere overeenkomsten door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement met de bestuurders van Sanggar gesloten —

voor zooverre die met het tegenwoordige contract in strijd zijn — zijn vervallen.

Omtrent hetgeen nader blijken mocht in het belang van land en volk regeling te behoeven, wordt voorts overeengekomen, dat partijen zich deswege in der minne zullen verstaan.

Aldus ten dage en jare in den aanhef vermeld, te Sanggar overeengekomen, in triplo opgemaakt, ondertekend, bezegeld en plechtig beëdigd door den bestuurder van Sanggar en zijne landsgrooten in tegenwoordigheid van mij, gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

(w. g.) G. VAN HOEVELF.

Handteekening en stempel van den bestuurder van Sanggar en van zijne landsgrooten.

In tegenwoordigheid van ons:

De gezaghebber van het Gouvernements stoomschip „Zwaan”,

(w. g.) BERMAN.

De 2de gecommiteerde voor inlandsche zaken,

(w. g.) W. H. BRUGMAN.

De civiele gezaghebber van Bima.

(w. g.) L. A. BRUGMAN.

Opgave van de havens van het landschap Sanggar bedoeld in art. 10 van het contract van 16 Juli 1901,

Laboewan Koreh of Pontimoro en Laboewan Kananga.

Sanggar, 16 Juli 1901.

Handteekening en stempel van den bestuurder van Sanggar en zijne landsgrooten.

AKTE VAN BEVESTIGING.

Nademaal in de plaats van den op den 22sten December 1900 overleden bestuurder van Sanggar La Kamena Daeng Andjong

overeekomstig de instellingen van dat landschap tot bestuurder is verkozen ABDULLAH.

En aangezien ABDULLAH voornoemd op heden Dinsdag den 16den Juli des jaars 1901, overeenkomende met den 29sten Rabiae-l-awal van het jaar 1319 der Mohamedaansche tijdrekening te Sanggar met het Gouvernement van Nederlandsch-Indië een nieuw contract waaraan deze akte is geannexeerd, gesloten en plechtig beëdigd heeft, zoo wordt voornoemde ABDULLAH bij deze door mij gouverneur van Celebes en onderhoorigheden onder nadere goedkeuring van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, in naam en van wege het Gouvernement van Nederlandsch-Indië plechtig bevestigd in zijne waardigheid van bestuurder van Sanggar.

Ten blijke waarvan deze akte opgemaakt en oudertekend is door mij gouverneur voornoemd.

(w. g.) G. VAN HOEVELL.

Ter ordonnantie van den gouverneur van Celebes en onderhoorigheden.

De 2de gecommiteerde voor inlandsche zaken.

(w. g.) W. H. BRUGMAN.

Dit contract en deze akte van bevestiging zijn goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 29sten October 1901.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements-Secretaris,

(get.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

SANGGAR.

NOTA VAN TOELICHTING.

N°. 38.

Van de vier landschappen Bima, Soembawa, Dampo, en Sanggar, waarin het onder het Gouvernement Celebes en onderhoorigheden ressorteerende eiland Soembawa verdeeld is, is het laatstgenoemde, in de landstaal Koreh (1) genoemd, het onbeduidendste. Het wordt ten Noorden begrensd door de zee, terwijl het aan de landzijde geheel door het landschap Dampo omgeven wordt.

Bij het Gouvernementsbesluit van 2 September 1866 n°. 27, is het grondgebied der door de vulkanische uitbarsting van den Tambora in April 1815 totaal verwoeste rijkjes Tambora en Papekat tusschen de landschappen Sanggar en Dampo verdeeld, waarbij Papekataan Dampo en Tambora aan Sanggar istogewezen.

Uitvoerige mededeelingen over Sanggar en de andere landschappen op Soembawa worden aangetroffen in het rapport (2)

(1) De naam Koreh is ontleend aan den heester *Calotropis gigantea*, die daar veelvuldig voorkomt. De inlander kent zijn land onder geen andere benaming.

(2) Opgenomen in de verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen Deel XXIII 1850.

van den natuurkundige H. ZOLLINGER, die in 1847 op last der Regeering het eiland bezocht.

Voor geschiedkundige bijzonderheden wordt verwezen naar de Nota van Toelichting op de akte van bevestiging van den vorigen bestuurder van Sanggar LA KAMENA DAENG ANDJONG van 26 Juli 1869. (3)

Deze bestuurder, die bij zijn optreden het contract van 14 Augustus 1858 (4) hernieuwde, overleed op 22 December 1900 in den ouderdom van ruim 80 jaar en werd door zijn oudsten wettigen zoon ABDULLA opgevolgd. Op 16 Juli 1901 is deze, blijkens de hierbij overgelegde akte van bevestiging, in zijne nieuwe waardigheid bevestigd, nadat met hem het mede hierbij overgelegd contract was gesloten, waarbij de verhouding van Sanggar tot het Gouvernement beter in overeenstemming met de eischen van den tegenwoordigen tijd is geregeld.

(3) Gedrukte Stukken van de Tweede Kamer der Staten-Generaal, Zitting 1870—1871. — 15, n°. 7.

(4) Idem. 1859—1860. — LV. n°. 9.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TIDORE.

SUPPLETOIR CONTRACT.

N°. 39.

SUPPLETOIR CONTRACT MET TIDORE.

Nademaal het gebleken is dat de moord- en plundertochten der op de Zuidkust van Nieuw-Guinea westelijk van de Bensbach-rivier, wonende Tugeres alleen afdoende zijn tegen te gaan, indien het Gouvernement zelf het bestuur in handen neemt over de landstreken waar die 't huis behooren, zoo is op heden Maandag den 7den October 1901 tusschen ons dr. DIRK WILLEM HORST, resident van Ternate en onderhoorigheden, ten deze handelende voor en namens het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en HALIFATOEL MAFOEL DAIMAN BISAWAB BIFADLALIL RABOEL ALAMIN WAHOEWA SAID IDIL ANWAR HALIFOEL MOELKI ISKANDAR SAHADJOEAN NOER AMAL KETJIL DJAOEHAR MOELKI, sultan van Tidore en zijne landsgrooten, onder nadere goedkeuring en bekrachtiging van Zijne Excellentie den Gouverneur-Generaal overeengekomen als volgt:

Eenig artikel.

In opvolging van artikel tien van het op den 22sten October 1894 gesloten en op den 14den Maart 1896 goedgekeurd en bekrachtigd contract tusschen het Gouvernement van Nederlandsch-Indië en den sultan van Tidore en zijne landsgrooten, wordt door het Nederlandsch-Indisch Gouvernement zelf het bestuur in handen genomen over het gedeelte van Nederlandsch Nieuw-Guinea, gelegen tusschen de monding der Bensbach-rivier en kaap Steenboom met daartoe behorende eilanden.

Aldus ten dage en jare voorschreven te Ternate overeengekomen, in viervoud opgemaakt, ondertekend, bezegeld en

plechtig beeëdigd door Zijne Hoogheid den sultan van Tidore en zijne landsgrooten, in tegenwoordigheid van mij, resident voornoemd.

(w. g.) HORST.

Stempel en handteekeningen van den sultan van Tidore en van zijne landsgrooten.

Dit suppletoir contract is goedgekeurd en bekrachtigd op heden den 23sten November 1901.

De Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië,

(w. g.) W. ROOSEBOOM.

Ter ordonnantie van den Gouverneur-Generaal,

De Algemeene Secretaris,

(w. g.) C. B. NEDERBURGH.

Voor eensluidend afschrift,

De Gouvernements Secretaris,

(w. g.) PAULUS.

Voor eensluidend afschrift,

De Secretaris-Generaal bij het Departement van Koloniën,

A. E. ELIAS.

*Overeenkomsten met inlandsche vorsten in den
Oost-Indischen Archipel.*

TIDORE.

NOTA VAN TOELICHTING.

Nº. 40.

Het hierbij overgelegd suppletoir contract met Tidore van 7 October 1901 strekt om te constateeren dat het Gouvernement zelf het bestuur in handen heeft genomen over het gebied, dat

bij *Indisch Staatsblad* 1902 n°. 63 onder den naam van Zuid-Nieuw-Guinea tot een zelfstandig gewest werd verheven onder het bestuur van een assistent-resident.

